

Prisverdige debutanter

En kvantitativ analyse av vinnerne av Tarjei Vesaas Debutantpris

Karoline Holsæter

Masteroppgave i litteraturformidling
Institutt for lingvistiske og nordiske studier
Det humanistiske fakultet
Veiledet av Thorstein Norheim

UNIVERSITETET I OSLO
Vår 2014

Karoline Holsæter

2014

Prisverdige debutanter – en kvantitativ analyse av vinnerne av Tarjei Vesaas Debutantpris

Institutt for lingvistiske og nordiske studier

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

I 2014 ble Vesaas-prisen utdelt for femtiende gang, og så langt har 52 debutanter blitt tildelt prisen. Hvem var de? Hva skrev de? Og hvordan gikk det med dem etter at de hadde vunnet prisen? Denne oppgaven er basert på en kvantitativ analyse av alle vinnerne av Tarjei Vesaas Debutantpris. Ut fra resultatene jeg har fått gjennom undersøkelsen, har jeg studert tendenser innenfor prisen og forsøkt å forklare dem i et institusjonshistorisk lys.

I den kvantitative undersøkelsen har jeg kartlagt kjønnsfordelingen blant prisvinnerne, hvilken sjanger de skrev i og på hvilken målform, hvilke forlag som utga bøkene deres, hvor gamle de var da de ble tildelt prisen, om de har gått på forfatterskole eller ikke og hvordan det har gått med dem videre i forfatterskapet. Hensikten har vært å studere prisvinnerne, og historien til Tarjei Vesaas Debutantpris, samt undersøke tendensene som har oppstått i prisens 50 år lange historie.

Takk

Først og fremst vil jeg takke veilederen min, Thorstein Norheim, for konstruktiv kritikk og gode tilbakemeldinger. Takk til Snorre, samboeren min, som har vært der for meg gjennom hele skrivetida. For hans tålmodighet og gode vennskap når ensomheten har blitt stor. Og takk til familien min for støtte og oppmuntring.

Jeg vil også takke Marianne Egeland for hennes engasjement gjennom disse to årene på litteraturformidling, og for god hjelp i starten av prosjektet. En takk også til mine medstudenter, for å ha bidratt til en spennende studietid. Takk til Den norske Forfatterforening ved Kerstin Bennett, som har sendt meg materiale og svart på det jeg måtte lure på. Sist, men ikke minst, en stor takk til Stine, som stilte opp og leste korrektur.

Innhold

SAMMENDRAG	III
TAKK	IV
INNHold.....	V
1 INNLEDNING	1
1.1 Å DEBUTERE SOM FORFATTER	1
1.2 LITTERATURPRISENE – HVA ER DE VERDT?	2
1.3 OM VEDTEKTER, JURY OG KVALITET	4
2 METODE	6
2.1 UNDERSØKELSEN	6
2.2 OPPBYGGING	7
3 1964-1973: LYRIKKENS TIÅR OG OPPSTARTEN PÅ EN MANNSDOMINERT PRIS?..	9
3.1 KJØNN.....	9
3.2 SJANGER	10
3.3 MÅLFORM.....	12
3.4 FORLAG	13
3.5 ALDER.....	14
3.6 VIDERE FORFATTERSKAP.....	15
4 1974-1983: DEN FØRSTE KVINNELIGE PRISVINNEREN	
OG FLERE FORLAG KOMMER PÅ BANEN	17
4.1 KJØNN.....	17
4.2 SJANGER	18
4.3 MÅLFORM.....	19
4.4 FORLAG	20
4.5 ALDER.....	21
4.6 VIDERE FORFATTERSKAP.....	22
5 1984-1993: DEN FØRSTE FORFATTERSKOLEELEVEN	
OG BRUDD PÅ ALDERSVEDTEKTEN	25
5.1 KJØNN.....	25
5.2 SJANGER	26
5.3 MÅLFORM.....	28
5.4 FORLAG	29
5.5 ALDER.....	31
5.6 FORFATTERSKOLE	32
5.7 VIDERE FORFATTERSKAP.....	33
6 1994-2003: ROMANENS FRAMVEKST	
OG DE STORE FORLAGENES TILBAKEGANG	35
6.1 KJØNN.....	35
6.2 SJANGER	36
6.3 MÅLFORM.....	38
6.4 FORLAG	38
6.5 ALDER.....	40
6.6 FORFATTERSKOLE	40
6.7 VIDERE FORFATTERSKAP.....	41
7 2004-2013: EN NY TID FOR NYNORSK	
OG FORFATTERSKOLEELEVENS INNTOG	43
7.1 KJØNN.....	43
7.2 SJANGER	44

7.3	MÅLFORM.....	45
7.4	FORLAG	47
7.5	ALDER.....	48
7.6	FORFATTERSKOLE	49
7.7	VIDERE FORFATTERSKAP.....	50
8	TARJEI VESAAS DEBUTANTPRIS GJENNOM 50 ÅR: EN OPPSUMMERING	53
8.1	KJØNN.....	53
8.2	SJANGER	53
8.3	MÅLFORM.....	54
8.4	FORLAG	55
8.5	ALDER.....	56
8.6	FORFATTERSKOLE	57
8.7	VIDERE FORFATTERSKAP.....	58
	LITTERATUR	59
	VEDLEGG 1: VEDTEKTER FOR TARJEI VESAAS DEBUTANTLEGAT.....	63
	VEDLEGG 2: DIAGRAMMER OVER PRISVINNERNE.....	64
	KJØNN	64
	SJANGER.....	65
	MÅLFORM	66
	FORLAG	67
	ALDER	68
	FORFATTERSKOLE	69
	UTGITTE BØKER ETTER DEBUTEN	70
	LITTERATURPRISER.....	71

”Det skulle delast ut kvart år til ein talentfull og ung – helst ikkje over 30 år – debutant. Dette at dei som fekk legatet skulle vere unge, grunn gav givaren med at han minstest frå si eiga første skrivetid kor mykje ei oppmuntring kunne ha å seie for ein debuterande ung forfattar.”

(Moren Vesaas 2007: 285)

1 Innledning

I 2014 er det 50 år siden Tarjei Vesaas Debutantpris ble utdelt for første gang. I 1964 vant Tarjei Vesaas Nordisk Råds litteraturpris for romanen *Is-slottet*, og de 50 000 kronene han mottok gikk til et legat, som hvert år skulle gi en pris til det foregående årets beste debutant. Prisen fikk navnet Tarjei Vesaas Debutantpris¹. Siden 1964 har 52² unge forfatterdebutanter blitt tildelt TVD, og i dette prosjektet skal jeg studere vinnerne av prisen. Noen av dem har senere blitt kjente, norske forfattere, mens andre igjen aldri har gitt ut flere bøker enn det ene verket. Hvem er forfatterne som vinner TVD? Hvordan er kjønnsfordelingen, hvilken sjanger skriver de i og på hvilken målform? Hvilke forlag utgir debutbøkene til prisvinnerne, og hvor gamle var de da de ble tildelt prisen? Har forfatterdebutantene gått på forfatterskole, og hvor godt har de lyktes videre i forfatterskapet? Hvorfor vinner de prisen, og hvordan begrunner juryen tildelingene? Dette er spørsmålene jeg stiller i denne oppgaven, som omhandler vinnerne av TVD fra første gang den ble utgitt og fram til i dag.

1.1 Å debutere som forfatter

Å debutere som forfatter kan for mange være en nervepirrende opplevelse. Forfatterne har vært gjennom en lang prosess fra å sende inn manuset til et forlag for første gang, til redigering og språkvask. Og så blir boka utgitt, og det er ikke lenger bare forfatteren selv og redaktøren som kan lese manuset. Alle kan lese det forfatteren har arbeidet med i mange år, og mene det de vil om det de leser. Debutantene får, ifølge Arne Svingen, redaktør i tidsskriftet *Forfatteren*, mer oppmerksomhet enn de forfatterne som for eksempel kommer med andre boka. Ifølge Svingen blir debutantene invitert på litteraturfestivaler, intervjuer, bokbad, og bøkene deres blir hyppigere anmeldt i avisene. Trond Andreassen er enig i at det

¹ I vedtektene for prisen står det Tarjei Vesaas Debutantlegat, prisen fikk navnet Tarjei Vesaas Debutantpris, men blir ofte referert til som Tarjei Vesaas' debutantpris. I denne oppgaven vil jeg forkorte navnet til TVD.

² For årene 1995 og 2009 ble to debutanter tildelt prisen. Det er derfor 52 prisvinnere, selv om prisen bare har blitt utdelt i 50 år.

er en spesiell interesse for debutantene i media, men han legger til: ”Men likevel er det mange som fort havner i skyggenes dal” (Andreassen 2006:295).

Det som ligger bak sitatet, er at det stadig gis ut flere debutbøker, og kampen for oppmerksomheten blir derfor større. Det blir dermed opp til markedsavdelingene i forlagene å gjøre media oppmerksomme på en ny forfatter. I 2011 pågikk det en debatt i litteratur-Norge, som handlet om forfatterdebutantene og hvorvidt de får nok oppmerksomhet eller ikke. Det var en artikkel i Dagsavisen med tittelen ”Hvor ble det av dem i alt mylderet” som satte i gang debatten. I artikkelen diskuterer Gerd Elin Stava Sanda forfatterdebutantene i 2011, og at de har vært lite synlige i presse og bokhandlere. Tiger Garté fulgte opp med en kronikk i Dagbladet, som Trude Marstein senere svarte på. I tillegg gjorde *Bok og samfunn* et intervju i 2012 med flere av debutantene fra året før, hvor de spurte om debutantene følte seg usynlige.

Diskusjonen gikk ut på i hvor stor grad forlag, presse og bokhandlere trekker fram forfatterdebutantene, og i hvor stor grad de burde gjøre det. Sanda har snakket med flere i bransjen, blant andre redaktøren Dag H. Nestegard i *Bok og samfunn*, som sier at han selv bare har lagt merke til én debutant dette året. Garté på sin side mener at ansvaret ligger på forlaget, og at de ikke er flinke nok til å ivareta debutantene deres, mens Marstein mener at mediene må være interessert i å synliggjøre dem, og at det ikke er forlagene det står på. Å motta en pris som TVD kan øke interessen rundt debutanten som blir tildelt den, og motivere til videre forfatterskap. Man får muligheten til å peke seg ut i mengden av debutanter, og får ekstra oppmerksomhet.

1.2 Litteraturprisene – hva er de verdt?

”Men jeg vil anta at de nevner prisen i neste omgang”, svarte Nils Henrik Smith i et intervju med Forfatterforeningen etter at han hadde vunnet TVD for 2007. Han snakket om forlaget som har utgitt boka hans, og hva debutantprisen vil si for videre markedsføring.

Markedsavdelingene i forlagene benytter seg av mulighetene en litteraturpris gir, og bruker dette med håp om at det skal gi økt oppmerksomhet rundt bøkene de gir ut. Når en forfatter i dag vinner en litteraturpris, eller bare blir nominert til en pris, sendes det ut markedsmateriell til bokhandlerne og det går ut pressemeldinger til mediene. I tillegg vet forlagenes markedsavdelinger å utnytte betydningen av ordet ”debutant”.

Det hender at man som leser kommer over forfattere som blir presentert som debutanter, som det viser seg at har gitt ut bøker tidligere. Cecilie Winger skriver om dette i en artikkel for *Forfatteren*: ”De vil gjerne ha stempelet Debutant flest mulig steder i katalogen

for å skape blest om bøkene, og følgelig få flest mulig personer med på debutantfotografiene fra høstlistelanseringene” (Forfatteren 2004:30). Dette viser hvor viktig debutantstatusen kan være, og kanskje spesielt når det kommer til litteraturprisene. Å kunne skrive at det er en debutant som har vunnet prisen, gir forfatteren en ekstra status som prisvinner. Mens når det kommer til TVD, er alle prisvinnerne debutanter.

I boka *The economy of prestige Prizes, Awards, and the Circulation of Cultural Value* har James F. English studert kulturpriser, deres status i samfunnet og hvordan prisene fungerer som kulturell kapital. English skriver blant annet at: ”It is almost as though winning a prize is the only truly newsworthy thing a cultural worker can do...” (English 2005:242³). Videre skriver han at prisene som regel blir nevnt i enhver sammenheng hvor prisvinneren omtales, i alt fra dødsannonser til biografier. Prisvinnerstatusen er noe som vil følge en forfatter gjennom hele livet. Er man i tillegg debutant kan det bidra til å inspirere til videre forfatterskap, noe som også var Tarjei Vesaas’ intensjon bak prisen.

Hvilken prestisje de forskjellige litteraturprisene har, avhenger av prisens historie, hvor lenge prisen har blitt utgitt og hvem som har vunnet prisen før. Hvor mange penger prisen gir, og hvem som deler ut prisen, har også betydning for hvor høy prestisje den har. I Norge er det særlig Gyldendalprisen, Aschehougprisen, Kritikerprisen og Brageprisen som henger høyt på grunn av kriteriene nevnt ovenfor. Andre litteraturpriser, som for eksempel Melsom-prisen, Vestfolds Litteraturpris og Havmannprisen, hører man mindre om. Prestisje kan også variere etter hvilken type litteratur prisen retter seg mot. For en krimforfatter er det antagelig ikke en gjevere pris å få enn Rivertonprisen, mens for andre er Bokhandlerprisen viktig, fordi den ofte går til bestselgere innenfor litteraturen. Samtidig gis det stadig ut flere litteraturpriser, og enkelte har uttalt at prestisjen forsvinner på grunn av de mange litteraturprisene som utgis.

I 2011 var det omtrent 60 litteraturpriser som ble utgitt i Norge hvert år da NRK laget en sak med tittelen ”Vi drukner i litteraturpriser”. Tom Kvisle, rektor ved Westerdals, mener at det har blitt et ”markedsmessig rotterace”, og at antallet priser gjør at bøkene og forfatterne som vinner disse prisene ikke får like mye oppmerksomhet lenger. Trine Stensen, direktør i Bokhandlerforeningen, er uenig. Hun mener at de forskjellige prisene gir både ulik oppmerksomhet og treffer ulikt publikum. Kari Marstein er også positiv til de mange litteraturprisene, og sier at man ikke kan få for mange priser, og er enig med Stensen i at det

³ Referanse til Kindle-versjon, opplyst i Loc, ikke sidetall.

er en fordel for leserne. Hvor mye prestisje kan en litteraturpris som Vesaas-prisen gi når den konkurrerer med så mange andre priser?

I debutantnummeret av *Forfatteren* fra 2004 skriver Ebba Haslund: ”Det forekommer meg at det er blitt stadig mindre blest om mottagerne av Vesaasprisen i de siste årene. Det ville ha bedrøvet stifteren” (Haslund 2004:23). Formålet til prisen var nettopp å rette oppmerksomhet mot en ung debutant, og det er antagelig derfor Haslund mener dette. Da nominasjonene til prisen ble offentliggjort for 2013, uttalte derimot Per Thomas Andersen til *Aftenposten* at: ”Fordi man får prisen i starten av karrieren, er dette av de viktigste litteraturprisene vi har i Norge” (Scholz Nærø 2014:12). Han er altså av den oppfatning at TVD er en pris med høy prestisje. Det spesielle med TVD er at vinnerne av prisen ikke har utgitt skjønnlitterære bøker tidligere, og at juryen stiller med ”blanke ark”.

Pengemessig er TVD nå på 60 000 kroner. Til sammenligning er Gyldendalprisen på 400 000 kroner, Aschehougprisen er på 100 000 kroner, Brageprisen er på 50 000 kroner, mens Kritikerprisen ikke gir noen pengepremie. Vesaas-prisen er dermed ikke av prisene som gir det største pengeutbytte, men gir likevel god avkastning. Dette samsvarer med Tarjei Vesaas’ ønske om at debutanten som ble tildelt prisen skulle ha økonomisk sikkerhet, sånn at hun eller han kunne satse videre på forfatterskapet.

1.3 Om vedtekter, jury og kvalitet

I vedtektene for Vesaas-prisen står det at den skal gis til den beste debutanten i det foregående året (Vedlegg 1). Hva som er best, skal jeg studere gjennom begrunnelsene for tildelingene av prisen. Disse er i utgangspunktet taler som har blitt holdt når TVD har blitt utdelt under Forfatterforeningens årsmøte, som finner sted i begynnelsen av hvert år. Skriftlige versjoner av disse talene finnes fra 1993 og fram til i dag. For å kunne analysere begrunnelsene er det også relevant å undersøke hvem juryen er, og hva de mener er *best*.

Juryen består av de ni medlemmene i Det litterære Råd, som i år er, Markus Midré (leder), Kjell Ola Dahl, Marita Fossum, Tormod Haugland, Eirik Ingebrigsten, Mirjam Kristensen, Aasne Linnestå, Morten Wintervold og Hilde Myklebust. Ifølge Stein Versto, som var leder fra 2009 til 2013, skal Rådet være breitt sammensatt kjønnsmessig, språklig og litterært. Han sier også at deres oppgave handler om å være en ”vaktbikkje” på vegne av den litterære kvaliteten (Karlsvik 2013). I forbindelse med at forfatter Frid Ingulstad ikke fikk innvilget sin medlemssøknad, fikk Rådet kritikk for å være elitistiske og ha estetiske nykker. Til dette svarer Versto: ”Det handlar om språkrøkt. Det handlar om å ta litteraturen, og det å

skrive skjønnlitterært, som fag, på alvor” (Karlsvik 2013). Selv om dette ikke direkte omhandler TVD, viser det hvilke holdninger Det litterære Råd har til litteratur, og hvordan de oppfatter seg selv og den oppgaven de har.

Dette var ikke første gang problemstillingen om kriteriene for å bli medlem i Forfatterforeningen ble diskutert. I 2004 hadde *Forfatteren* et helt nummer som omhandlet Det litterære Råd, hvor jurymedlemmene den gang ble spurt hva som er litterær kvalitet for dem. De to kriteriene som gikk igjen hos flere av dem var originalitet og språklige kvaliteter. Originalitet går under det som Per Thomas Andersen i ”Kritikk og kriterier” kaller et genetisk kriterium. Dette er utsagn som angår forhold som ligger forut for den aktuelle teksten (Andersen 1987:21). Det kan for eksempel gå ut på om en forfatter er nyskapende sammenlignet med andre forfattere. Ann Kavli, Hermann Starheimsæter og Sissel Lange-Nielsen nevner originalitet eller personlig stil spesifikt i deres svar.

Språklig kvalitet hører til det Andersen omtaler som estetiske kriterier, og kriteriet om kompleksitet. Dette går på om en tekst har flere tekstnivåer, flere lesernivåer, flere tolkningsmuligheter og så videre (Andersen 1987:22). Det ser ut til at det språklige har mye å si for vurderingene Rådet gjør. Kyrre Andreassen skriver at: ”Det reint språklige veier tyngst”, mens Arne Ruste skriver: ”Men de språklige kvalitetene kommer man aldri utenom” (DIR 2004:20). Også Kavli, Starheimsæter, Kari Bøge og Lange-Nielsen legger vekt på språklige kriterier. Bøge skriver i tillegg at ideelt sett bør alt fungere i en tekst, både grep og språk. Dette er også et kriterium som Andersen definerer som estetiske kriterier. Nærmere bestemt kriteriet om integritet, som går på forholdet mellom enkeltfaktorer og sum eller helhet (Andersen 1987:22). Andre svar medlemmene ga går på personlig erfaring og at litterær kvalitet er litteratur som berører og beveger. Dette er kriterier som ikke lar seg definere like enkelt, fordi det dreier seg om enkeltmedlemmenes egne erfaringer.

Ut ifra utsagnene til både Stein Versto og medlemmene av DIR i 2004, kan man tolke det dit hen at det har høye estetiske krav til bøkene de leser og vurderer, i tillegg til at originalitet har mye å si for kvaliteten på en bok. Disse kriteriene vil spille en viktig rolle når jeg senere i oppgaven skal studere hvorfor debutantene blir tildelt TVD. Selv om det er tydelig at det er estetiske kriterier som skal ligge til grunn for tildelingene, kan man ikke se bort ifra at andre faktorer enn de rent kvalitetsmessige kan virke inn, men dette blir uansett bare spekulasjoner som utelukkes når jeg studerer begrunnelsene.

2 Metode

TVD har som mål å motivere unge forfatterspirer til videre diktning, og bidra til sikre rammer rundt skrivingen i form av økonomisk støtte. Mitt prosjekt tar utgangspunkt i en kvantitativ analyse av forfatterdebutantene som har vunnet prisen siden 1964. Hensikten er å kartlegge hvem som har vunnet prisen, hvorfor og hvordan det har gått med prisvinnerne videre. Dette kan bidra til å belyse hvorvidt prisen utretter sitt formål, og på hvilken måte den eventuelt gjør det. Samtidig vil en slik analyse vise hvilke tendenser som har oppstått gjennom prisens 50 år lange historie.

2.1 Undersøkelsen

Den kvantitative undersøkelsen innebærer systematisk registrering og presentasjon av enhetene som undersøkes, og er en effektiv måte for å kartlegge hvem som har blitt tildelt TVD. Enhetene i denne undersøkelsen er debutantene som har blitt tildelt prisen, og materialet er hentet fra Forfatterforeningens oversikt over vinnerne. Variablene jeg studerer er forfatterdebutantenes kjønn, alder og målform, hvilken sjanger de skriver i, forlagene som utgir dem, hvorvidt prisvinnerne har gått på forfatterskole eller ikke, og om vinnerne har gitt ut flere bøker ved senere anledninger og/eller vunnet andre priser. Noen av variablene kan variere fra kilde til kilde, jeg har derfor valgt kun å forholde meg til Forfatterforeningens liste.

De fleste variablene i denne undersøkelsen er bakgrunnsvariabler, noe som vil si at de stort sett er konsekvente over tid, og at de ikke kan endres i dag. En variabel som for eksempel målform kan endre seg, men det har likevel ingen betydning for hvilken målform debutboka ble skrevet på. Hvis en forfatter gir ut flere bøker på en annen målform senere i forfatterskapet, endrer ikke dette målformen i de tidligere bøkene hun eller han har utgitt. Dette gjelder også variabelen forlag, som kan ha endret seg etter debuten, men som ikke har noen innvirkning på forholdene da boka ble utgitt.

Jeg har valgt å dele opp materialet i perioder på ti år, fordi jeg mener at dette vil gi en god framstilling av tendensene i 50-årsperioden. Det gir meg mulighet til å kommentere alle periodene, i tillegg til at det vil vise tendensene innenfor prisen på en tydelig måte. Et alternativ var å framstille variablene enkeltvis, men dette kunne ført til at jeg måtte ha utelukket noen år på grunn av lite relevans til den enkelte variabelen. I framstillingen av resultatene kommer jeg til å legge vekt på hvilke tendenser jeg oppdager i periodene, og delvis sammenligne dem med de foregående periodene. Disse tendensene kan for eksempel være en økning i antall kvinner som blir tildelt Vesaas-prisen, eller minskning av antallet

diktsamlinger som ligger til grunn for tildelingene. Her vil det også bli relevant å studere enkelte forfattere som er representative for tendensen jeg oppdager.

Ved hjelp av materialet har jeg utført en frekvensfordeling, hvor jeg har telt opp hvor mange enheter som finnes i hver kategori. Ut fra resultatene av denne fordelingen har jeg utformet søylediagrammer for hver variabel, hvor søylene viser frekvensen innenfor hver tiårsperiode. Dette gir en oversiktlig framstilling av resultatet i hver av kategoriene, og det gjør det lett å studere og sammenligne tiårsperiodene. Jeg har i tillegg valgt å utforme kakediagrammer over hele 50-årsperioden, da dette også er av interesse for undersøkelsen (Vedlegg 2). Resultatene vil i hovedsak bestå av uni- eller bivariate analyser. Det vil si at variablene behandles en og en, eller to og to.

Den kvantitative undersøkelsen er praktisk for å studere en større sammenheng og få oversikt. For å gjøre en dypere undersøkelse av hvem som vinner TVD, har jeg i bestemte tilfeller også valgt å inkludere kvalitative analyser av begrunnelser for tildelingene av prisen. Disse vil bidra til å utdype de resultatene jeg får gjennom den kvantitative analysen. Denne delen av oppgaven vil inngå i utgreiingen av den kvantitative undersøkelsen.

Begrunnelsene for tildelingene av prisen varierer ettersom hvem som var leder for Det litterære råd det aktuelle året. Noen av begrunnelsene er kortfattede, mens andre er lengre og grundigere. I noen av begrunnelsene vil det også være informasjon som kan bidra til å utdype resultatene i den kvantitative undersøkelsen. Det har ikke vært mulig å få tak i begrunnelsene fra helt tilbake til 1964. Forfatterforeningen kunne bidra med begrunnelsene fra 1993 og fram til i dag. Det blir derfor først i de siste kapitlene av oppgaven at begrunnelser vil bli inkludert i analysen. Vedlagt ligger diagrammer over variablene og deres frekvens, samt vedtektene for Tarjei Vesaas Debutantlegat, som er gjengitt med tillatelse fra Forfatterforeningen.

2.2 Oppbygging

Kapitlene i dette prosjektet er delt inn i de fem tiårsperiodene. Innenfor hvert kapittel vil jeg studere kategoriene i et institusjonshistorisk lys, og prøve å forklare de tendensene jeg observerer. Her vil jeg fokusere på de resultatene som peker seg ut, og trekke fram enkelte debutanter. Jeg har derfor valgt å presentere alle prisvinnerne i den aktuelle perioden i et skjema i begynnelsen av kapitlet, for at ingen skal bli glemt. I kapittel to til seks vil jeg greie ut om de fem tiårsperiodene og resultatene jeg fikk innenfor hver kategori. I kapittel syv studerer jeg hele 50-årsperioden og gir en oppsummering av de funnene jeg har gjort, og sammenfatter de viktigste poengene fra de foregående kapitlene.

3 1964-1973: Lyrikkens tiår og oppstarten på en mannsdominert pris?

I perioden fra 1964 til 1973 ble disse debutantene tildelt TVD:

År	Forfatter	Tittel	Sjanger	Forlag	Målform
1964	Sigmund Jakobsen	<i>Gjennom brend by</i>	Dikt	Gyldendal	NN
1965	Jan Erik Vold	<i>Mellom speil og speil</i>	Dikt	Gyldendal	BM
1966	Tor Obrestad	<i>Kollisjon/Vind</i> ⁴	Dikt/noveller	Gyldendal	NN
1967	Johan Fr. Grøgaard	<i>Dyvekes grav</i>	Roman	Gyldendal	BM
1968	Rolf Sagen	<i>Dørklinker</i>	Dikt	Gyldendal	NN
1969	Hans Sande	<i>Strime</i>	Dikt	Samlaget	NN
1970	Joachim Aremk	<i>Tapetdører</i>	Dikt	Gyldendal	BM
1971	Eivind Reinertsen	<i>Lukk opp dørene, krigen er over</i>	Roman	Aschehoug	BM
1972	Erling Pedersen	<i>Rottenes konge</i>	Noveller	Aschehoug	BM
1973	Steinar Lem	<i>Signaler</i>	Prosastykker	Aschehoug	BM

3.1 Kjønn

Siden TVD for første gang ble utgitt i 1964 og fram til 1973 var ti av ti prisvinnere menn. En undersøkelse, som ble publisert i Klassekampen 2. januar i år, viser at det er betydelig flere menn enn kvinner som vinner kulturpriser. En lignende tendens kan man se når man undersøker vinnerne av TVD. I alt har 35 menn og 16 kvinner blitt tildelt prisen, og det er ikke mulig å få en skjeve fordeling enn det var den første tiårsperioden. I forbindelse med undersøkelsen har Forfatterforeningen publisert en artikkel på deres hjemmeside, hvor de tar for seg den første vinneren av TVD, Sigmund Jakobsen. Mette Karlsvik, som har skrevet artikkelen, henviser til det hun kaller en kronikk⁵ av Camilla Carlson i VG, samme året som TVD ble utdelt for første gang. I kronikken tar Carlson for seg to lyrikkdebutanter fra det foregående året. Den ene debutanten er en ung mann, Sigmund Jakobsen, den andre er en kvinne, Erna Ofstad⁶. Etter å ha gjennomgått de to diktsamlingene, konkluderer Carlson med at begge fortjener oppmerksomhet. Det litterære råd i 1964 var nok ikke uenig i dette, men bare én av de to lyrikkdebutantene vant TVD, og det var den mannlige debutanten.

⁴ Obrestad ble tildelt prisen for både diktsamlingen *Kollisjon* og novellesamlingen *Vind*.

⁵ Jeg ville selv kalt dette en anmeldelse, men holder meg her til Karlsviks definisjon.

⁶ Ofstad hadde tidligere skrevet og utgitt flere sakprosaer, men som nevnt i innledningen blir ofte debutantstemplet brukt om igjen når en forfatter utgir sin første skjønnlitterære bok, noe dette tilfellet er et eksempel på.

Sigmund Jakobsen ga aldri ut flere skjønnlitterære verk, og om dette skriver Karlsvik: ”Om det var slik eller slik: Sigmund Jakobsen valgte dessverre – for leserne – en annen vei enn litteraturens, mens Erna Ofstad ble forfatter av flere dikt, og av prosabøker” (www.forfatterforeningen.no). Det er selvfølgelig ingen muligheter for å spå framtida til forfatterne som blir tildelt TVD. Det litterære Råd kunne ikke vite i 1964 at Jakobsen ikke kom til å satse på forfatteryrket. Det er heller ingenting som skulle tilsi at han ikke skulle bli tildelt prisen, selv om han hadde visst og informert om at han ikke kom til å satse videre som forfatter. Derfor er det helt legitimt av Karlsvik å skrive at det ikke er noe poeng i etterkant å diskutere hvem av de to forfatterne som var best. Det finnes ikke begrunnelser fra juryen for tildelingen, og juryen kunne heller ikke vite hvem som senere kom til å vinne prisen, eller forutsi den skjevfordelingen mellom kjønnene som vi etter hvert ser.

I 1965 var det Jan Erik Vold som vant Vesaas-prisen, mens Tor Obrestad ble tildelt Vesaas-prisen i 1966. Både Vold og Obrestad befant seg i et miljø av forfatterspirer som ble kjent som Profilgruppen. Dag Solstad var også en av disse, og i *Uskrevne memoarer* skriver Alf Van der Hagen om hvordan Solstad, Espen Haavardsholm, Tor Obrestad, Paal-Helge Haugen og Jan Erik Vold overtok tidsskriftet *Profil*. Gjennom tidsskriftet ble flere av dem snappet opp som litteraturkritikere i hver sin avis, og de fikk på den måten innflytelse i den litterære institusjonen. I *Norsk litteraturhistorie* skriver Per Thomas Andersen om Profilgruppen at de tilhørte en generasjon litterære modernister, som gikk ut mot den symbolistisk orienterte generasjonen. Flere av disse ble også knyttet opp mot AKP (m-l), deriblant Tor Obrestad og Dag Solstad, og også Jan Erik Vold var opptatt av politikken.

Allerede i 1966 intervjuet Aftenposten Obrestad, og gjenga en av hans noveller over en helside i avisa. I intervjuet blir det blant annet skrevet at: ”...men også fordi han er en av de sentrale skikkelser i den såkalte 'Profilgruppen', som allerede har gjort seg tydelig bemerket i vårt litterære liv” (Jor 1966:16). Journalisten mener at det ikke bare er verdt å legge merke til Obrestad fordi han debutterer både med en diktsamling og en novellesamling, men også fordi han er en del av Profilgruppen. Dette viser hvilken posisjon denne gruppen stod i allerede før de hadde debutert som forfattere, og kan forklare noe av tendensen vi ser i denne perioden, hvor flere av vinnerne av TVD kom fra dette miljøet.

3.2 Sjanger

Av bøkene som lå til grunn for tildelingene av TVD mellom 1964 og 1973, var seks av verkene diktsamlinger, to var romaner, to var novellesamlinger og ett av verkene var

prosastykker. 55 prosent av bøkene som lå til grunn for tildelingene i denne perioden var diktsamlinger. Samtidig er dette den eneste perioden i prisens historie hvor det var flest diktsamlinger som lå til grunn for tildelingene. I 1966 vant Tor Obrestad prisen for både diktsamlingen *Kollisjon* og novellesamlingen *Vind*, det er derfor ett verk mer i denne statistikken enn det er prisvinnere.

For å prøve å forstå tendensen i denne perioden er det nødvendig å studere forholdene i norsk bokbransje på denne tida. På begynnelsen av 1960-tallet begynte man å bli urolige for økonomien i den norske forlagsbransjen. Etter en opptur i etterkrigstida begynte produksjonen å avta, og antallet nye utgivelser nådde bunnen i 1963, da det bare ble utgitt 86 nye titler. Løsningen på dette problemet ble innkjøpsordningen, som ble vedtatt som en prøveordning for ny norsk skjønnlitteratur for voksne i 1965. Ordningen gikk i første omgang ut på at staten ved Norsk kulturfond kjøpte inn 1000 eksemplarer av alle nye norske skjønnlitterære bøker og fordelte dem mellom folkebibliotekene. Ordningen har blitt revidert en rekke ganger i senere tid, og omfatter nå også barne- og ungdomsbøker, oversatt skjønnlitteratur, ny norsk sakprosa og tegneserier.

Ifølge Trond Andreassen ble ordningens hensikt begrunnet med fire punkter: at norske skjønnlitterære bøker skulle bli billigere (1), at norske forfattere skulle få høyere inntekter (2), at norske skjønnlitterære bøker skulle bli tilgjengelige i 1000 folkebiblioteker landet rundt (3) og at forlagene ikke skulle løpe så stor risiko ved å utgi manuskripter til unge og lovende forfattere eller manuskripter som det var gitt ville ha et begrenset publikum (4) (Andreassen 2006:256). Ordningen førte til at produksjonen fort økte fra 86 utgivelser i 1963 til 121 utgivelser i 1965. Av disse 121 gikk 73 under prosa, 43 under dikt og fem under drama. I 1966 var det også et flertall prosabøker som ble kjøpt inn, likevel er det flere diktsamlinger som ligger til grunn for tildelingene av Vesaas-prisen enn det er prosabøker.

Denne tendensen kan forklares med at det blant debutantene var flere som skrev diktsamlinger enn prosabøker som ble utgitt, og det derfor var større sannsynlighet for at en diktsamling ville blitt tildelt prisen. Per Thomas Andersen skriver også at prosadebutantene tidlig på 1960-tallet ble kalt ”den glemte generasjon”, og at de knapt leses i dag (Andersen 2012:495). Dette viser at det antagelig ikke var mange av prosadebutantene i denne perioden som skrev godt nok til å kunne tildeles Vesaas-prisen.

3.3 Målform

Fra 1964 til 1973 var seks av verkene som lå til grunn for tildelingene skrevet på bokmål, mens fire av dem var skrevet på nynorsk. Nynorskdebutantene var Sigmund Jakobsen, Tor Obrestad, Rolf Sagen, og Hans Sande. Bokmålsforfatterne var Jan Erik Vold, Johan Fr. Grøgaard, Joachim Aremk, Eivind Reinertsen og Steinar Lem.

Det er vanskelig å finne eksakte tall på hvor mange av de skjønnlitterære utgivelsene mellom 1964 og 1973 som kom ut på nynorsk, og hvor mange som ble skrevet på bokmål. I denne undersøkelsen vil hovedfokuset først og fremst ligge på bøkene skrevet på nynorsk. Grunnen til det er at det er gjort omfattende statistikk publisert i *Nynorsk faktabok* 1998 og 2005, som senere er samlet i "Språkfakta 2010" og publisert på aasentunet.no. Materialet består blant annet av antallet bøker skrevet på nynorsk, og debutanter som har skrevet på nynorsk fra 1945 fram til 2008/2010, en lignende statistikk finnes ikke over bokmålsforfatterne.

Fra 1960-1965 var prosentandelen skjønnlitterære bøker skrevet på nynorsk 6,2, og fra 1966-1970 var den på 7,8 prosent. I 1964 var det kun én debutant som skrev på nynorsk, det var derfor liten sannsynlighet for at denne skulle bli tildelt TVD. Likevel var det nettopp nynorskforfatteren Sigmund Jakobsen som ble tildelt prisen for dette året. Dette viser at det er en høy prosentandel nynorskdebutanter som blir tildelt prisen, sammenlignet med antallet nynorskutgivelser. Den første setningen i den tredje paragrafen i vedtektene til TVD er: "Prisen skal gjevast til eit norsk debutarbeid utan omsyn til målform" (Vedlegg 1). Prisen skal enkelt og greit deles ut til det foregående årets beste debutant, uten tanke på målform eller sjanger. Hvordan juryen bedømmer hva som er best studerte jeg i innledningen av oppgaven. Det som er spørsmålet her er hvordan nesten halvparten av bøkene som ligger til grunn for tildelingen av prisen kan være skrevet på nynorsk, når det er en langt større prosentandel bokmålsbøker som blir utgitt.

Tarjei Vesaas skrev selv på nynorsk, han arbeidet for å modernisere nynorsk og kalte seg selv en målmann. Han var likevel ikke en motstander av bokmålet, slik mange andre nynorsktilhengere kunne framstå. I bladet *Hakketspetta*, hvor Vesaas publiserte både dikt og andre innlegg, skrev han i 1921 en ytring om bøker og landsmål. Her tar han et oppgjør med bokanmeldere som skriver for målblad, som dømmer bøkene etter hvilken målform de er skrevet på. Vesaas skriver blant annet: "Eg tenkte det at ei bok sill' helst dømast etter innhaldet og inkje etter maalformi. Eg tikje [sic] inkje at ei bok er eit haar betre fordi ho er paa maalet, nei inkje filla heller" (Vesaas 1997:36). Ut fra denne ytringen kan man konkludere med at det ikke var et ønske fra Vesaas selv at juryen skulle fokusere spesielt på

bøker skrevet på nynorsk. Han mener at bokmålsbøker kan være like gode som nynorskbøker, og trekker fram Hamsun som et eksempel på en bokmålsforfatter som skriver god litteratur: ”Og er her mange som kann seia ein ven ting so vent som Hamsun? – det syng i ein lenge etterpaa” (Vesaas 1997:39). Vesaas skilte ikke på målformene selv, og mente at både bokmål og nynorsk kan være poetiske språk.

3.4 Forlag

Det er kun med tre navn på oversikten over hvilke forlag som stod for utgivelsene av bøkene som lå til grunn for tildelingene av TVD mellom 1964 og 1973. Dette er Gyldendal, som stod for seks av bøkene, Aschehoug, som utga tre av dem og Samlaget, som utga én bok. Når man ser på forlagsstrukturen i Norge på denne tida, ser man mye av årsaken til fordelingene i denne tiårsperioden.

Gyldendal Forlag ble hjemkjøpt fra Danmark i 1925, etter å ha vært i dansk eie siden oppstarten. Dette var forlaget til ”de fire store”, samt Amalie Skram og Knut Hamsun, og de har siden da blitt regnet som det store skjønnlitterære forlaget. At hele seks av utgivelsene som lå til grunn mellom 1964 og 1973 kom fra nettopp dette forlaget, kommer derfor ikke som noen overraskelse. I *Bok-Norge en litteratursosiologisk oversikt* skriver Trond Andreassen at Gyldendal Forlag ikke bare har en høyere andel av skjønnlitterære utgivelser enn de andre forlagene, og at de gjennom alle år har ”hatt sitt hjerte i skjønnlitteraturen”, men at de også har gitt plass for et langt høyere antall debutanter enn andre forlag (Andreassen 2006:140). At et forlag som utgir flere debutanter også står for flere av prisvinnernes utgivelser, er nærmest selvsagt. Har man flere kort å spille med, er sannsynligheten for at man vinner også høyere. Prisvinnerne som ble utgitt på Gyldendal i denne perioden var Sigmund Jakobsen, Jan Erik Vold, Tor Obrestad, Johan Fr. Grøgaard, Rolf Sagen og Joachim Aremk.

Aschehoug forlag ble etablert i 1872, og har basis i skole- og lærebøker, generell litteratur og verk, og har i tillegg en god stall av skjønnlitterære forfattere (Andreassen 2006:143). I *Et norsk kulturforlag gjennom 100 år: Aschehoug 1872-1972* skriver Harald L. Tveterås om Aschehoug i 1960-årene: ”Eldre forfattere som hadde appellert til et større publikum, gikk bort – således mistet Aschehoug både Sigrid Undset, Johan Falkberget og Aksel Sandemose – og de nye generasjonene hadde vanskelig for å innarbeide seg” (Tveterås 1972:368-369). Dette og økonomiske vanskeligheter i bransjen i etterkrigstida, kan være noe av grunnen til at det tok syv år fra første gang TVD ble utdelt, før den første debutanten fra

Aschehoug ble tildelt prisen for 1971. De tre prisvinnerne som ga ut bøkene sine på Aschehoug var Eivind Reinertsen, Erling Pedersen og Steinar Lem.

Med tanke på hvor mange nynorskbøker som ble tildelt TVD i denne perioden er det kanskje ikke så overraskende at nynorskforlaget Samlaget også står for én av utgivelsene. Det norske Samlaget ble stiftet i 1868, med fremste mål om å fremme nynorsk litteratur og språk (www.samlaget.no). Denne begrensningen gjør at de ikke har på langt nær like høy produksjon som de to andre forlagene, men det kan også føre til at det kreves mer av medarbeiderne og at det legges inn mer arbeid i hver enkelt utgivelse. Mellom 1964 og 1973 utga Samlaget 25 debutanter, og én av disse vant TVD. Dette var *Strime* av Hans Sande, som vant prisen for 1969.

3.5 Alder

Den fjerde paragrafen i vedtektene for TVD går på prisvinnerens alder. Der står det: ”Det skal leggjast stor vekt på at debutanten er ung, helst under 35 år. Blir dette i einskilde tilfelle altfor bakvendt, får Rådet gå litt høgare opp i alder – utan at det skaper nokon presedens” (Vedlegg 1). I 1964 het det at alderen helst skulle ligge under 30 år⁷.

Grunnen til at Tarjei Vesaas var så opptatt av at debutanten skulle være ung, var at han selv mintes hvor vanskelig det kunne være å debutere, og ikke minst fortsette å skrive. I en artikkel for Forfatterforeningen, i anledning 50-årsjubileet til TVD, skriver Guri Vesaas om mye av bakgrunnen for at Tarjei Vesaas valgte å gi bort pengene han mottok for Nordisk råds litteraturpris. Her skriver hun blant annet om hva det betydde for Vesaas å motta reisestipend fra Forfatterforeningen: ”Stipendiet betydde at verda låg open, og foreldra lét han fara ’bort frå alt slags gards-stell’” (www.forfatterforeningen.no). Det var denne muligheten Vesaas ønsket å gi andre forfatterdebutanter da han ga bort pengene. Å skulle satse på skrivingen, mente Vesaas, var et vanskelig valg, blant annet på grunn av den økonomiske usikkerheten det innebar. I tillegg mente han at det var de unge, nye dikterspirene som holdt diktningen i live. Derfor ønsket han å bidra til at unge forfattere skulle fortsette med skrivingen.

Mellom 1964 og 1973 var fire av prisvinnerne, Sigmund Jakobsen, Hans Sande, Eivind Reinertsen og Steinar Lem, mellom 20 og 24 år. Fem var fra 25-29 år, Jan Erik Vold, Tor Obrestad, Rolf Sagen, Joachim Aremk og Erling Pedersen, mens bare én av dem var over 30 år. Dette var Johan Fredrik Grøgaard, som vant prisen for 1967 for romanen *Dyvekes grav* i en alder av 33 år. Ebba Haslund, som selv har vært medlem av Forfatterforeningens styre og

⁷ Alderen ble endret til 35 år i 2006/2007 (DnF v/Kerstin Bennett).

Det litterære råd, skriver i *Forfatteren* at hun husker denne tildelingen spesielt godt. Grunnen til dette er at Grøgaard allerede etter debuten ble tatt opp som medlem av Den norske Forfatterforeningen, selv om det er et krav at man skal ha utgitt minst to verker av ”kunstnerisk verd” for å bli medlem. Hun skriver at: ”Hans debutroman var av en slik gehalt at den kvalifiserte til umiddelbart opptak” (Haslund 2004:23), og dette viser hvorfor det antagelig ikke var ”altfor bakvendt” å tildele prisen en debutant som var over 30 år dette året, selv om det brøt med aldersprinsippet.

3.6 Videre forfatterskap

På Wikipedia-siden for Sigmund Jakobsen er det skrevet to setninger. Den andre setningen lyder som følger: ”Jakobsen ble den aller første vinneren av TVD, da han fikk den i 1964 for diktsamlingen *Gjennom brend by*, og er også blant de flere mottakere av denne prisen man har hørt lite til siden” (www.wikipedia.no). Wikipedia er en side hvor alle som ønsker det, kan skrive og redigere tekst, og kan derfor ikke brukes som en troverdig kilde. Det er likevel interessant at forfatteren av artikkelen har valgt å skrive inn den siste setningen. Dette tillegget i artikkelen ble gjort i 2006, og det er ingen som har hatt behov for å gjøre endringer på siden. Det kan derfor virke som det er en allmenn oppfattelse at mange av prisvinnerne ikke går inn i forfatterkarrieren. Hvor mange av vinnerne er det som har lyktes videre i forfatterskapet?

Den ene grunnen til at det er interessant å studere hvordan vinnerne av TVD har lyktes videre, er for å kunne bevise eller motbevise påstander som i artikkelen om Jakobsen. Den andre grunnen er å kunne diskutere hvilken betydning prisen har for forfatteren og videre forfatterskap. Det er ikke mulig å fastslå at det er prisen som er grunnen til at de lykkes videre, men man kan likevel studere tendensene med denne tanken i bakhodet. ”Den vanskelige andreboka” er også et velkjent uttrykk blant forfattere. Trond Andreassen forklarer dette på denne måten:

Det er ofte blitt hevdet at bok nummer én kommer som et resultat av en nødvendighet. Forfatteren sitter inne med et stoff som han må ha ut, og resultatet blir en bok. Bok nummer to er den virkelige prøven, det er da du får vist om du er forfatter (husk at to bøker av litterær verdi er kravet til medlemskap i Forfatterforeningen). (Andreassen 2006:292)

Det er høyere forventning til andreboka, enn det var til debuten, og derfor er det en vanlig oppfattelse at mange debutantforfattere aldri får skrevet og utgitt noe mer enn den ene boka. Da kan det være en ekstra motivasjon å bli tildelt en pris for debutboka.

Mellom 1964 og 1973 er det én av vinnerne som kun har gitt ut det ene verket han vant prisen for, og det er som tidligere nevnt Sigmund Jakobsen. To av vinnerne, Joachim Aremk og Steinar Lem, har gitt ut mellom to og fem bøker. De resterende, Jan Erik Vold, Tor Obrestad, Johan Fredrik Grøgaard, Rolf Sagen, Hans Sande, Eivind Reinertsen og Erling Pedersen har utgitt seks verk eller flere. Av disse igjen har seks av dem, Jan Erik Vold, Tor Obrestad, Johan Fr. Grøgaard, Rolf Sagen, Hans Sande og Erling Pedersen, vunnet andre litteraturpriser i tillegg til TVD. Det er også relevant å nevne at noen av disse prisene er mindre kjente, og ikke gir like mye prestisje som de mer kjente litteraturprisene. I undersøkelsen har jeg likevel valgt å inkludere alle litteraturprisene forfatterne har fått etter at de mottok Vesaas-prisen.

Det mest interessante er kanskje å studere en av de to forfatterne som har gitt ut mellom to og fem verk, og som ikke har vunnet andre litteraturpriser. Joachim Aremk, som var et pseudonym for Karl Halvor Teigen, ble tildelt TVD i 1970 for diktsamlingen *Tapetdører*. Ifølge en artikkel i *Bergens Tidene* fra 1981 var det stor interesse for å avdekke hvem forfatteren var den gang, noe som begrunnes med at diktsamlingen hans stort sett ble godt mottatt av kritikerne. Karl Halvor Teigen var førstelektor på Institutt for kognitiv psykologi ved Universitetet i Bergen og utga fire diktsamlinger under pseudonymet Joachim Aremk. Det var flere spekulasjoner blant litteraturinteresserte hvem som skjulte seg bak dette navnet. Litteraturforsker Martin Nag var den som gikk lengst i å kunngjøre at han visste hvem som stod bak utgivelsene, problemet var bare at han hadde feil person. Nag gikk til og med så langt at han fikk Universitetsbiblioteket i Oslo til å oppføre Joachim Aremk som avslørt pseudonym for forfatteren Willy Dahl på sine kartotekkort (www.haugesenteret.no).

Karl Halvor Teigens øvrige utgivelser er sakprosa og går under emnet psykologi, som er hans fagfelt. Det er også verdt å nevne at selv om Teigen aldri ble tildelt andre litteraturpriser, vant han i 2011 Ig⁸ Nobelprisen. Dette er en parodi på Nobelprisen som gis til vitenskapelig forskning som først får folk til å le, og deretter tenke, for en studie om hvorfor folk sukker i hverdagen. Selv om Karl Halvor Teigen ikke kan defineres som en etablert skjønnlitterær forfatter, har han oppnådd mye på andre områder i karrieren, og dette kan være noe av grunnen til at han ikke satset mer som skjønnlitterær forfatter.

⁸ Ordspill på det engelske ordet "ignoble" (uedel) og Alfred Nobels etternavn. Uttales "ig no-BELL".

4 1974-1983: Den første kvinnelige prisvinneren og flere forlag kommer på banen

I perioden fra 1974 til 1983 ble disse debutantene tildelt TVD:

År	Forfatter	Tittel	Sjanger	Forlag	Målform
1974	Karin Mathisen	<i>Kanskje i morgen</i>	Dikt	Gyldendal	BM
1975	Ingvar Moe	<i>Løktastolpefrø</i>	Dikt	Samlaget	NN
1976	Lars Saabye Christensen	<i>Historien om Gly</i>	Prosalyrikk	Cappelen	BM
1977	Bjarne Rønning	<i>Bjarne Huldasons sjøreiser</i>	Roman	Aschehoug	BM
1978	Sissel S. Bjugn	<i>Den første avisa på Lofotveggen</i>	Dikt	Samlaget	NN
1979	Hans Herbjørnsrud	<i>Vitner</i>	Noveller	Gyldendal	BM
1980	Jo Eggen	<i>Ting og tings skygger</i>	Dikt	Gyldendal	BM
1981	Frank A. Jenssen	<i>Saltbingen</i>	Roman	Aschehoug	BM
1982	Roy Jacobsen	<i>Fangeliv</i>	Roman	Cappelen	BM
1983	Kjell Gjerseth	<i>Chakoo</i>	Roman	Oktober	BM

4.1 Kjønn

I 1974 ble den første kvinnelige forfatteren tildelt TVD. Prisvinneren var Karin Mathisen, som vant prisen for diktsamlingen *Kanskje i morgen*. I dag er Karin Mathisen mest kjent for å skrive kriminallitteratur under navnet Karin Fossum. Fossum utga sin første krimroman *Evas øye* i 1995, og det var først med denne boka hun slo igjennom hos et større lesende publikum. Den andre kvinnelige forfatteren som vant prisen i denne perioden, var Sissel S. Bjugn. Hun vant TVD for 1978 for diktsamlingen *Den første avisa på Lofotveggen*. Hun er også en av forfatterne i denne perioden som har lyktes videre i forfatterskapet, og var én av to prisvinnere som skrev på nynorsk mellom 1974 og 1983. Hun var en del av et mindretall både når det gjaldt kjønn og målform. Bjugn var også 31 år gammel da hun ble tildelt prisen, og var derfor over alderen Tarjei Vesaas ønsket at prisvinneren skulle være.

Mennene som ble tildelt prisen i denne perioden var Ingvar Moe med *Løktastolpefrø*, som ble tildelt prisen for 1975, Lars Saabye Christensen med *Historien om Gly* for 1976, Bjarne Rønning med *Bjarne Huldasons sjøreiser* for 1977, Hans Herbjørnsrud med *Vitner* for 1979, Jo Eggen med *Ting og tings skygger* for 1980, Frank A. Jenssen med *Saltbingen* for 1981, Roy Jacobsen med *Fangeliv* for 1982 og Kjell Gjerseth med *Chakoo* for 1983.

Det er også her vanskelig å ha noen formening om hvordan juryen vurderte debutantene den gangen, og antar man at vedtektene for prisen blir fulgt, vurderer ikke juryen på bakgrunn av hvem forfatteren er, men verket han eller hun har utgitt. Det er likevel interessant å observere at det tok ti år fra prisen først ble utdelt til en kvinnelig forfatter ble tildelt prisen. Dette kan ha noe med kvaliteten på verkene å gjøre, samtidig som det kan skyldes at kvinner fikk flere rettigheter utover på 70-tallet og at de ble mer synlige i samfunnsdebatten. At kvinner fikk en sterkere stemme, kan ha bidratt til at de også ble mer synlige for juryen for TVD.

4.2 Sjanger

Mellom 1974 og 1983 begynte sjangerfordelingen å jevne seg ut. Av verkene som lå til grunn for tildelingene var det fire av hver av diktsamlinger og romaner, det var én novellesamling og én samling prosalyrikk som lå til grunn for tildelingene. Hvorfor denne tendensen, som etter hvert blir enda skjevere, oppstår, er det vanskelig å si noe holdbart om. Noe av grunnen til at antallet diktsamlinger som ligger til grunn for tildelingene har gått ned fra 55 prosent i den første perioden, til 40 prosent i denne perioden, mens antallet romaner har gått opp fra 18 prosent til 40 prosent, kan være at det var få av prosaforfatterne som debuterte i begynnelsen av 1960-årene som gjorde seg særlig bemerket (Andersen 2012:496). Det ble kanskje derfor riktigere å tildele TVD til lyrikerne som debuterte mellom 1964 og 1973, enn romanforfatterne. Som jeg skrev i det forrige kapittelet ble denne generasjonen prosadebutanter kalt ”den glemte generasjon” (Andersen 2012:495). Årsaken kan derfor være så enkel som at flere av prosaforfatterne som debuterte mellom 1974 og 1983, skrev bedre enn de gjorde mellom 1964 og 1973.

Det ville kanskje også vært overraskende for enkelte forfattere å se at andelen romaner går så mye opp som den gjorde mellom disse to periodene. I sammenheng med at det nye kringkastingsmonopolet ble opphevet i 1981, skal Kjartan Fløgstad ha uttalt at:

Det er grunn til å tru at den rolla romanen spelar i forhold til samfunnsspørsmåla er liten, og at den er avtakande. (...) samanbrotet for den resonnerande borgarlege offentlegheit har fjerna grunnlaget for romanbøkene som meiningsdannarar (Andersen 2012:567).

Selv om det ikke var en direkte frykt for at de nye underholdingsmediene skulle overta rollen til romanen, var det altså en liten uro blant enkelte, som Fløgstad. Likevel var verkene som lå bak tildelingene i både 1981, 1982 og 1983 romaner. De fire romanforfatterne som ble tildelt

prisen denne perioden var Bjarne Rønning som ble fikk den med *Bjarne Huldasons sjøreise* for 1977, Frank A. Jenssen med *Saltbingen* for 1981, Roy Jacobsen med *Fangeliv* for 1982 og Kjell Gjersest med *Chakoo* for 1983.

På den andre siden står nedgangen i poesien. En av de som prøvde å forklare denne tendensen på denne tida var lektor Olaf Bille, som utga boka *Vår modernistiske lyrikk: en kritisk studie* i 1973. Her skriver han om den modernistiske lyrikkens forløpere, dens gjennombrudd i Norge, og karakteristiske trekk ved modernismen. I det siste kapittelet tillater han seg å komme med sine subjektive meninger om hvorfor det leses mindre poesi. Han trekker blant annet fram at det ble kjøpt stadig mindre lyrikk, selv om antallet diktsamlinger hadde doblet seg siden innkjøpsordningen, og at det ikke var tilbudet det var noe feil ved. Han spør seg også om publikum ikke lenger er opptatt av estetiske verdier, men mener selv at det er hos lyrikken problemet ligger. Han kommer med to grunner til dette: at skjønnheten har forsvunnet fra norsk, moderne lyrikk, og at følelse, stemning og løftning ikke er i skuddet lenger. Han mener at det er den moderne lyrikken som har skyld i salgsnedgangen, og at leserne ikke er interessert i dikterens indre liv (Bille 1973:95).

Sivert Aarflot fulgte opp med en artikkel i Aftenposten, hvor han tar opp tråden fra det Bille skriver i boka si, og skriver blant annet: ”For mange av oss er det å lese et godt dikt nesten som en andakt. Men de fleste av modernistene snyter oss. Det de byr oss er temmelig forskjellig fra det vi forstår med poesi” (Aarflot 1973:4). At den moderne skrivestilen ikke talte til lesernes følelser, og at det ble vanskeligere å forstå lyrikken, kan ha hatt noe å si for den nedgangen man observerer fra den forrige perioden. Lyrikerne som ble tildelt Vesaasprisen mellom 1974 og 1983, var Karin Mathisen for året 1974, Ingvar Moe for 1975, Sissel S. Bjugn for 1978 og Jo Eggen for 1980.

4.3 Målform

Mellom 1974 og 1983 var åtte av verkene som lå til grunn for tildelingene av TVD skrevet på bokmål, mens to av dem var skrevet på nynorsk. Når man studerer hvor mange bøker som ble utgitt på bokmål og nynorsk i denne perioden, sammenlignet med den forrige, kan denne utviklingen framstå noe bakvendt, fordi det i denne perioden er færre av bøkene som lå til grunn for tildelingene som er skrevet på nynorsk.

Mellom 1966 og 1970 var andelen skjønnlitterære bøker skrevet på nynorsk 7,8 prosent, mens den mellom 1976 og 1980 lå på hele 24,3 prosent. Antallet debutanter som skrev på nynorsk i perioden mellom 1974 til 1983 var 75, noe som er en økning på 27

debutanter fra perioden før. Man skulle derfor trodd at også antallet prisvinnere som skriver på nynorsk ville økt, men det er det motsatte vi observerer. De to nynorskforfatterne som ble tildelt TVD i denne perioden var, som tidligere nevnt, Sissel S. Bjugn og Ingvar Moe som ble tildelt prisen i 1975 for diktsamlingen *Løktastolpefrø*.

De åtte forfatterne som skrev på bokmål, var Karin Mathisen, Lars Saabye Christensen, Bjarne Rønning, Hans Herbjørnsrud, Jo Eggen, Frank A. Jenssen, Roy Jacobsen og Kjell Gjerseth. Statistisk sett skulle andelen prisvinnere som skrev på nynorsk gått opp, men TVD baserer seg på estetiske kriterier, ikke statistikk. Det er derfor to mulige forklaringer på hvorfor andelen av nynorsk- og bokmålsforfattere fordeler seg på denne måten i perioden 1974 til 1983. Den ene er at nynorskforfatterne skrev dårligere, og den andre er at bokmålsforfatterne skrev bedre.

4.4 Forlag

I denne perioden fordeler debutantene som ble tildelt prisen seg på flere forlag, blant annet fordi det kom inn nye forlag, og andre forlag skiftet profil. Gyldendal stod for tre av utgivelsene, Cappelen, Aschehoug og Samlaget stod for to utgivelser hver, og Oktober forlag stod bak én av utgivelsene. De to nye forlagene er Cappelen og Oktober forlag.

Forlaget Oktober ble etablert i 1964, og sprang direkte ut fra AKP-ml. Ifølge Trond Andreassen dannet den litterære kretsen rundt *Profil*, med blant andre Solstad og Obrestad, forlagets litterære kjerne. Forlaget satser først og fremst på skjønnlitteratur, og blir oppfattet som et forlag som er opptatt av høy litterær kvalitet. Det er kanskje ikke så rart at et lite forlag som Oktober dukker opp på lista over forlag som har utgitt en av prisvinnerne. Vesaas-prisen framstår som en pris hvor juryen setter litterær kvalitet og nyskaping framfor underholdningsverdi og salgspotensial, og det er derfor ikke overraskende at et slikt forlag utgir bøker som kvalifiserer seg til Vesaas-prisen, selv om forlaget var et lite forlag den gangen, og fortsatt er det.

Cappelen ble grunnlagt i 1829, og vokste seg store på utgivelser av katekismer, salmebøker, fagbøker og skolebøker. De var opptatt av reklamen og salgsapparatet, og fikk derfor en stor omsetning på tross av relativt få årlige utgivelser. Det var ikke før i 1957 at forlaget introduserte egne skjønnlitterære utgivelser, da med fire debutanter. At Cappelen ikke satset tidligere på skjønnlitteratur, er antagelig noe av grunnen til at de ikke dukket opp før i denne perioden. Det er likevel interessant å se at det var i årene før forlagets omsetning dalte drastisk, de utga to bøker av forfattere som ble tildelt Vesaas-prisen. På midten av 80-årene

gikk et investeringsselskap inn og kjøpte 50 prosent av aksjene i forlaget, og i 1984 sank forlagets omsetning av leksika og verk med 19 prosent. Før dette skjedde hadde de utgitt *Historien om Gly* av Lars Saabye Christensen og Roy Jacobsens *Fangeliv*, som ble tildelt TVD for 1976 og 1982.

Aschehoug står bak to av utgivelsene som lå til grunn for tildelingen i denne perioden. Dette var Bjarne Rønnings *Bjarne Huldasons sjøreise*, og Frank A. Jenssens *Saltbingen*, mens Samlaget utga *Løktastolpefrø* av Ingvar Moe i 1975, og *Den første avisa på Lofotveggen* av Sissel S. Bjugn i 1978. Gyldendal står fortsatt bak flest av utgivelsene, selv om antallet har blitt halvert siden den forrige perioden. De tre prisvinnerne som ble utgitt på Gyldendal mellom 1974 og 1983, var Karin Mathisen med *Kanskje i morgen*, Hans Herbjørnsrud med *Vitner* og Jo Eggen med *Ting og tings skygger*. Grunnen til tilbakegangen har antagelig mer å gjøre med de andre forlagene enn Gyldendal selv. Flere forlag betyr også større konkurranse, og det er dermed ikke så rart at Gyldendal står bak færre av utgivelsene i denne perioden.

4.5 Alder

I perioden mellom 1974 og 1983 var tre av Vesaas-vinnerne mellom 20 til 24 år, tre var mellom 25 til 29 år og tre av prisvinnerne var over 35 år. De fire vinnerne over 30 år var Sissel S. Bjugn, som var 31 år gammel da hun vant prisen for 1978, Ingvar Moe, som var 39 år gammel da han vant for 1975, Hans Herbjørnsrud, som var 41 år gammel da han vant for 1979 og Kjell Gjerseth, som var 37 år gammel da han vant Vesaas-prisen for 1983. Disse fire var altså eldre enn det Tarjei Vesaas selv hadde ønsket for prisvinnerne.

Tarjei Vesaas ønsket som nevnt at prisvinneren skulle være ung, fordi han selv mintes hvordan det var å skulle klare seg som ung forfatter, men er det egentlig så stor forskjell på å debutere som ung og å debutere når man er eldre? Mange av både de yngre og de eldre debutantene opplever å ha blitt refusert av forlag, kanskje opptil flere ganger. For å lykkes som forfatter og få utgitt en bok er det også mange forfatterspirer som er nødt til å sette annen inntektskilde til side, og leve på lite penger en periode, for å få tid til å skrive, uavhengig av hvor gamle de er. Når det kommer til å skulle bli antatt av et forlag, er det vel ingen forskjell på om man er ung eller gammel?

Både Ingvar Moe og Hans Herbjørnsrud var utdannede lærere, og jobbet som dette før de debuterte som forfattere. Moe fortsatte å jobbe som lærer etter at han hadde vunnet Vesaas-prisen, mens Herbjørnsrud overtok familiegården noen år før han debuterte. Kjell Gjerseth er utdannet sosiolog, men har også jobbet som industriarbeider. Senere har han jobbet som

journalist, og mottok i 1983 Narvesenprisen for sitt journalistiske arbeid. Sissel S. Bjugn blir i biografier kun omtalt som forfatter, men hun har også studert filosofi ved Universitetet i Tromsø, og jobbet en periode i fiskeindustrien i Båtsfjord. Disse har også sjonglert jobb og skriving, sendt inn manus til forlag, og kanskje opplevd å bli refusert, før de har blitt antatt.

Den yngste debutanten som ble tildelt TVD i denne perioden, var Karin Mathisen, som var 20 år da hun ble tildelt prisen for 1974. De to andre debutantene som var mellom 20 og 24 år gamle, var Lars Saabye Christensen og Bjarne Rønning. De tre Vesaas-vinnerne som var mellom 25 til 29 år gamle, var Jo Eggen, som ble tildelt prisen for 1980, Frank A. Jenssen, som ble tildelt prisen for 1981 og Roy Jacobsen, som ble tildelt prisen for 1982.

At fire av ti debutantprisvinnere er over den ønskede alderen for vinneren, kan tyde på at det har vært vanskelig å finne en verdig vinner blant de yngste. Paragrafen som omhandler alderen til vinneren kan fort kollidere med den delen av paragrafen som sier at det skal være den beste debutanten fra det foregående året. Juryen kan i slike tilfeller velge ikke å dele ut prisen, men i de fire tilfellene jeg har studert overfor, har de heller valgt å se bort ifra den øvre ønskede alderen.

4.6 Videre forfatterskap

Av de forfatterne som vant Vesaas-prisen mellom 1974 og 1983, er det kun Kjell Gjerset som har gitt ut bare det ene verket han ble tildelt TVD for. Frank A. Jenssen har gitt ut mellom to til fem bøker, mens Karin Mathisen, Ingvar Moe, Lars Saabye Christensen, Bjarne Rønning, Sissel S. Bjugn, Hans Herbjørnsrud, Jo Eggen og Roy Jacobsen har gitt ut seks bøker eller flere etter at de debuterte som forfattere. Av disse åtte har syv vunnet andre litteraturpriser enn TVD.

Den ene forfatteren som har utgitt over seks bøker, men ikke vunnet andre litteraturpriser, er Bjarne Rønning. Han debuterte i 1977 med romanen *Bjarne Huldasons sjøreiser*. Det er likevel ikke noe grunnlag for å si at Rønning har mislyktes som forfatter. Han ligger riktignok innenfor kategorien av forfattere som har gitt ut seks eller flere bøker, men han har kun gitt ut de seks som plasserer han i den kategorien. Selv om Rønning i dag først og fremst er forfatter, har han tidligere vært fotballspiller og trener, og sannsynligheten for at forfatterskapet ikke har vært førsteprioritet er stor.

Hvis man først skal vurdere et forfatterskap ut ifra hvor mange litteraturpriser forfatteren har mottatt, er det også nødvendig å studere hvilke priser forfatterne har fått. Noen priser er mer betydningsfulle enn andre. Når det kommer til litteraturpriser, er antagelig den

gjevste man kan motta Nobelprisen. Nordisk råds litteraturpris henger også høyt, men hvilke norske litteraturpriser er det verdt å skryte av?

Lars Saabye Christensen, som ble tildelt Vesaas-prisen for 1976, har vunnet både Kritikerprisen (1988), Bokhandlerprisen (1990 og 2001), Brageprisen (2001), og ikke minst den gjeve Nordisk Råds litteraturpris. Sammen med Roy Jacobsen, som blant annet har vunnet Kritikerprisen (1989), Bokhandlerprisen (1991 og 2009) og Gyldendalprisen (2006), er han en av de som har vunnet de mest prestisjefylte prisene av debutantene i denne perioden. Kritikerprisen blir trukket fram som en av de gjevste litteraturprisene å få i Norge, mye på grunn av juryen som består av samtlige av kritikerlagets medlemmer. At profesjonelle kritikere kårer en bok til årets beste, virker som stor stas.

Otto Hageberg påstod under utdelingen av Gyldendalprisen i 2004 at prisen er den klart største litterære prisen en forfatter kan få i Norge, fordi den er på en betydelig pengesum (250 000 kroner) og fordi den går til et særlig betydelig forfatterskap. Geir Pollen på sin side mener at prisen er for ung til å kunne måle seg med Aschehougprisen og Kritikerprisen, og at det som gir prestisje er hvem som har fått den før. Det er derfor delte meninger om hvilke litteraturpriser det er verdt å ha på CV'en, og hvilke som gir størst prestisje. Dette vil også variere ettersom hvem som uttaler seg om prisene. At Hageberg snakker varmt om Gyldendalprisen, er ikke overraskende, han satt tross alt i juryen det året, i tillegg til at han har sittet i Gyldendals styre.

Sissel S. Bjugn har, i likhet med Christensen, også vunnet Brageprisen. Denne prisen blir av Geir Pollen, sammen med Bokhandlerprisen, nevnt som en pris som skal skape blest om bøker. Det er som regel mye oppmerksomhet rundt prisen, og utdelingen av den. Bjugn har også blitt tildelt Melsom-prisen, som er en langt mindre kjent litteraturpris enn Brageprisen. Dette kan nok skyldes at prisen deles ut til en nynorskforfatter, og har dermed utelukket størsteparten av bøkene som blir utgitt i Norge. Pengepremien er i dag på 40 000 kroner, 20 000 mindre enn hva vinnerne mottar for TVD.

Ingvar Moe har også mottatt Melsom-prisen. I tillegg har han blitt tildelt Kultur- og kirkedepartementets oversetterpris for barne- og ungdomsbøker, som det heller ikke snakkes mye om i mediene. Prisen retter fokus mot bøker som ikke får så mye spalteplass i avisene, anmeldernes forhold til barne- og ungdomslitteratur beskrives ofte som ”stemoderlig”, i den forstand at de blir oversett. Skal man tro Torill Eide, får man ikke mye oppmerksomhet etter å ha mottatt en slik pris heller, hun opplevde at mottagelsen av en lignende østerriksk pris, ikke ble nevnt i norsk media i det hele tatt. Heller ikke forlaget benyttet seg av anledningen til å reklamere litt ekstra for hennes bøker etter at hun mottok prisen.

Det er også forskjell på hvilken prestisje prisene gir innenfor de ulike litteratursjangrene. Karin Fossum har vunnet opptil flere priser etter TVD i 1974, men først og fremst som kriminalforfatter. I 1997 vant hun både Rivertonprisen og Glassnøkkelen, og hun vant Brageprisen i 2000, da ”åpen klasse” var krim og spenning. Både Rivertonprisen og Glassnøkkelen, som er en skandinavisk pris, er antagelig de gjeveste prisene å få for en kriminalforfatter. Det er vanskelig å skulle sidestille disse prisene med for eksempel Gyldendalprisen eller Aschehougprisen, fordi de uansett ikke går til en krimforfatter. Derfor kan man si at Fossum i stor grad har lyktes som forfatter, selv om hun ikke kan ”konkurrere” med Saabye Christensen og Jacobsen.

Den foreløpig siste prisen Fossum har fått var Amalie Skram-prisen i 2013. Den ble opprettet i 1994 av Amalie Skram-selskapet i Bergen, og skal hvert år gå til en kvinnelig forfatter, som skriver i ”Amalie Skrams ånd”. Fossum var selv overrasket over å bli tildelt prisen, og sier i et intervju med Bergens Tidende at: ”Når du skriver krim, får du ikke såne priser. Krimsjangeren har sine egne priser” (www.bt.no). Fossum vant likevel prisen, noe som viser hvilken betydning hun har hatt for norsk litteratur.

Det er ingen tvil om at de forskjellige prisene gir forskjellig prestisje. Det er derfor ikke noe grunnlag for å si at Ingvar Moe og Lars Saabye Christensen begge har lyktes videre i forfatterskapet, bare fordi de begge har vunnet flere priser enn TVD. Det er stor variasjon i hvilken grad forfatterne har lyktes videre i forfatterskapet, og i hvilke kretser de blir sett på som vellykkete forfattere. Suksessen til en forfatter baserer seg heller ikke bare på hvor mange litteraturpriser hun eller han har vunnet, mange vil nok trekke inn en faktor som salgstall også.

5 1984-1993: Den første forfatterskoleeleven og brudd på aldersvedtekten

I perioden fra 1984 til 1993 ble disse debutantene tildelt TVD:

År	Forfatter	Tittel	Sjanger	Forlag	Målform
1984	Anne Bøe	<i>Silkestein</i>	Dikt	Gyldendal	BM
1985	Morten Harry Olsen	<i>For alt hva vi er verd</i>	Roman	Oktober	BM
1986	Sissel Lie	<i>Tigersmil</i>	Noveller	Gyldendal	BM
1987	Aagot Vinterbo-Hohr	<i>Palimpsest</i>	Tekster	Davvi Media	BM
1988	Torun Lian	<i>Tre skuespill</i>	Dramatikk	Dreyer	BM
1989	Anne Grete Hollup	<i>Maria og knivmakeren</i>	Roman	Oktober	BM
1990	Stein Versto	<i>Ho blei borte i trappene</i>	Noveller	Samlaget	NN
1991	Sylvelin Vatlé	<i>Alle kjenner vel presten?</i>	Roman	Cappelen	D
1992	Thure Erik Lund	<i>Tanger</i>	Roman	Aschehoug	BM
1993	Bertrand Besigye	<i>Og du dør så langsomt at du tror du lever</i>	Dikt	Gyldendal	BM

5.1 Kjønn

Perioden fra 1984 til 1993 er den eneste perioden i denne undersøkelsen det er flere kvinner enn menn som står som vinnere av TVD. Seks kvinner ble tildelt prisen i denne perioden, dette var Anne Bøe, Sissel Lie, Aagot Vinterbro-Hohr, Torun Lian, Anne Grete Hollup og Sylveling Vatlé. De fire mennene som ble tildelt prisen i denne perioden, var Morten Harry Olsen, Stein Versto, Thure Erik Lund og Bertrand Besigye. Dette er en tydelig omveltning fra de to foregående periodene. Kan tendensen som oppstår i denne perioden forklares?

Det er selvfølgelig flere faktorer som kan ha hatt en rolle for det som skjer innenfor kjønn mellom 1984 og 1993. En mulighet er at kvinnene rett og slett skrev bedre enn mennene i denne perioden, eller at de mannlige debutantene skrev dårligere i denne perioden enn de mannlige debutantene i de foregående periodene. I samme tidsrom var fem av ti vinnere av Gyldendalprisen og én av ti vinnere av Aschehougprisen kvinner, mens det ikke var noen kvinner som ble tildelt Kritikerprisen mellom 1984 og 1993. Det ser dermed ikke ut til at det er en tendens generelt at flere kvinner blir tildelt litteraturprisene i denne perioden.

Med tanke på at det i den forrige perioden var åtte mannlige og to kvinnelige vinnere av TVD, er det uansett en så markant endring at den bør studeres. At menn vinner flere

kulturpriser enn kvinner, er godt kjent. I 2010 undersøkte Aftenposten andelen kvinnelige vinnere av forskjellige litteraturpriser, Bergens Tidende gjorde det samme i 2011, NRK gjorde det i 2012 og nå sist Klassekampen i 2014. Mange har prøvd å forklare det, men få har kommet med gode svar på hvorfor vi opplever denne tendensen. Uenighetene dreier seg ofte om hvorvidt kvinnene bør kvoterer inn i nominasjonene til litteraturprisene eller ikke.

Det ble mye diskusjon rundt denne problematikken da forfatteren Brit Bildøen utga boka *Litterær salong* i 2009, hvor hun presenterer ti gode og originale, kvinnelige forfattere. Hun ønsket blant annet å skape en positiv motvekt til den sterke mannsdominansen på litteraturfeltet. Bildøen uttalte til Aftenposten det samme året at det er en myte at kvinner skriver om små ting og ”kvinninging”, mens menn er opptatt av samfunnet og de store linjene. Bildøen mener at kvinnene, spesielt når det kommer til nominasjonene til Nordisk Råds litteraturpris, må kvoterer inn, men dette er flere uenige med henne i. En av disse er tidligere redaksjonssjef i Gyldendal, Janneken Øverland, som selv har sittet i juryer i roman- og novellekonkurranser. Hun mener at kvotering blir feil, og at det heller må bli en sterkere bevisstgjøring rundt at så få kvinner blir tildelt litteraturprisene (Wang-Naveen 2010:6).

Litteraturanmelder Ingunn Økland mener på sin side at grunnen til at få kvinner mottar litteraturprisene, er at det i norsk samtidslitteratur (2009) fremdeles er mannlige forfattere som oftest markerer seg med bøker av høy kvalitet. Og Øverland påstår at det er argumentet om kvalitet som oftest brukes i juryene når en kvinne ikke vinner prisen. Kjønnsforsker Jørgen Lorentzen sa til NRK i 2012 at det er estetiske og kvalitative vurderinger som må ligge til grunn for tildelingene, og at det eneste man kan gjøre er å sørge for lik kjønnsfordeling i juryene. Kristin Oldeide, prosjektleder i Brageprisen, mener derimot at det ikke hjelper med kvinner i juryen. Det samme mener Økland, som skriver: ”Alle fjorårets Bragepriser gikk til menn, til tross for sammensatte juryer” (Økland 2009:7). Når kvinnejuryer ikke hjelper, og det er for mye motstand mot kvotering, gjenstår bare bevisstgjøringen.

Som tidligere sagt skal Rådet være brett sammensatt både kjønnsmessig, språklig og litterær. Det er ikke sikkert at dette også gjaldt tilbake i 1984, men man skulle tro at det er et tema som lenge har blitt diskutert. I hvert fall kan det se ut som at Rådet har hatt en bevisstgjøring omkring problemet.

5.2 Sjanger

Fire romaner, to diktsamlinger, to novellesamlinger, én tekstsamling og ett drama lå til grunn for tildelingene av TVD i perioden fra 1984 til 1993, og er perioden med jevnest fordeling

mellom sjangrene. Romansjangeren begynner likevel i denne perioden å stå fram som en dominerende sjanger, og antallet diktsamlinger har sunket med fire siden den første perioden. Dette kan komme av at mange av Norges fremste lyrikere i etterkrigstida utga sine siste bøker i 1980- og 1990-årene, blant andre Olav H. Hauge, Gunvor Hofmo, Paal Brekke, Rolf Jacobsen og Halldis Moren Vesaas, men det var ingen som kom inn og kunne erstatte dem.

Anne Bøe var én av lyrikerne som ble tildelt prisen i denne perioden. Hun debuterte i 1984 med *Silkestein*. I et intervju med Dag og Tid i forbindelse med tildelingen av prisen sier hun: "Og framfor alt er eg glad for at prisen har gått til ein lyrikar. Det trengst i dag" (Forfang 1985:3). I 1984 var det fire år siden sist en lyriker hadde vunnet prisen, de tre siste årene hadde prisen gått til romanforfattere. Bøes uttalelse viser at diskusjonen rundt sjanger allerede var aktuell i 1985, noe som ikke er så rart når man ser på utviklingen fordelingen mellom sjangre har gått igjennom fra de to forrige periodene til denne perioden.

Videre i intervjuet spør journalisten, Åsmund Forfang, hvordan det er å være lyriker, og å ha ting på hjertet, når man vet at man skriver for en smal gruppe mennesker. På dette svarer Bøe at problemet ikke er at leserne ikke forstår dikt, men at det ligger i kritikernes undervurdering av "vanlige" lesere. Hun mener at de som skriver om lyrikk i avisene legger for mye vekt på å tolke og forstå med hodet, i stedet for å åpne seg selv og gå inn i diktets egne følelser. Artikkelen avsluttes med et ønske fra Anne Bøe om et forum hvor vanlige lesere kan skrive om opplevelsene sine med bøker.

Den andre lyrikeren som ble tildelt prisen i denne perioden, var Bertrand Besigye, med *Du dør så langsomt at du tror du lever* for 1993, som fikk spesielt mye oppmerksomhet. Ifølge Aschehougs hjemmeside ble diktsamlingen trykket i fire opplag, og ble utgitt i pocketversjon, noe som ikke er vanlig for diktsamlinger.

I 1999 ga Kolon forlag ut antologien *Tyven fra Brügge. Norsk nittitalls lyrikk*, som skapte debatt i tidsskriftet *Vinduet*. Eirik Vassenden skrev en anmeldelse av antologien, hvor han sammenlignet den med en lignende antologi som utkom i Sverige det samme året. I anmeldelsen påstår han blant annet at norsk poesi er død, og har vært det lenge. Han baserer påstanden på salgstallene til forlagene, og videre beskriver han antologien og nittitallslyrikken som noe som ikke vil huskes for noe spesielt. Besigyets måte å skrive på var uvanlig på denne tida, og det var kanskje nettopp dette som skulle til for at en diktsamling skulle være grunnlag for tildelingen åtte år etter at forrige lyriker hadde vunnet prisen.

Et annet trekk ved denne perioden er at det er første, og foreløpig eneste gang en debutant har vunnet Vesaas-prisen med et drama. Dette var Torun Lian som vant prisen for 1988 med *Tre skuespill*. Grunnen til at det er så få drama som ligger til grunn for tildelingen

av Vesaas-prisen, har nok mye med at det gis ut langt færre drama enn romaner og diktsamlinger. I 1985 var 11 av 207 innkjøpte titler i innkjøpsordningen drama, mens resten var prosa og lyrikk. Dette viser at det statistisk sett er mindre sjanse for at et drama blir tildelt TVD enn prosa og lyrikk.

De to novelleforfatterne som ble tildelt prisen i denne perioden, var Sissel Lie, som ble tildelt prisen for 1986, og Stein Versto for 1990. Andelen novellesamlinger har ikke endret seg mye siden de to foregående periodene, men ligger jevnt på én eller to av ti bøker. Aagot Vinterbo-Hohr utga tekstsamlingen *Palimpsest* i 1987, som i Aftenposten omtales som verken lyrikk eller prosa, men tekster som ofte har noe lyrisk ved seg. De fire romanforfatterne som ble tildelt TVD mellom 1984 og 1993, var Morten Harry Olsen (1985), Anne Grete Hollup (1989), Sylvelin Vatlø (1991) og Thure Erik Lund (1992). Dette er det samme antallet romaner som ligger til grunn for tildelingene som det var i den forrige perioden. Morten Harry Olsens *For alt hva vi er verdt* kan derimot ikke defineres kun som en roman. Olsen leker seg med sjangrene, og utenom en lengre kriminalhistorie, inneholder boka også kortere tekster som nærmer seg novellesjangeren. Hvis man tar dette med i betraktningen, er det ikke en like sterk framgang for romansjangeren som det først ser ut til.

5.3 Målform

I denne perioden var åtte av bøkene som lå til grunn for tildelingene av Vesaas-prisen skrevet på bokmål, én var skrevet på nynorsk og én var skrevet på dialekt. Dette er den eneste perioden hvor det kun er én nynorskbok som ligger til grunn for tildelingen, noe som er en nedgang på tre bøker fra den første perioden. Det var Stein Versto som ble tildelt Vesaas-prisen for 1990 med novellesamlingen *Ho blei borte i trappene*, skrevet på nynorsk. Året etter vant Sylvelin Vatlø prisen for romanen *Alle kjenner vel presten?*, skrevet på dialekt⁹.

Antallet bøker utgitt på nynorsk hadde hatt en oppgang fra 1971 til 1985, men fra 1981 til 1985 sank andelen nynorsk skjønnlitteratur til 12,6 prosent, og fra 1991 til 1995 sank den enda mer og lå på 9,5 prosent. Mellom 1984 og 1993 var det 58 debutanter som skrev på nynorsk, noe som er en nedgang på 17 forfatterdebutanter fra den forrige perioden. Av de 58 debutantene som skrev på nynorsk, var det 22 romaner og 19 diktsamlinger (de resterende var

⁹ I statistikken over debutanter som skriver på nynorsk, lagt ut på Aasentunets hjemmesider, blir Vatlø listet opp som en av nynorskdebutantene dette året. Jeg har likevel valgt å definere målformen som dialekt, fordi målformen som er oppgitt under boka varierer fra kilde til kilde. Cappelen, som utga boka, fører den opp under bokmål. Det er helt klart flere nynorskformer i *Alle kjenner vel presten?* enn bokmålsformer, men det dukker også opp ord og bøyinger som ikke samsvarer med nynorskordlista. Derfor har jeg valgt å regne målformen som dialekt, ikke nynorsk.

barne- og ungdomsbøker, og tegneserier). I *Språk og samfunn gjennom tusen år* skriver Olaf Almenningen at nynorsk "hele tida" har stått sterkt i lyrikken, men at den har stått noe svakere i prosaen. Det kan derfor være grunn til å tro at nedgangen i antallet diktsamlinger som lå til grunn for tildelingene, også har hatt innvirkning på fordelingen innenfor målform. De fire nynorskforfatterne i den første perioden utga alle diktsamlinger, det gjorde også de to prisvinnerne som skrev på nynorsk i den andre perioden.

Vi ser at antallet bøker skrevet på nynorsk blir færre i takt med antallet diktsamlinger som ligger til grunn for tildelingene. Noe av forklaringen på dette er at den nynorske lyrikken får større konkurranse fra lyrikk skrevet på bokmål. I 1965 var 42 prosent av lyrikken kjøpt inn gjennom innkjøpsordningen skrevet på nynorsk, i 1970 var den på 35 prosent, mens den i 1980 var på 26 prosent. Antallet lyrikktitler skrevet på nynorsk har steget med én i løpet av disse 15 årene, mens antallet titler skrevet på bokmål har steget med 30. Samtidig var det 24 av 59 lyrikkdebutanter som skrev på nynorsk, mellom 1980 til 1989. Til sammenligning var det 45 lyrikere blant 68 debutanter som skrev på nynorsk i perioden fra 1970 til 1979. Et unntak fra denne tendensen er denne perioden, hvor den eneste nynorskforfatteren skrev en novellesamling, mens de to diktsamlingene er skrevet på bokmål.

I Vatles debutbok *Alle kjenner vel presten?* er dialogene skrevet slik de snakker på forfatterens hjemsted, Osterøy utenfor Bergen. Vatle var redd for at boka skulle bli vanskelig å lese på grunn av dette, men det er også språket i romanen som utmerker seg ifølge begrunnelsen fra Karin Sveen, leder i DnF. "Et prosaspråk ladet av sanselighet og poesi, blottet for litterær affektasjon. Ho skriv friskt, overrumplande som sprutande regn, glinsande gras, brått lys, djupt mørke" (Fyllingsnes 1992:9), skal Sveen ha sagt under utdelingen. Bokmålsforfatterne som ble tildelt Vesaas-prisen mellom 1984 og 1993, var Anne Bøe, Morten Harry Olsen, Sissel Lie, Aagot Vinterbo-Hohr, Torun Lian, Anne Grete Hollup, Thure Erik Lund, og Bertrand Besigye. Dette er like mange som det var i den forrige perioden.

5.4 Forlag

Mellom 1984 og 1993 så fordelingen mellom forlagene sånn ut: Gyldendal stod bak tre av utgivelsene, Oktober stod bak to av utgivelsene, Cappelen, Aschehoug og Samlaget stod bak én utgivelse hver, og andre forlag stod bak to av bokutgivelsene som lå til grunn for tildelingene av Vesaas-prisen. De to andre forlagene var Dreyer og Davvi Media. At to så små forlag stod bak to av utgivelsene denne perioden, er antagelig den mest interessante utviklingen i denne perioden, fordi det viser bredden i tildelingene av Vesaas-prisen.

Dreyers forlag A/S ble grunnlagt i 1942 av Barthold A. Butenschøn. I 1991 ble forlaget slått sammen med Grøndahl og Søn A/S, som allerede var eid av Cappelen, men ble drevet som et selvstendig forlag. I 1999 ble Grøndahl og Dreyers Forlag oppløst og gikk inn i Cappelen. Dreyers Forlag gjenoppstod i 2010, men hovedfokuset ligger nå på sakprosa. I 1988 ga Dreyers Forlag ut Torun Lians *Tre skuespill*, som året etter vant TVD. Da var de fortsatt et eget forlag, men at de senere måtte gå inn i Cappelen, kan tyde på at driften ikke var god nok til at de kunne fortsette på egenhånd.

I 1988 publiserte Aftenposten artikkelen ”Fra katedral til rennestein”, hvor de intervjuet flere aktører i forlagsbransjen i forbindelse med at forlagene ga ut færre bøker enn tidligere. I artikkelen ble det blant annet påstått at de som satset på den smalere litteraturen var de små forlagene. Forlagssjef i Dreyer, Ole Rikard Høisæther, var en av dem som ble intervjuet. Han sa blant annet at han i det inneværende året (1988) regnet med et tap på mellom en halv og en million kroner. Videre sier han at: ”...norsk skjønnlitteratur lever sitt vaklende liv på innkjøpsordningens nåde” (Baugstø 1988:10). Dreyer kunne altså ikke ha drevet forlag hadde det ikke vært for innkjøpsordningen, og fordi de satset på smal litteratur gikk de i underskudd.

Davvi Media var en liten samisk bedrift som ble stiftet i 1982 i Karasjok, av John Trygve Solbakk og Odd Ivar Solbakk. I den første perioden drev de kun med film og video, men i 1986 begynte de også å utgi bøker, som etter hvert ble den viktigste delen av driften. Forlaget ga først og fremst ut bøker på samisk, men også bøker skrevet på norsk av samiske forfattere. Forlaget var avhengig av fullfinansiering for å kunne utgi samiske bøker, og i 1989 slet forlaget med økonomien. De klarte så vidt å unngå nedleggelse, men et par år senere var det derimot slutt, og den siste boka fra forlaget utkom i 1991. Det var Aagot Vinterbo-Hohr som ga ut *Palimpsest* på Davvi Media i 1987, og året etter ble tildelt Vesaas-prisen.

Gyldendal holder fortsatt stand som det forlaget som utgir flest av bøkene som blir tildelt Vesaas-prisen, selv om antallet er halvert siden den første perioden. De tre forfatterne som ble utgitt på forlaget mellom 1984 og 1993, var Anne Bøe med *Silkestein* i 1984, Sissel Lie med *Tigersmil* i 1986 og Bertrand Besigye med *Og du dør så langsomt at du tror du lever* i 1993. Det er interessant å observere at forlaget står bak begge diktsamlingene som lå til grunn for to av tildelingene denne perioden, og én av to novellesamlinger. Noveller må også sies å være en smal sjanger, og som sjelden når et større publikum. Siden 1964 har bare fem novellesamlinger ligget til grunn for tildelingene av TVD. I 1983 var Gyldendal det første norske forlaget som fikk notert sine aksjer på børsen, og mange fryktet at dette ville gå utover katedralen. Det er derfor interessant å observere at Gyldendal står for akkurat disse tre

utgivelsene, noe som viser at de på dette tidspunktet fortsatt brant for norsk skjønnlitteratur, og særlig smalere utgivelser.

Samlaget utga den andre novellesamlingen som lå til grunn for tildelingen denne perioden, *Ho blei borte i trappene* av Stein Versto i 1990. Forlaget har hele tida hatt et jevnt antall utgivelser som ligger til grunn for tildelingene av Vesaas-prisen, med én utgivelse den første perioden, to utgivelser den andre perioden og én utgivelse denne perioden. De hevder seg ikke spesielt, men forsvinner heller ikke helt, og bidrar dermed til å opprettholde den lille andelen nynorske bøker som ligger til grunn for tildelingene.

Cappelen og Aschehoug har også én utgivelse hver. Cappelen utga romanen *Alle kjenner vel presten?* av Sylvelin Vatlø i 1991, og Aschehoug utga romanen *Tanger* av Thure Erik Lund i 1992. Sistnevnte forlag har gjennom periodene stått bak færre og færre utgivelser. I den første perioden stod de for tre av ti utgivelser, mens de mellom 1984 og 1993 står for kun én av dem. Dette har antagelig mye å gjøre med at det i denne perioden er flere forlag som kommer på banen, i tillegg til at man ser en tendens til at de store forlagene beveger seg vekk fra katedral og mot børs. Forlaget selv sier i denne perioden at de fortsatt tar oppgaven som kulturforlag alvorlig (Hovdenakk 1992:11). Samtidig er det en bekymring i litteratur-Norge at de store forlagene, i forbindelse med oppkjøpene i norsk forlagsbransje, kommer til å satse mer på ”kjendislitteratur” og mindre på smal litteratur.

Oktober forlag tar seg litt opp sammenlignet med perioden før og står i denne perioden bak to av utgivelsene. At små forlag, som satser på bøker beregnet for et smalere publikum stadig gjør det bedre, mens de store forlagene som etter hvert legger seg på en mer kommersiell linje, gjør det dårligere, er med på å vise hvilken type bøker som blir skrevet av vinnerne av Vesaas-prisen. Det blir tydelig at juryen fokuserer på kvalitet framfor kvantitet, og at det er det estetiske som ligger til grunn for vurderingene.

5.5 Alder

Mellom 1984 og 1993 var én av vinnerne fra 20 til 24 år, to var fra 25 til 29 år, fem var fra 30 til 34 år og to av prisvinnerne var over 35 år gamle. Igjen kan vi observere at Vesaas’ egen øvre aldersgrense blir brutt, og denne gangen er det hele syv av mottakerne av prisen som overstiger denne. Dette er godt over halvparten av prisvinnerne denne perioden.

De to debutantene som var over 35 år gamle da de ble tildelt prisen, var Sissel Lie, som var 44 år gammel da hun debuterte i 1986, og Aagot Vinterbo-Hohr, som var 51 år gammel da hun debuterte i 1987. Vinterbo-Hohr er med dette den eldste Vesaas-vinneren

gjennom de 50 årene prisen har blitt utdelt, og er syv år eldre enn den nest eldste. De fem prisvinnerne som var mellom 30 til 34 år da de ble tildelt TVD denne perioden, var Anne Grete Hollup, som var 32 år gammel da hun debuterte i 1989, Stein Versto, som var 33 år gammel i 1990, Sylvelin Vatile, som var 34 år gammel i 1991 og Thure Erik Lund, som var 33 år gammel i 1992.

De to prisvinnerne som var mellom 25 til 29 år denne perioden, var Anne Bøe, som var 28 år da hun ble tildelt prisen for 1984 og Morten Harry Olsen, som var 25 år i 1985. Den yngste debutanten som ble tildelt TVD mellom 1984 og 1993, var Bertrand Besigye, som var 21 år gammel da han ble tildelt Vesaas-prisen for 1993. I denne perioden har antallet vinnere mellom 20 til 29 år blitt halvert fra perioden før, og det er fire flere som er mellom 30 til 34 enn det var fra 1974 til 1983. Denne utviklingen kan tyde på at juryen ikke lenger tar aldersregelen like seriøst som det de gjorde i de første periodene.

Med tanke på hvor viktig dette med alder var for Tarjei Vesaas selv, er det en interessant utvikling at juryen ser ut til stadig å ta mindre hensyn til det. I den fjerde paragrafen i vedtektene står det at det skal legges stor vekt på at debutanten er ung, men videre står det: "Blir dette i einskilde tilfelle altfor bakvendt, får Rådet gå litt høgare opp i alder – utan at det skaper nokon presedens" (Vedlegg 1). De hadde derfor mulighet til å velge en vinner blant de eldre debutantene. At prisen skulle gå til en 51 år gammel lege, var nok ikke i overensstemmelse med Vesaas' formål med prisen. I valget juryen sto overfor mellom å bryte alderskriteriet og benytte seg av den femte paragrafen, som lyder: "Finn Det litterære Råd eit år inga aktuell bok, får prisen leggjast til kapitalen" (Vedlegg 1), valgte den det første.

5.6 Forfatterskole

Den første Vesaas-vinneren som hadde gått på forfatterskole, var Anne Bøe, som ble tildelt prisen for 1984 for diktsamlingen *Silkestein*. Hun hadde gått i det første kullet på Forfatterstudiet i Bø. Det samme studiet hadde Stein Versto, som ble tildelt prisen for 1990 med novellesamlingen *Ho blei borte i trappene*, gått på.

Forfatterstudiet i Bø ble opprettet i 1982 etter en idé av lyrikeren Eldrid Lunden, og ble til gjennom et samarbeid mellom Den norske Forfatterforening og Høgskolen i Telemark. I studiets rammeplan står det: "Forfatterutdanningen er eit tilbod til alle som vil bli medvetne om sitt forhold til skjønnlitterær skriveverksemd" (www.hit.no). Det er altså et studium for de som ønsker å klargjøre sitt forhold til skjønnlitterær skribentvirksomhet, og henvender seg til

forfattere og debutanter, men også til andre som ikke har publisert tekster tidligere eller har sendt inn manuskripter til forlag og fått avslag.

Det var 18 personer som ble tatt inn som deltakere på det første kurset i 1982. Disse hadde enten sendt inn manuskript til vurdering i forlag, publisert tekster i aviser, tidsskrifter eller radio/TV, eller sendt inn prøver som dokumenterte at de hadde talent for å skrive. Bøe var én av disse 18 som ble tatt inn dette året. De første ti årene varte kurset i ett semester, men det ble etter hvert utvidet til et ettårig studium. Studiet er bygd opp av tre deler som går parallelt gjennom hele studieforløpet, dette er skriveverksted, litteraturteori og en seminardel. Det er det skapende arbeidet som står mest sentralt i studiet, med påfølgende drøftinger og diskusjoner rundt deltakernes tekster.

I det tidligere nevnte intervjuet med Anne Bøe i *Dag og Tid*, skriver journalisten Åsmund Forfang at: ”Ikkje få fnys har vorte fnyst imot dette tiltaket blant etablerte forfattarar. Ein kan ikkje utdanne seg til forfattar, har det vorte påstått” (Forfang 1985:2). Til denne påstanden svarer Bøe at studiet har gitt henne det puffet framover som hun trengte, og at hun uansett hadde prøvd seg som forfatter, men at det kanskje ville tatt lengre tid og at resultatet ville blitt annerledes. Videre sier hun: ”Ein blir ikkje forfattar av å gå på kurs. Men: Kvifor kan ikkje forfattarar utdanne seg? Det er ikkje talent ein får ved å gå på eit kurs som det i Bøe men ein kan utvikle det talentet ein har vidare, i samspel med andre” (Forfang 1985:3).

Forfatterstudiet ble tydeligvis diskutert den gangen, og blir det fortsatt i dag, påstandene om at man ikke kan utdanne seg til forfatter dukker stadig vekk opp igjen. Anne Bøe har vist at man kan utdanne seg til forfatter, hun har senere gitt ut ni diktsamlinger til god mottakelse fra kritikerne.

5.7 Videre forfatterskap

Av de ti debutantene som mottok Vesaas-prisen mellom 1984 og 1993, har tre av dem gitt ut mellom to og fem bøker senere, og syv av dem har gitt ut mer enn seks bøker etter debutboka. Av disse syv har fire vunnet andre priser enn TVD. De tre som har utgitt mellom to og fem bøker, er Aagot Vinterbo-Hohr, Stein Versto og Bertrand Besigye. Vinterbo-Hohr ga bare ut én annen diktsamling etter debuten, Stein Versto har gitt ut to diktsamlinger etter debuten i 1990, og utga i 2013 sin første roman. Bertrand Besigye har etter debuten utgitt to diktsamlinger i 2003 og 2010 og én roman i 2004.

Det kan være flere grunner til at disse tre ikke har gitt ut flere bøker, og blitt etablerte forfattere. Som tidligere nevnt er Vinterbo-Hohr utdannet lege, noe som kan ha bidratt til at

hun ikke har kunnet prioritere skrivingen like mye, som de som satser fullt og helt på forfatterkarrieren. Hennes siste diktsamling ble utgitt i 1991, og selv om jeg ikke skal konkludere med at hennes forfatterkarriere er over, er det rimelig å anta at hun ikke kommer til å utgi flere bøker. Versto har i tillegg til å utgi de tre bøkene, blant annet oversatt flere bøker, jobbet som redaktør og vært leder for Det litterære Råd.

De syv som har utgitt flere enn seks bøker etter debuten, og kan betraktes som etablerte forfattere, er Anne Bøe, Morten Harry Olsen, Sissel Lie, Torun Lian, Anne Grete Hollup, Sylvelin Vatlø og Thure Erik Lund. Av disse igjen har Morten Harry Olsen, Sissel Lie, Anne Grete Hollup og Thure Erik Lund vunnet andre priser enn TVD. Dette er to færre fra den første perioden, og tre færre enn fra den andre perioden. Dette er dermed én av to perioder hvor det bare er fire av prisvinnerne som har vunnet andre litteraturpriser. Igjen er det nødvendig å ta i betraktning hvilke priser disse har vunnet.

Thure Erik Lund er kanskje den av debutantene som har hatt størst suksess med sitt forfatterskap, han har vunnet både Sult-prisen, Kritikerprisen og Aschehougprisen. De to sistnevnte er som sagt to priser som gir høy prestisje. Sult-prisen deles ut hvert år av Gyldendal, i forbindelse med Gyldendalprisen, den skal gå til en ung og lovende forfatter, og er i dag på 200 000 kroner. Denne prisen blir også trukket fram som en av de mer prestisjetunge en forfatter kan motta.

Torun Lian har bare vunnet én litteraturpris, men til gjengjeld har hun blant annet vunnet Amanda-prisen for beste filmmanus i 1992. Hennes karriere har dermed gått i en annen retning enn mot en forfatterkarriere, det betyr ikke dermed at hun har mislyktes som forfatter. Mange av barnebøkene hun har skrevet har blitt til filmer eller tv-serier, som hun igjen har vunnet priser for. Dette viser at selv om debutantene får en pangstart på forfatterkarrieren ved å vinne Vesaas-prisen, er det ikke alle av dem som velger å forfølge denne karrieren. Andre igjen følger den, men lykkes ikke helt. Å vinne TVD er dermed ingen sikkerhet for å lykkes videre som forfatter, men kan være en viktig pådriver.

6 1994-2003: Romanens framvekst og de store forlagenes tilbakegang

I perioden fra 1994 til 2003 ble disse debutantene tildelt TVD:

År	Forfatter	Tittel	Sjanger	Forlag	Målform
1994	Cathrine Grøndahl	<i>Riv ruskende rytmer</i>	Dikt	Gyldendal	BM
1995	Harald Rosenløw Eeg	<i>Glasskår</i>	Ungdoms-roman	Aschehoug	BM
	og Tore Renberg	<i>Sovende floke</i>	Roman	Tiden	BM
1996	Steinar Opstad	<i>Tavler og bud</i>	Dikt	Kolon	BM
1997	Lars Ramslie	<i>Biopsi</i>	Prosa	Tiden	BM
1998	Trude Marstein	<i>Sterk sult, plutselig kvalme</i>	Roman	Oktober	BM
1999	Gunnar Wærness	<i>Kongesplint</i>	Dikt	Oktober	BM
2000	Mirjam Kristensen	<i>Dagene er gjennomsiktige</i>	Roman	Tiden	BM
2001	Carl Frode Tiller	<i>Skråninga</i>	Roman	Aschehoug	NN
2002	Heidi Marie Kriznik	<i>Applaus</i>	Roman	Oktober	BM
2003	Sigmund Løvåsen	<i>Nyryddinga</i>	Roman	Samlaget	NN

6.1 Kjønn

Mellom 1994 og 2003 var syv av vinnerne av TVD menn, mens fire av dem var kvinner.

Dette er to færre kvinnelige forfattere sammenlignet med den forrige perioden, og tre flere mannlige forfattere enn sist. For første gang i prisens historie opplever vi at to debutanter blir tildelt prisen det samme året. Dette skjedde i 1995 da både Harald Rosenløw Eeg og Tore Renberg ble tildelt prisen, for ungdomsromanen *Glasskår* og tekstsamlingen *Sovende floke*. Det er derfor i alt 11 prisvinnere i denne perioden.

I 1995 skrev juryen i sin begrunnelse at det dette året var temmelig likt fordelt mellom kjønnene, med 25 mannlige og 24 kvinnelige debutanter. Det er derfor klart at det ikke hadde noe med antallet kvinnelige debutanter å gjøre, at det var to menn som ble tildelt prisen dette året, i stedet for to kvinner eller én mann og én kvinne. Den samme tendensen observerer man i 1997, da også en mann ble tildelt prisen etter at fordelingen debutantene imellom var 18 kvinner og 19 menn. Året før hadde det sett ganske annerledes ut, da var det dobbelt så mange menn enn kvinner som debuterte.

De syv mannlige debutantene som ble tildelt prisen i denne perioden var Harald Rosenløw Eeg med ungdomsromanen *Glasskår*, og Tore Renberg med romanen *Sovende*

floke for 1995, Steinar Opstad med diktsamlingen *Tavler og bud* for 1996, Lars Ramsleie med prosateksten *Biopsi* for 1997, Gunnar Wærness med diktsamlingen *Kongesplint* for 1999, Carl Frode Tiller med romanen *Skråninga* for 2001 og Sigmund Løvåsen med romanen *Nyryddinga* for 2003. De fire kvinnelige debutantene som ble tildelt TVD mellom 1994 og 2003 var Cathrine Grøndahl med diktsamlingen *Riv ruskende rytmer* for 1994, Trude Marstein med romanen *Sterk sult, plutselig kvalme* for 1998, Mirjam Kristensen med romanen *Dagene er gjennomsiktede* for 2000 og Heidi Marie Kriznik med romanen *Applaus* for 2002.

Selv om vi i den forrige perioden observerte en tendens til en bevisstgjøring rundt kjønnsfordelingen hos vinnerne av TVD, kan denne perioden tyde på at det nettopp bare var en bevisstgjøring. Det er ingen indikasjoner på at kvinner blir kvotert inn i prisen, noe som viser at det fortsatt er kvalitet som kommer først.

6.2 Sjanger

I denne perioden var seks av verkene som lå til grunn for tildelingene romaner, tre av dem var diktsamlinger, det var én ungdomsroman og én samling prosatekster. Som tidligere nevnt var det ikke før i denne perioden at en ungdomsroman lå til grunn for en av tildelingene, det var Harald Rosenløw Eegs *Glasskår*.

Igjen opplever man at romanene får stor framgang. Seks romaner er en tredobling siden den første perioden, og to flere i sammenligning med den forrige perioden. De seks romanforfatterne som ble tildelt TVD i denne perioden var Lars Ramsleie med *Biopsi* for året 1997, Trude Marstein med *Sterk sult, plutselig kvalme* for 1998, Mirjam Kristensen med *Dagene er gjennomsiktede* for 2000, Carl Frode Tiller med *Skråninga* for 2001, Heidi Marie Kriznik med *Applaus* for 2002 og Sigmund Løvåsen med *Nyryddinga* for 2003.

I denne perioden observerer vi en tendens til sjangeroverskridelser blant bøkene som ligger til grunn for tildelingene. Tore Renbergs *Sovende floke*, har DnF definert som roman, men etter tildelingen uttalte Renberg selv: "Mine tekster ligger i grenselandet mellom lyrikk og den tradisjonelle novellen" (Korsvold 1996:4). I tillegg kan Trude Marsteins *Sterk sult, plutselig kvalme*, som består av 65 korte og lengre tekster, også defineres som prosatekster. Også blant en av lyrikerne observerer man denne tendensen. Steinar Opstads *Tavler og bud* kan, ifølge forlaget, leses som én lang lyrisk fortelling (www.kolon.no).

De tre lyrikkprisvinnerne i denne perioden var Cathrine Grøndahl, Steinar Opstad, Gunnar Wærness, og som tidligere nevnt skrev også Tore Renberg til dels lyrisk. I intervjuet Renberg gjorde etter tildelingen sa han også at avisredaksjonene ikke tar lyrikken på alvor

(Korsvold 1996:4). Dette viser hvor lyrikken stod i denne perioden, i hvert fall ifølge Renberg. Ut ifra nedgangen av lyrikere som blir tildelt prisen, og tendensen man har observert i de tidligere periodene, virker det som om lyrikken får mindre plass i mediene, selv om nedgangen også kan skyldes andre ting.

I 1996 publiserte Aftenposten en kronikk med tittelen ”Årets lyrikk”. Inngressen lyder som følger: ”I flommen av kjedelig flinke lyrikkutgivelser finner vi et knippe originale diktsamlinger” (Økland 1996:10). I teksten diskuterer Ingunn Økland kvalitetsnivået på norsk samtidslyrikk. Hun skriver blant annet at mange av de 70 norske diktsamlingene som ble utgitt i 1996 er så svake at hun setter spørsmålsteget ved om de skulle vært utgitt. Det hun savner er større mot, både hos lyrikerne og hos forlagene, og omtaler lyrikken som ”kjedelig flink”. Hun kunne ønske at lyrikken var mer ytterliggående. Om debutantene dette året skriver hun: ”Det er for eksempel påfallende at årets debutanter hos de tre store forlagene starter med å publisere forsiktede, vellykkede, rene og enkle bøker...” (Økland 1996:10). Det er tydelig at det er originalitet og nyskaping Økland savner når det kommer til dette årets lyrikk.

Det er imidlertid én lyrikkdebutant som hun ønsker å trekke fram som et positivt tilskudd, og det er Steinar Opstad. Ifølge Økland gjør hans eksperimenterende billedbruk han til en betydelig debutant. I Dag og Tid i 1994 skrev Ottar Fyllingsnes, i en artikkel om Kjartan Fløgstad, at de unge forfatterne i 1990 nektet at de tilhørte en generasjon, men at det nå derimot er tydelig at de har vokst fram en ny generasjon. To av forfatterne han nevner i artikkelen er Bertrand Besigye og Cathrine Grøndahl, og han skriver blant annet at disse representerer en fornying og et opprør.

Som jeg skrev i innledningen av oppgaven er originalitet et kriterium som står sterkt hos medlemmene i Det litterære Råd, og dette bekreftes ytterligere gjennom begrunnelsene av tildelingene. Både Grøndahl og Opstad, som begge ble tildelt TVD, blir omtalt som nyskapende lyrikere, som gir ut diktsamlinger som skiller seg fra andre utgivelser i denne perioden. I begrunnelsen for tildelingen av prisen til den tredje lyrikeren, Gunnar Wærness, står det at hans *nytenkning* lover godt for et videre forfatterskap. Ut fra dette kan det se ut til at det er mangel på originalitet, som er årsaken til at antallet diktsamlinger stadig har blitt færre. De tre lyrikkdebutantene i denne perioden har tydeligvis knekt denne koden, og derfor blitt tildelt TVD.

6.3 Målform

Fra 1994 til 2003 var ni av bøkene som lå til grunn for tildelingene av TVD skrevet på bokmål, og to av dem var skrevet på nynorsk. Dette har holdt seg jevnt de siste tre periodene, og er en økning på én bokmålsbok fra forrige periode. De to nynorskforfatterne var Carl Frode Tiller og Sigmund Løvåsen. Bokmålsforfatterne som ble tildelt prisen i denne perioden var Cathrine Grøndahl, Harald Rosenløw Eeg, Tore Renberg, Steinar Opstad, Lars Ramsleie, Trude Marstein, Gunnar Wærness, Mirjam Kristensen og Heidi Marie Kriznik.

Carl Frode Tiller debuterte med romanen *Skråninga* i 2001. I begrunnelsen for tildelingen står det blant annet: "Tiller har skapt enhet mellom språk og form. Dette har forløst en særegen litterær stemme" (Sveen 2002). Juryen nevner både helhet, språk og originalitet i begrunnelsen. I tillegg er "intensitet" nevnt, som også er et av kriteriene Andersen lister opp under estetiske kriterier. At juryen derimot ikke sier noe om at boka er skrevet på nynorsk, viser at målform ikke har noen relevans når bøkene blir vurdert. Den andre Vesaas-vinneren som skrev på nynorsk i denne perioden, var Sigmund Løvåsen. Han debuterte i 2003 med romanen *Nyryddinga*, som ble utgitt på Det norske Samlaget. I begrunnelsen av hans debutbok står det blant annet: "...en ung forfatter som er moden og modig nok til ikke å ligne noen" (Sveen 2004), som igjen viser hvor mye originalitet har å si for vurderingene av bøkene.

Mellom 1994 og 2003 var det 81 debutanter som skrev på nynorsk. Dette er en oppgang på 23 debutanter fra den forrige perioden. Selv om det er en oppgang av nynorskbøker fra den forrige perioden, tyder mye på at det er kvaliteten på debutbøkene som har utslag på om de kvalifiserer til å bli tildelt TVD, og at paragrafen om at målform ikke skal ha noen innvirkning på tildelingene, blir fulgt og tatt hensyn til. Det ser ikke ut til at det er noen tendens til kvotering av målform innenfor juryen til Vesaas-prisen. Man må også regne med at det er en minst like høy økning av debutforfattere som skriver på bokmål i de samme periodene, som det er av debutanter som skrev på nynorsk, selv om det ikke finnes spesifikke tall på dette.

6.4 Forlag

I denne perioden er det seks forskjellige forlag som står for utgivelsene av bøkene som lå til grunn for tildelingene. Oktober og Tiden stod bak tre titler hver, Aschehoug to, mens Gyldendal, Samlaget og Kolon stod for én utgivelse hver. Den største endringen i denne perioden er at Gyldendal, som hele tida har vært sterkest representert, står for kun én av

utgivelsene. Dette er en nedgang på fem bøker fra den første perioden, og en nedgang på to bøker fra den andre og tredje perioden.

Gyldendal er likevel representert gjennom to av deres imprint, Tiden, som ga ut tre prisvinnere og Kolon forlag, som utga én prisvinner. Et imprint vil si at de er en selvstendig enhet i forlaget, i denne sammenhengen Gyldendal, med eget resultatansvar og egen profil. Det andre overraskende trekket i denne perioden er nettopp Tiden forlag, som går fra ingen utgivelser i de tre første periodene, til tre av utgivelsene denne perioden. Forlaget ble grunnlagt av Arbeiderpartiet i 1933, med klare ideologiske begrunnelser. Ifølge Andreassen er forlagets skjebne et uttrykk for den prosess norsk forlags- og bokbransje har vært gjennom de siste 15 årene (2001). Med dette henviser han til den oppkjøpstendensen man så i forlagsbransjen i denne perioden, for i 1991 kjøpte Gyldendal 91 prosent av aksjene i selskapet. Fire år senere ble den første Tiden-forfatteren tildelt TVD, det var Tore Renberg for *Sovende floke*. Den andre utgivelsen som Tiden stod bak, var *Biopsi* av Lars Ramlie, som ble tildelt prisen for 1997, mens den tredje utgivelsen forlaget stod bak var *Dagene er gjennomsiktige* av Mirjam Kristensen, som ble tildelt prisen for 2000.

Også Kolon forlag, som stod for én av utgivelsene denne perioden, er et imprint i Gyldendal. Kolon er et enmannsforlag som ble stiftet i 1995 av Torleiv Grue, og som gir ut ny, norsk skjønnlitteratur. I denne perioden utga forlaget diktsamlingen *Tavler og bud* av Steinar Opstad, som ble tildelt prisen for 1996.

Oktober forlag øker igjen i denne perioden, og er sammen med Tiden, det forlaget som har stått bak flest av utgivelsene denne perioden. Bøkene som ble utgitt på Oktober i denne perioden var romanen *Sterk sult plutselig kvalme* (1998) av Trude Marstein, diktsamlingen *Kongesplint* (1999) av Gunnar Wærness og romanen *Applaus* (2002) av Heidi Marie Kriznik. Igjen observerer man at det er de mindre forlagene som står bak utgivelsene av de lyriske bøkene som vant prisen.

Aschehoug utga i denne perioden *Glasskår* av Harald Rosenløw Eeg, som ble tildelt prisen for 1995, og *Skråninga* av Carl Frode Tiller, som ble tildelt prisen for 2001. I anmeldelsen av *Skråninga* i Dag og Tid, skriver Oddmund Hagen at: ”Det er i seg sjølv gledeleg at ei av dei store forlaga ryddar plass for ein nynorskdebutant, det skjer ikkje altfor ofte” (Hagen 2001:17). Dette kan tyde på at det har blitt opp til de mindre forlagene å utgi bøker til et smalere marked, som blant annet diktsamlinger og nynorsk litteratur. Samlaget, som kun gir ut litteratur skrevet på nynorsk, stod i denne perioden for én av utgivelsene, Sigmund Løvåsens *Nyryddinga* (2003).

6.5 Alder

Når det kommer til alder, var tre av prisvinnerne i denne perioden fra 20 til 24 år, seks var fra 25 til 29 år og to var fra 30 til 34 år. Mellom 1994 og 2003 var ingen av prisvinnerne over 35 år, og utenom den første perioden, er dette den perioden hvor alderen til prisvinnerne samstemmer best med Vesaas-prisens opprinnelige vedtekter. Dette er en tredobling av prisvinnere under 30 år fra den forrige perioden. Dette kan igjen tyde på at juryen har tatt vedtekten om alder mer seriøst enn de gjorde i den forrige perioden.

De tre debutantene som var fra 20 til 24 år, var Tore Renberg, Lars Ramslie og Mirjam Kristensen. Prisvinnerne fra 25 til 29 år var Cathrine Grøndahl, Harald Rosenløw Eeg, Steinar Opstad, Trude Marstein, Gunnar Wærness og Sigmund Løvåsen. Carl Frode Tiller var 31 år gammel da han ble tildelt prisen for 2001, og Heidi Marie Kriznik var 32 år gammel da hun fikk TVD for 2002. De var dermed ikke langt unna den øvre "aldersgrensen" for hvem som skal tildeles prisen. Man ser at det i denne perioden ikke har vært et problem å finne verdige prisvinnere blant de yngre debutantene.

I fire av begrunnelsene for denne perioden har Det litterære Råd lagt særlig vekt på alderen til debutantene og prisvinneren. I begrunnelsen av prisen for 1994 skriver de at gjennomsnittsalderen på debutantene var 42 år, i 1995 var den 37 år, i 1996 var den "tett oppunder 40 år" og det samme gjaldt for 1997 (sic). Både i begrunnelsene for 1995, 1996 og 1997 er den høye gjennomsnittsalderen og aldersmålsettingen nevnt, mens det i begrunnelsen for 1994 står: "Dette berre sagt for å gi rammene for vår utpeiking..." (DnF 1994). At aldersmålsettingen får så mye plass i begrunnelsene, kan tyde på at dette har blitt vektlagt og tenkt igjennom disse årene. Dette kan være grunnen til at det er få av prisvinnerne som er over Vesaas' syn på øvre aldersgrense i denne perioden.

6.6 Forfatterskole

I perioden mellom 1994 og 2003 er det en tydelig tendens når det kommer til debutanter som har gått på forfatterskole. Fra å gå fra én av ti prisvinnere i forrige periode, er det i denne perioden syv av elleve av debutantene som ble tildelt Vesaas-prisen som har gått på en eller flere forfatterskoler. Disse syv var Steinar Opstad, Lars Ramslie, Trude Marstein, Gunnar Wærness, Mirjam Kristensen, Heidi Marie Kriznik og Sigmund Løvåsen. Fem av disse, Lars Ramslie, Trude Marstein, Gunnar Wærness, Heidi Marie Kriznik og Sigmund Løvåsen, har gått på forfatterstudiet i Bø, mens to av dem, Steinar Opstad og Gunnar Wærness, har gått på

skrivekunstakademiet i Hordaland. Gunnar Wærness, som debuterte med diktsamlingen *Kongesplint* i 1999, har dermed gått på både studiet i Bø og i Hordaland.

Skrivekunstakademiet i Hordaland ble offisielt stiftet i 1985 av forfatteren Rolf Sagen og Hordaland fylkeskommune. Formålet med studiet er å ”gje undervisning i skrivekunst og elles arbeide for å styrkje norsk skriftkultur” (www.skrivekunst.no). Ifølge Andreassen definerer ikke akademiet seg som forfatterskole, men som et sted hvor den talentfulle kan søke faglig kunnskap, innsikt og praktisk opplæring i et miljø preget av fordypelse og refleksjon. I 2013 var det ca. 288 studenter som hadde gått på Skrivekunstakademiet, av disse har rundt 109 debutert som forfattere. Etter 2003 hadde også to av dem blitt tildelt TVD for deres debutbøker. Steinar Opstad var den første vinneren av Vesaas-prisen som hadde gått på Skrivekunstakademiet i Hordaland. Han gikk på studiet i 1990/1991, og debuterte med diktsamlingen *Tavler og bud* i 1996.

Sigmund Løvåsen, som ble tildelt prisen for 2003 med romanen *Nyryddinga*, hadde i tillegg til forfatterstudiet i Bø, gått på Litterär Gestaltning ved Universitetet i Göteborg. Ifølge universitetets hjemmeside skal dette være en litterær møteplass hvor skandinavisk samtidslitteratur skrives, diskuteres og utvikles (<http://www.akademinvaland.gu.se>). Mirjam Kristensen hadde gått på skrivelinjen ved Heimly Folkehøgskole. Selv om dette ikke er et studium på universitetsnivå, som de andre studiene er, er det likevel grunn til å regne Kristensen som en av prisvinnerne med forfatterskolebakgrunn.

6.7 Videre forfatterskap

Av de elleve debutantene som ble tildelt Vesaas-prisen mellom 1994 og 2003, har tre av dem gitt ut mellom to til fem bøker, og åtte av dem har gitt ut over seks bøker i tida etter debuten. Mest overraskende er det kanskje å observere at ti av de elleve har vunnet én eller flere litteraturpriser utenom Vesaas-prisen. Dette er det høyeste antallet av prisvinnere som har vunnet andre litteraturpriser.

De tre forfatterne som har gitt ut mellom to og fem bøker, er Cathrine Grøndahl, som til sammen har utgitt fem diktsamlinger siden 1994, Mirjam Kristensen, som har gitt ut fire romaner siden debuten i 2000 og Heidi Marie Kriznik, som har utgitt tre romaner siden 2002. Av disse tre er det de to sistnevnte som har vunnet andre litteraturpriser enn Vesaas-prisen. Grøndahl har vunnet to kulturpriser, men disse har jeg valgt ikke å regne med i denne undersøkelsen. Hvilke priser har debutantprisvinnerne vunnet senere?

Kristensen vant Sørlandets litteraturpris i 2002, Bjørnsonstipendet i 2007 og Amalie Skram-prisen i 2010. Sørlandets litteraturpris har som formål å hjelpe fram nye og gryende forfatterskap fra Sørlandet, og er ikke prestisjetung på nasjonalt nivå, fordi den kun deles ut til forfattere fra Sørlandet. Bjørnsonstipendet derimot er en pris med en viss tyngde. Stipendet ble opprettet i 1997, i samarbeid mellom Den norske Forfatterforening og Bjørnsonfestivalen, og gir i dag 25 000 kroner til vinneren. Stipendet skal gå til en forfatter det er grunn til å knytte betydelige forventninger til og som fortrinnsvis er i etableringsfasen. Også Steinar Opstad, Carl Frode Tiller og Sigmund Løvåsen har mottatt dette stipendet.

Heidi Marie Kriznik ble tildelt TVD i 2002 for romanen *Applaus*. Kriznik har blitt tildelt Bokhandelens forfatterstipend og Språklig samlings litteraturpris, begge i 2008. Bokhandelens forfatterstipend er et samarbeid mellom Den norske Forfatterforening og Bokhandlerforeningen, og deles ut til en forfatter i etableringsfasen. Det er Det litterære Råd som innstiller forfattere til stipendet, og hovedstipendet er på 200 000 kroner.

Dermed har fem av Vesaas-vinnerne i denne perioden blitt tildelt stipender som først og fremst går til uetablerte forfattere i oppstartsfasen av sitt forfatterskap. Disse prisene bygger på de samme prinsippene som TVD, de skal være en motivasjon for videre forfatterskap. Det er også interessant å observere at det er Det litterære Råd, ikke nødvendigvis det samme Rådet som tildelte Kriznik TVD i 2002, men med de samme vedtektene, som har tildelt henne Bokhandelens forfatterstipend. Året før hun ble tildelt stipendet hadde hun gitt ut sin andre bok.

De åtte forfatterne som har gitt ut seks eller flere bøker, og som kan regnes som etablerte forfattere, er Tore Renberg, Harald Rosenløw Eeg, Steinar Opstad, Lars Ramslie, Trude Marstein, Gunnar Wærness, Carl Frode Tiller og Sigmund Løvåsen. Av disse er det antagelig Carl Frode Tiller som har vunnet de fleste og mest prestisjetunge litteraturprisene. Allerede for debuten ble han tildelt fire forskjellige priser, deriblant Aschehougs debutantpris og P2-lytternes romanpris. Senere har han blitt tildelt Brageprisen i 2007, Kritikerprisen og Sult-prisen, begge i 2008, og EUs litteraturpris i 2009. Når man regner med de mindre prisene, har Tiller til sammen vunnet 12 litteraturpriser.

7 2004-2013: En ny tid for nynorsk og forfatterskoleelevenes inntog

I perioden fra 2004 til 2013 ble disse debutantene tildelt TVD:

År	Forfatter	Tittel	Sjanger	Forlag	Målform
2004	Ole Asbjørn Ness	<i>Det er natt</i>	Roman	Gyldendal	BM
2005	Mette Karlsvik	<i>Vindauga i matsalen vender mot fjorden</i>	Roman	Samlaget	NN
2006	Thomas Marco Blatt	<i>Slik vil jeg måle opp verden</i>	Dikt	Kolon	BM
2007	Nils Henrik Smith	<i>Manhattan skyline</i>	Roman	Samlaget	NN
2008	Lars Petter Sveen	<i>Køyre frå Fræna</i>	Noveller	Aschehoug	NN
2009	Eivind Hofstad Evjemo	<i>Vekk meg hvis jeg sovner</i>	Roman	Cappelen Damm	BM
	og Kjersti A. Skomsvold	<i>Jo fortære jeg går, jo mindre er jeg</i>	Roman	Oktober	BM
2010	Helga Flatland	<i>Bli hvis du kan. Reis hvis du må.</i>	Roman	Aschehoug	BM/NN
2011	Lina Undrum Mariussen	<i>Finne deg der inne og hente deg ut</i>	Dikt	Oktober	BM
2012	Peter Franziskus Strassegger	<i>Stasia</i>	Roman	Cappelen Damm	BM
2013	Gine Cornelia Pedersen	<i>Null</i>	Roman	Oktober	BM

7.1 Kjønn

Mellom 2004 og 2013 var det seks menn og fem kvinner som ble tildelt Vesaas-prisen. De kvinnelige debutantene som ble tildelt prisen, var Mette Karlsvik, Kjersti A. Skomsvold, Helga Flatland, Lina Undrum Mariussen og Gine Cornelia Pedersen. Mennene som ble tildelt prisen i denne perioden var Ole Asbjørn Næss, Thomas Marco Blatt, Nils Henrik Smith, Lars Petter Sveen, Eivind Hofstad Evjemo og Peter Franziskus Strassegger. I 2009 ble både Eivind Hofstad Evjemo og Kjersti Annesdatter Skomsvold tildelt prisen, det er derfor én vinner mer i denne perioden enn i de andre periodene (i likhet med 1995, da det også var to vinnere). Denne fordelingen mellom menn og kvinner har holdt seg relativt jevn de siste tre periodene, med små endringer siden 1984. Likevel er resultatet etter prisens 50 år lange historie at av 52 debutantprisvinnere, har det vært 35 menn og 17 kvinner som har blitt tildelt prisen.

Det er antagelig denne skjevfordelingen som førte til Aftenpostens tittel da de tre nominerte debutantene for 2013 ble kunngjort: ”Kvinne får ’en av de viktigste prisene vi har’” (Scholz Nærø 2014:12). Artikkelen vinkling fikk kritikk på sosiale medier, blant annet av Kari Marstein, sjefredaktør for skjønnlitteratur i Gyldendal. På Twitter skriver hun: ”Det er bare å forestille seg tittelen ’Mann får viktig litteraturpris’” (www.twitter.no), en tittel det er lite sannsynlig at vi noen gang kommer til å se. Dette viser at selv om fordelingen mellom menn og kvinner er blitt jevnere de siste årene, er det likevel bevissthet i dag om at kjønnsfordelingen ofte er skjev.

For første gang ble det i 2013 lagt fram en nominasjonsliste for tildelingen for 2013. De tre nominerte var alle kvinnelige debutanter, som kan bety at det har blitt en bevisstgjøring rundt kjønn. På den andre siden, med tanke på diskusjonene i de foregående kapitlene, er det større sannsynlighet for at kvinnene rett og slett skrev bedre enn mennene dette året.

7.2 Sjanger

I denne perioden var åtte av bøkene som lå til grunn for tildelingene av TVD romaner, to av dem var diktsamlinger og én av bøkene var en novellesamling. Dette er en firedobling av romanens utbredelse fra den første perioden av antallet romaner som ligger til grunn for tildelingene. Denne tendensen gjelder ikke bare for Vesaas-prisen, også når det kommer til andre litteraturpriser opplever man en lignende tendens. Dette tok Ingunn Økland opp i en artikkel i Aftenposten i 2013, i forbindelse med at det var en diktsamling som ble tildelt Brageprisen for ”årets skjønnlitteratur”. Hun skriver blant annet at i løpet av Brages drøyt tjue år lange historie, har hovedprisen (”årets skjønnlitteratur”) gått til kun to lyrikere.

Videre tar Økland for seg Kritikerprisen, som heller ikke har gått til en diktsamling mer enn to ganger i løpet av førti år. Den samme prisen har Atle Kittang studert i en artikkel i tidsskriftet *Bøynen* fra 2001, hvor han prøver å forklare lyrikkens stilling i litteraturen. Han skriver blant annet at mellom 1950 og 1972 var det 13 av 23 kritikerpriser (hovedprisen ”voksen skjønnlitteratur”) som gikk til lyrikere, mens det etter 1973 og fram til 2005 er to av 33. Denne tendensen, hvor det er stadig flere romaner og færre diktsamlinger som blir tildelt prisen, samstemmer godt med tildelingene av Vesaas-prisen. I perioden 1974 til 1983 står romaner og diktsamlinger likt, mens det i alle periodene etter er romaner som har dominert innenfor prisen. Denne tendensen toppe seg i denne perioden, hvor det er fire ganger så mange romaner enn diktsamlinger som ligger til grunn for tildelingene.

Økland skriver i sin artikkel at det er en trøst i at diktet lever, men at diktsamlingen er død. Det er noe av det samme Kittang formidler når han skriver at lyrikken lever et hemmelig liv. Økland på sin side mener at poesien har blitt grundig marginalisert de siste 40 årene, delvis grunnet en introvert stil, mens Kittang forklarer lyrikkens tilbakegang med den teknologiske utviklingen som har foregått i samfunnet de siste 50 år.

De to lyrikerne som ble tildelt prisen i denne perioden, var Thomas Marco Blatt, som ble tildelt prisen for 2006 med *Slik vil jeg måle opp verden*, og Lina Undrum Mariussen, som ble tildelt prisen for 2011 med *Finne deg der inne og hente deg ut*. I begrunnelsen av diktsamlingen til Blatt står det blant annet: ”Diktene har stor substans, og overganger og forbindelser fra dikt til dikt avslører grundig bevissthet både om poesiens vesen og diktet som form”. I de tidligere periodene har flere av diktsamlingene grenset til prosalyrikk, mens det her er Blatts evne til å mestre selve diktsjangeren som ligger til grunn for tildelingen. Heller ikke samlinga til Mariussen er formmessig ny eller grensesprengende ifølge juryen, men ”...viser ein moden autoritet i skriveposituren” (Versto 2012).

De åtte romanforfatterne i denne perioden var Ole Asbjørn Ness som debuterte i 2004 med *Det er natt*, Mette Karlsvik i 2005 med *Vindauga i matsalen vender mot fjorden*, Nils Henrik Smith i 2007 med *Manhattan Skyline*, Eivind Hofstad Evjemo med *Vekk meg hvis jeg sovner* og Kjersti A. Skomsvold med *Jo fortere jeg går, jo mindre er jeg* i 2009, Helga Flatland i 2010 med *Bli hvis du kan, reis hvis du må*, Peter Franziskus Strassegger i 2012 med *Stasia* og Gine Cornelia Pedersen i 2013 med *Null*. Den ene novelledebutanten var Lars Petter Sveen med *Køyre frå Fræna*, som ble tildelt prisen for 2008.

7.3 Målform

Fra 2004 til 2013 var åtte av bøkene som lå til grunn for tildelingene av TVD skrevet på bokmål, mens fire av dem var skrevet på nynorsk. Debutantene som skrev på nynorsk i denne perioden var, Mette Karlsvik, Nils Henrik Smith, Lars Petter Sveen og Helga Flatland. Sistnevnte ble tildelt prisen i 2010 for romanen *Bli hvis du kan. Reis hvis du må*, som er skrevet på både bokmål og nynorsk¹⁰. Debutantene som skrev på bokmål i denne perioden var Ole Asbjørn Ness, Thomas Marco Blatt, Eivind Hofstad Evjemo, Kjersti Annesdatter Skomsvold, Helga Flatland, Lina Undrum Mariussen, Peter Franziskus Strassegger og Gine Cornelia Pedersen. Den kanskje mest interessante av disse i denne sammenheng, er Thomas

¹⁰ Summen av tallene for målform i denne perioden, er derfor høyere enn antallet vinnere.

Marco Blatt, som i diktsamlingen *Slik vil jeg måle opp verden*, veksler mellom bokmål, svensk og slang.

Det er en interessant tendens vi observerer når det kommer til målform. I en periode hvor det er mye fokus på kriminallitteratur og lettlestbøker, skulle man tro at nynorsk litteratur ble mindre prioritert, men det er snarere det motsatte vi opplever. Sammen med den første perioden er det mellom 2004 og 2013 at flest av bøkene som ligger til grunn for tildelingene er skrevet på nynorsk. At bøker skrevet på nynorsk er i frammarsj, er det flere som har bemerket. I 2012 publiserte både NRK og Aftenposten hver sin artikkel som tok for seg nynorske bøkens sterke posisjon i dagens litteratur. I *Aftenposten* gikk Kjartan Fløgstad så langt som å kalle utviklingen ”eit sant mirakel” (Fløgstad 2012:10). Fløgstad gjennomgår utviklingen nynorske bøker har hatt fra midten av 60-årene fram til i dag. Han nevner både Sigmund Jakobsen, som den eneste debutanten som skrev på nynorsk i 1964, og Profilgenerasjonen, og mener at nynorsk litteratur gikk fra en sterk til en enda sterkere posisjon etter 2000.

Fløgstad skriver blant annet: ”På mirakuløs vis har den nynorske skriftkulturen gått fra eit nullpunkt for femti år sidan, til å utgjera ein stadig viktigare del av den norske skriftkulturen. Særleg dei siste åra har framgangen vore sterk” (www.aftenposten.no). Når man studerer tallene fra perioden mellom 2004 og 2013, ser det ut som at Fløgstad har et poeng. Han forklarer utviklingen med at bokmål har lidd domenetap til engelsk på den ene siden, og nynorsk og dialekt på den andre siden. Han nevner også sosiale medier og blogger¹¹, og at bokklubber og kultursider ikke lenger har den samme makten til å dømme kunstverk nord og ned eller opp og fram. På tross av sterke meninger om at ”nynorsken må dø” og politiske partier som ønsker å kvitte seg med skriftmålet, kan det se ut til at nynorsk ikke kommer til å forsvinne med det første.

NRK fulgte opp kronikken til Fløgstad med saken ”Opptur for nynorske bøker”. Her har de blant annet intervjuet Håkon Kolmannskog, forlagssjef i Samlaget, som mener at nynorske bøker generelt holder et høyt nivå, og at dette har bidratt til tendensen vi her observerer. Litteraturkritiker Marta Norheim mener også at tendensen har noe med kvalitet å gjøre, mens Anne Fløtaker tror det er innholdet, ikke målformen, som gjør bøkene populære. Både Fløgstad og Hilde Bjørnskau, som har skrevet saken for NRK, trekker fram antallet nynorskbøker som har blitt nominert til og vunnet Brageprisen de siste årene, som et

¹¹ Et eksempel på dette er bloggeren Mariell Øyre, som på Samlagets hjemmesider omtales som verdens største nynorskblogger. Gjennom bloggen har hun blant annet fått bokkontrakt, og hun ble i 2011 tildelt et nynorskstipend på 50 000 kroner.

eksempel på oppturen til nynorske bøker. Det er den samme tendensen vi observerer innenfor Vesaas-prisen. At halvparten av bøkene som lå til grunn for tildelingene av prisen i denne perioden er skrevet på nynorsk, viser at det er ny interesse for nynorsk og at forfatterne som skriver på nynorsk nå skriver bedre.

7.4 Forlag

Oktober forlag stod bak flest av utgivelsene som lå til grunn for tildelingene av TVD i perioden fra 2004 til 2013, de hadde gitt ut tre av bøkene. Cappelen Damm, Aschehoug og Samlaget stod bak to utgivelser hver, mens Gyldendal og Kolon forlag stod bak én utgivelse hver. Vi observerer i denne perioden en tendens til at det som i dag er Norges tre største forlag, Cappelen Damm, Gyldendal og Aschehoug, som man må regne med at står for flest utgivelser, står bak kun fem av elleve bøker i denne perioden.

For å komme nærmere inn på dette er det relevant å studere bokavtalen vi har i norsk bokbransje i dag. Bokavtalen trådte i kraft i 2011, men vi har siden 1954 hatt en liknende avtale som ble kalt bransjeavtalen. Deler av hensikten med bokavtalen er å ”bidra til å opprettholde og sikre norsk bokutgivelse med bredde i emner og kvalitet og øke respekten for opphavsretten” (www.bokhandlerforeningen.no). Dette vil altså si at fastprisen på bøker skal føre til at bestselgerne finansierer utgivelsene av smalere titler, som det ikke selges like mye av. De tre ovennevnte forlagene har hele tida vært forkjempere for denne avtalen, og har vært en sentral del av forhandlingene. Dette krever også at de tar dette samfunnsoppdraget på alvor, og at den smalere litteraturen også får plass i disse forlagene.

Bernhard Ellefsen skrev i 2013 en sak for *Morgenbladet* med tittelen ”Å lese seg nedover”, i forbindelse med den nye bokloven som nå er vraket. I artikkelen tar han opp problemstillingen om at de store forlagene stadig gir ut mer lettlestbøker som minner om kiosklitteratur, og at det er opp til de små forlagene å utgi den smalere litteraturen. Det estetiske er en sentral del i begrunnelsene for tildelingene av TVD. Når da de tre store forlagene utgir stadig færre av bøkene som ligger til grunn for tildelingene, er det lett å tro at de estetisk gode bøkene ikke lenger blir prioritert i disse forlagene.

Det er også interessant å se at Tiden forlag, som stod bak tre av utgivelsene i den forrige perioden, ikke har en eneste utgivelse i denne perioden. En forklaring på dette kan være at en av forlagets mest profilerte redaktører, Geir Gulliksen, i 2001 valgte å forlate forlaget til fordel for Oktober forlag. Gulliksen begrunnet forlagsbyttet med at han ønsket å

jobbe tettere med forfatterne, noe som var vanskelig når bransjen stadig ble mer kommersialisert (Gabrielsen 2001).

Både det at de store forlagene satser mer på kommersiell litteratur, og at Tiden forlag ikke lenger utga bøker som kunne tildeles TVD etter at de la seg på en mer kommersiell linje, er klare indikasjoner på hvilken type litteratur som ligger til grunn for tildelingene av Vesaas-prisen. Det er de små forlagene som er bevisste på å utgi bøker med høy litterær kvalitet, som utgir bøkene debutanter blir tildelt prisen for.

7.5 Alder

Mellom 2003 og 2014 var åtte av prisvinnerne fra 25 til 29 år, mens tre av dem var fra 30 til 34 år. Dette er den eneste perioden hvor ingen av debutantene som ble tildelt Vesaas-prisen var under 25 år, men det er heller ingen av dem som er over 35 år gamle. De åtte prisvinnerne som var fra 25 til 29 år var Mette Karlsvik, Thomas Marco Blatt, Nils Henrik Smith, Lars Petter Sveen, Eivind Hofstad Evjemo, Helga Flatland, Peter Franziskus Strassegger og Gine Cornelia Pedersen. De tre debutantene som var fra 30 til 34 år var Ole Asbjørn Ness, Kjersti Annesdatter Skomsvold og Lina Undrum Mariussen.

Det var først rundt 2006/2007 at aldersgrensen ble endret fra 30 til 35 år (DnF v/Kerstin Bennett). Ole Asbjørn Ness, som var 30 år gammel da han ble tildelt prisen for *Det er natt* i 2004, lå derfor på grensa til ikke å fylle dette kriteriet. Det var likevel ingen fare for at Ness ikke skulle blitt tildelt prisen av denne grunn, for som vi har observert i de tidligere periodene har ikke denne regelen blitt slavisk fulgt. Det er derfor interessant å se at det er først i 2007 at Det litterære Råd har valgt å endre alderen, fordi det er i de to siste periodene at denne regelen ser ut til å ha blitt fulgt, da det i disse periodene er langt færre av vinnerne som er over 30 år gamle enn i de tidligere periodene. Det er også i denne perioden at Det litterære Råd har lagt mindre vekt på alderen til debutantene i begrunnelsene for tildelingene. Av åtte begrunnelser er det kun i begrunnelsen for 2007 at leder Bjarte Breiteig skriver: "I 2007 var det altså ikke mangel på verdige kandidater blant de yngste", med henvisning til at dette året var det sterkeste debutantåret på lenge.

Dette kan ha noe å gjøre med at lederen de tidligere årene, hvor aldersgrensen i større grad har blitt oversett, har hatt behov for å forklare hvorfor de har valgt å se bort ifra denne paragrafen. I denne perioden, hvor det har vært lettere å finne verdige vinnere som er under 30 (35 etter 2007), har det ikke vært behov for å legge vekt på denne paragrafen i vedtektene for prisen. Man må også ta i betraktning at stadig flere debuterer som forfattere, og det derfor

er flere debutanter å velge mellom, også yngre debutanter. I 1992 lå antallet debutanter på 20 og i 1993 lå det på 25, mens det i 2004 lå på 45. En dobling av antallet kandidater å velge mellom kan ha gjort det lettere for juryen å velge en vinner som var under 30 år.

7.6 Forfatterskole

I denne perioden har ni av debutantprisvinnerne gått på én eller flere forfatterskoler. Bare to av dem, Peter Franziskus Strassegger og Gine Cornelia Pedersen, har ikke tatt noen forfatterstudier. Av de ni som har gått på forfatterskole, har Mette Karlsvik, Thomas Marco Blatt, Nils Henrik Smith, Lars Petter Sveen og Kjersti A. Skomsvold gått på Skrivekunstakademiet i Hordaland. Ole Asbjørn Ness og Lina Undrum Mariussen har gått på forfatterstudiet i Bø. Thomas Marco Blatt og Eivind Hofstad Evjemo har gått på Litterär Gestaltning. Kjersti A. Skomsvold har gått på Nansenskolen, Lina Undrum Mariussen har gått på forfatterstudiet i Tromsø og Helga Flatland har gått på Westerdals School of Communications. De debutantene som har gått på mer enn ett forfatterstudium er dermed Thomas Marco Blatt, Kjersti Annesdatter Skomsvold og Lina Undrum Mariussen.

Nansenskolen ble stiftet i 1938 som Norsk Humanistisk Akademi, og begynte som folkehøgskole på 1950-tallet. Skrivekunstlinjen tar hvert år inn 15 studenter på grunnlag av innsendte arbeider og personlige brev som har skjønnlitterært fokus (www.nansenskolen.no). Forfatterstudiet i Tromsø tilbys av universitetet og gir 30 studiepoeng. Studiet tar sikte på å utvikle den enkelte studentens skapende skriveevne gjennom dristighet og eksperimentering, og er samlingsbasert. Tekstforfatterlinjen på Westerdals skiller seg fra de andre ved at det er treårig, og at studentene lærer å løse kommunikasjonsutfordringer og problemstillinger gjennom kreativ kommunikasjon (www.westerdals.no).

Et interessant trekk ved denne perioden er at tre av debutantene som har gått på Skrivekunstakademiet i Hordaland, gikk der samtidig. Mette Karlsvik, som ble tildelt prisen for 2005 med *Vindauga i matsalen vender mot fjorden*, Thomas Marco Blatt, som ble tildelt prisen for 2006 med *Slik vil jeg måle opp verden*, og Nils Henrik Smith, som ble tildelt prisen for 2007 med *Manhattan skyline*, gikk alle på Skrivekunstakademiet i Hordaland i 2003/2004. Karlsvik og Smith er også to av fire debutanter som skrev på nynorsk i denne perioden.

Det har lenge vært delte meninger om forfatterstudier. Etter en kritisk kronikk mot Forfatterstudiet i Bø, av tidligere student Leonard Ibsen, i 2006 fulgte flere medier opp med egne saker. I Dagbladet mente Thorvald Steen at ens egen stemme var det bare en selv som kunne finne, og Ane Farsethås uttalte at hun var skeptisk til forfatterstudiene. I NRK uttalte

litteraturkritiker Cathrine Krøger at forfatterskolene har vært ødeleggende for det litterære liv de siste 15 årene. Hun avslutter med å si at: ”Med bakgrunn i det jeg har lest de siste ti årene, vil jeg si at forfatterskolen i Bø har ødelagt mer enn bygget opp de forfatterne som har gått der” (www.nrk.no), uten å utdype noe mer om hva hun legger i dette. De to debutantene som hadde gått på forfatterstudiet i Bø i denne perioden, var Ole Asbjørn Ness og Lina Undrum Mariussen. At stadig flere av Vesaas-vinnerne har gått på forfatterskoler, viser at et slikt studium kan ha noe for seg, samtidig får vi aldri vite hvordan disse debutantene hadde gjort det hvis de ikke hadde gått på forfatterskoler.

Peter Franziskus Strassegger og Gine Cornelia Pedersen har begge en ganske annen bakgrunn enn de øvrige vinnerne i denne perioden. Franziskus Strassegger var nyutdannet psykolog da han ble tildelt prisen for romanen *Stasia* i 2012, mens Gine Cornelia Pedersen utdanner seg til skuespiller. At disse to har blitt tildelt TVD de to siste årene, viser at det ikke er en nødvendighet å ha gått på forfatterskole for å kunne lykkes med debutboka.

7.7 Videre forfatterskap

Av de elleve debutantprisvinnerne i denne perioden har fire av dem ikke gitt ut flere bøker enn debutboka, seks har gitt ut to til fem bøker, mens én av prisvinnerne har gitt ut mer enn seks bøker siden debuten. Fire av prisvinnerne i denne perioden har også mottatt andre litteraturpriser enn Vesaas-prisen. Fordi debutantene i denne perioden har blitt tildelt prisen i nyere tid, er det interessant å observere at én av dem allerede har rukket å gi ut mer enn seks bøker. Dette er Mette Karlsvik, som ble tildelt prisen for 2005 med romanen *Vindauga i matsalen vender mot fjorden*.

Siden hun ble tildelt TVD har Karlsvik utgitt tre romaner, barnebøker og bidratt i antologier. I 2009 ble Karlsvik intervjuet på Forfatterforeningens nettsider, der ett av spørsmålene journalisten stiller i ingressen er: ”Ville hun ha holdt samme skrive tempo også om hun ikke hadde mottatt debutantprisen?” (www.forfatterforeningen.no). I selve intervjuet sier Karlsvik at hun ikke ble bortskjemt med oppmerksomhet etter at hun ble tildelt prisen, og om prisen har hatt noen innvirkning på hennes videre forfatterskap svarer hun at hun allerede arbeidet med andre boka da hun fikk vite at hun hadde blitt tildelt prisen, men at beskjeden gjorde det lettere å fortsette skrivingen.

De fire forfatterne som ikke har utgitt flere bøker enn debuten, er Ole Asbjørn Ness, som ble tildelt Vesaas-prisen for 2004, Lina Undrum Mariussen for 2011, Peter Franziskus Strassegger for 2012 og Gine Cornelia Pedersen for 2013. Det mest overraskende her er Ness,

som har hatt ti år på å skrive den vanskelige andreboka. De tre andre debutantene er det forståelig at ikke har gitt ut flere bøker enda. De seks forfatterne som har gitt ut mellom to og fem bøker, er Thomas Marco Blatt, som etter debutboka har utgitt én diktsamling, Nils Henrik Smith, som har utgitt én roman, Lars Petter Sveen, som har utgitt én roman, Kjersti A. Skomsvold, som har utgitt én roman og én diktsamling, Eivind Hofstad Evjemo, som har utgitt én roman og Helga Flatland, som har utgitt to romaner etter debuten.

I *Bok-Norge* har Trond Andreassen undersøkt hvor mange debutanter som har klart den vanskelige oppgaven å utgi andreboka i perioden mellom 1990 til 2005, hos et utvalg forlag. Den høyeste prosentandelen ligger på 53 prosent hos Gyldendal, mens den laveste ligger på 38 prosent hos Cappelen. At så mange som syv av elleve prisvinnere i denne perioden har gitt ut den andre boka, er derfor en høy andel, og det er fortsatt en stor sannsynlighet at flere av dem kommer etter og gjør det samme. Dette tyder på at TVD har virket forløsende på utviklingen av et forfatterskap.

Når det kommer til litteraturpriser, er fire av elleve debutanter også å regne som en høy andel med tanke på at ikke alle prisvinnerne har hatt tid til å skrive og utgi andreboka enda. I 2012 ble Mette Karlsvik den første vinneren av Stig Sæterbakkens minnepris. Dette er en pris som skal gå til en forfatter med overbevisende litterære kvaliteter, originalitet og mot til å skape sine egne prosjekter. Prisen er på 100 000 kroner, og skal helst gå til en forfatter som har gitt ut to til fire bøker. Både Lars Petter Sveen og Helga Flatland ble tildelt Aschehougs debutantstipend i 2008 og 2010, ingen av dem har vunnet priser for andre bøker enn debutbøkene deres.

Helga Flatland ble i tillegg til debutantstipendet tildelt Ungdommens kritikerpris, den samme prisen som Eivind Hofstad Evjemo ble tildelt i 2013 for hans andre bok, *Det siste du skal se er et ansikt av kjærlighet*. Ungdommens kritikerpris ble stiftet i 2005 etter initiativ fra Foreningen !les. Det er ni klasser i videregående skole som sitter i juryen, som skal vurdere åtte skjønnlitterære bøker fra det foregående året, som er nominert av en jury fra Norsk kritikerlag. Dette er det samme antallet debutanter som har vunnet andre litteraturpriser som i perioden 1984 til 1993. Med tanke på at prisvinnerne i denne perioden ikke har hatt like god tid til å skrive og utgi flere bøker, er dette en høy andel, som viser at det kan ha vært en motivasjon å bli tildelt TVD.

8 Tarjei Vesaas Debutantpris gjennom 50 år: en oppsummering

8.1 Kjønn

Siden 1964 har 52 skjønnlitterære debutanter blitt tildelt TVD. Av disse prisvinnerne har det vært 35 menn og 17 kvinner. Kjønnfordelingen var skjevst i de to første periodene da to av 20 debutantprisvinnere var kvinner. Etter 1984 har fordelingen jevnet seg ut, siden den gang har 32 debutanter blitt tildelt prisen, og 17 av dem er kvinner. I nyere tid har det altså vært flere kvinner enn menn som har blitt tildelt Vesaas-prisen. Det er bare én periode hvor kvinnene har vært i flertall og det var mellom 1984 og 1993.

Tendensene innenfor kjønn kan ha noe å gjøre med hvilke forfattere som markerte seg sterkest i de forskjellige periodene. I de første periodene er det ikke utenkelig at de mannlige forfatterne fikk mer presseomtale og oppmerksomhet enn det de kvinnelige forfatterne fikk. Denne tendensen kan muligens kobles med kvinnesyn og likestilling. Utover 70-tallet blir det vanligere at kvinner tar høyere utdanning, og kjønnsrollemønsteret endres. Dermed er det sannsynlig at også de kvinnelige forfatterne blir mer lagt merke til. Selv om de kvinnelige forfatterne antagelig skrev like bra som de mannlige forfatterne i de første periodene, er det først i nyere tid at det har blitt en mer bevisstgjøring rundt kjønn og kulturpriser. Tendensen når det kommer til kjønn har antagelig noe å gjøre med at vi i senere tid har vært mer opptatt av likestilling enn det vi var i 1964.

8.2 Sjanger

Av i alt 53 bøker som har ligget til grunn for tildelingene av Vesaas-prisen, har 45 prosent av dem vært romaner, 32 prosent har vært diktsamlinger, mens 12 prosent har vært novellesamlinger. 11 prosent av bøkene tilhører andre sjangre, som kortprosa, drama og ungdomsromaner. I den første perioden var lyrikksjangeren dominerende når det kom til hvilke bøker som lå til grunn for tildelingene av debutantprisen, da seks av ti bøker var diktsamlinger. I perioden fra 1974 til 1983 jevnet dette seg ut, før romanen overtok som den dominerende sjangeren, og når en topp i den siste perioden hvor 8 av 11 bøker som ligger til grunn for tildelingene er romaner. Novellene har holdt seg jevnt lavt i hele 50-årsperioden, aldri over to og i perioden fra 1994 til 2003 ingen. I alle periodene, bortsett fra den siste, har det vært én eller to bøker som defineres i andre sjangre. Disse består av prosatekster, ett drama og én ungdomsroman.

Det er ikke lett å skulle forklare tendensen vi ser innenfor sjanger, og å forklare det basert på vitenskapelig holdbart vis er nesten umulig. Vi ser at det utover 90-tallet blir diskutert hvorvidt kvaliteten på diktsamlinger som blir utgitt er god nok, og at lyrikken i denne perioden ikke utpeker seg på noen spesiell måte. Samtidig blir lyrikken betraktet som en sjanger som *må* analyseres, og er vanskelig å lese for ”vanlige folk”. Dette kan forklare lyrikkens tilbakegang, men hva med romanens framvekst?

I motsetning til lyrikk, som det hender at oppfattes som litt skremmende og avskrekkende (Skei 2007:88), blir romanen sett på som avgjørende både for hvordan vi forstår oss selv og hvordan andre forstår oss (Skei 2007:50). Det kan virke som at det at romanen som sjanger er lettere forståelig, og er best i stand til å speile samtida, gir den framgangen den har hatt i de tre siste periodene. Samtidig hevdes det stadig vekk at romanen som sjanger er i ferd med å dø. Nå sist er det Dag Solstad som sier at romanen er i krise. Han begrunner utsagnet med at underholdningslitteraturen topper bestselgerlistene, og at det ikke lenger er ”lov” for en forfatter å gjøre det vanskelig for leserne (Midttun 2014:56). Likevel har jeg gjennom begrunnelsene av tildelingene av TVD, observert at det er bøker av høyere litterær kvalitet som blir tildelt prisen, og at disse antagelig ikke faller inn under den kategorien som Solstad kaller underholdningslitteratur. Også Tarjei Vesaas har uttalt seg om romanens levekår i et kåseri fra 1963: ”Det er sagt at romanen er ved å døy – ikkje trur eg på det. Går ikkje an å tru at fantasien skal tørke bort i unge menneske. Men dei må få skape i *sine* bilete, ikkje i dei gamles” (Vesaas 1997:30). Lite visste Vesaas den gangen om at det var romansjangeren som skulle dominere blant vinnerne av prisen han selv satte navn på. På samme måte som vi i dag ikke vet hvilken retning sjangrene har tatt 50 år fram i tid. Hvorfor romansjangeren har blitt så populær, også blant en jury som setter estetiske kvaliteter høyt, er til syvende og sist vanskelig å forklare.

8.3 Målform

Mellom 1964 til 1973 var seks av ti bøker som lå til grunn for tildelingene skrevet på bokmål, og fire av dem var skrevet på nynorsk. I perioden etter øker bokmålsbøkene med to, mens det er to færre bøker som er skrevet på nynorsk. Antallet bøker skrevet på nynorsk når en bunn i perioden fra 1984 til 1993, da bare én av bøkene er skrevet på nynorsk, mens åtte er skrevet på bokmål og én er skrevet på dialekt. Denne tendensen bedrer seg ikke i den påfølgende perioden, da ni av bøkene er skrevet på bokmål og to av dem er skrevet på nynorsk. I perioden

fra 2004 til 2013 opplever vi derimot en endring. Antallet bøker skrevet på nynorsk er nå det samme som det var i den første perioden, fire, mens ni av bøkene er skrevet på bokmål.

Tendensene innenfor målform har antagelig mye å gjøre med estetikk og kvalitet å gjøre. Vedtektene for Vesaas-prisen er klare på at målform ikke skal spille noen rolle for bedømmingen av debutbøkene. Derfor er det mest sannsynlig at det, i periodene hvor det var få bøker på nynorsk som lå til grunn for tildelingene, var høyere kvalitet på bokmålsbøkene. Dette blir tydelig når nynorskbøkene igjen får en økning i den siste perioden, samtidig som flere i litteratur-Norge påpeker at kvaliteten på nynorskbøker har blitt langt bedre enn den var i en periode. Nynorskforlaget Samlaget har også vært en sentral brikke for at det i noen perioder i det hele tatt var bøker skrevet på nynorsk som ble tildelt prisen. Grunnen til dette er at de har færre utgivelser, og dermed har mulighet til å arbeide mer med hver enkelt utgivelse. Dette kan ha vært grunnen til at dette forlaget, og nynorsk, er representert i hver eneste periode.

8.4 Forlag

Av forlagene som gir ut bøkene som ligger til grunn for tildelingene, står Gyldendal helt klart bak flest av utgivelsene med 27 prosent. Aschehoug står bak 19 prosent av utgivelsene, Oktober 17 prosent, Samlaget 13 prosent, Cappelen (Damm) 10 prosent og Tiden forlag står bak 6 prosent av utgivelsene. Andre forlag (Kolon, Dreyer og Davvi Media) står bak 8 prosent av utgivelsene i hele 50-årsperioden.

Gyldendal var spesielt sterkt representert i den første perioden med seks av ti bøker, mens Aschehoug stod bak tre av bøkene og Det norske Samlaget stod bak én. Det går derimot ikke lengre tid enn til den andre perioden før dette jevner seg ut, og antallet utgivelser Gyldendal står bak halveres, mens flere forlag som Cappelen og Oktober kommer på banen. Dette forandrer seg ikke mye i den neste perioden fra 1984 til 1993, men her er også det ukjente, samiske forlaget Davvi Media og Dreyer forlag representert med én utgivelse hver.

I den påfølgende perioden endres dette, da forlaget med så langt flest bøker, Gyldendal, går ned til én utgivelse. Oktober forlag står bak tre av utgivelsene i perioden fra 1994 til 2003, mens Tiden forlag plutselig dukker opp, også med tre av utgivelsene som lå til grunn for tildelingene i denne perioden. Det lille forlaget Kolon er også på lista over forlag i denne perioden, med én utgivelse. Aschehoug og Det norske Samlaget ligger jevnt mellom én og to utgivelser i periodene fra 1974 til 2003. I den siste perioden er det fortsatt Oktober forlag som står bak flest av bøkene som ligger til grunn for tildelingene, med tre av elleve

bøker. Etter ikke å ha utgitt noen av bøkene i den forrige perioden, er Cappelen tilbake med to utgivelser. To utgivelser har også Aschehoug og Samlaget, mens Kolon igjen står bak én av bøkene i den siste perioden.

Grunnen til at det i de første periodene var få forlag som stod bak utgivelsene som lå til grunn for tildelingene av TVD, er at disse forlagene (Gyldendal, Aschehoug og Samlaget) var de som gjorde seg gjeldende på denne tida. Dette var forlag med en lang historie, som satset på ny norsk skjønnlitteratur. Etter hvert som flere forlag blir etablert, blir det også større konkurranse. Samtidig opplever man at de store forlagene beveger seg bort fra katedral og nærmere børs. Dette fører til at de mindre forlagene, som satser på smalere litteratur, kan hevde seg innenfor en pris som Vesaas-prisen. I tillegg opplever man at enkeltpersoner innenfor forlagsbransjen spiller en rolle for hvilke forlag som er representert. Geir Gulliksen er et eksempel på dette. Tiden forlag kom overraskende inn med tre av utgivelsene i perioden fra 1994 til 2003, men forsvant like fort da Gulliksen gikk over til Oktober.

8.5 Alder

Fra 1964 til 2013 har 46 prosent av vinnerne av TVD vært fra 25 til 29 år. 23 prosent har vært fra 30 til 35 år, 21 prosent har vært fra 20 til 24 år, mens 10 prosent har vært over 35 år gamle. Det er altså 33 prosent av vinnerne som er over den alderen Tarjei Vesaas selv ønsket at mottakerne av prisen skulle være. Da Tarjei Vesaas ga pengene fra Nordisk Råds litteraturpris til å opprette et debutantlegat, ønsket han at vinneren helst skulle være under 30 år. Denne alderen ble endret til 35 år i 2006/2007. De to, så langt, yngste prisvinnerne av TVD er Sigmund Jacobsen og Karin Mathisen, som begge var 20 år gamle da de ble tildelt prisen for 1964 og 1974.

Fra 1964 til 1973 var det bare én av debutantprisvinnerne som overgikk aldersmålsettingen, mens de resterende var fra 20 til 29 år. I den andre perioden var så mange som fire av ti vinnere over 30 år, tre var fra 20 til 24 år og tre var fra 25 til 29 år gamle. Det er likevel i perioden fra 1984 til 1993 at aldersgrensen brytes flest ganger. I denne perioden var syv av debutantprisvinnerne over 30 år, to av disse igjen var over 35 år. Den eldste av dem, og så langt den eldste som har blitt tildelt prisen, var Aagot Vinterbo-Hohr, som var 51 år gammel da hun mottok prisen for 1987.

Denne tendensen endrer seg i perioden mellom 1994 og 2003, da bare to av vinnerne var over 30 år, mens seks av dem var fra 24 til 29 år, og to av dem fra 20 til 24 år. I den siste perioden var så mange som åtte prisvinnere fra 25 til 29 år, og bare tre av dem var fra 30 til 34

år gamle, selv om vedtektene i denne perioden ble endret. Ingen av prisvinnerne i denne perioden var fra 20 til 24 år gamle, eller over 35 år gamle.

Tendensene viser at det i den første perioden var enkelt å finne en verdig vinner blant de yngste debutantene. Det var i de to neste periodene, fra 1974 til 1993, at flest debutanter var over den alderen som er oppgitt i vedtektene. Dette kan skyldes at det ikke var så mange debutanter blant de yngste å velge mellom. Vesaas-vinneren skulle helst være under 30 år gammel, men det skal først og fremst være den beste debutanten fra det foregående året som blir tildelt prisen. Grunnen til at det i de neste periodene er færre prisvinnere som bryter med aldersmålsettingen, kan være at det blir flere debutanter, og derfor lettere å finne en vinner blant de under 30 år. I løpet av den siste perioden blir også paragrafen endret, og det er nå under 35 år som gjelder.

8.6 Forfatterskole

Av alle prisvinnerne av TVD har 34 av 52 prisvinnere ikke gått på forfatterskole, mens 18 av dem har tatt en eller annen form for forfatterstudium. Dette er en prosentandel på 35, som har gått på forfatterskole. Med tanke på at forfatterskoler ikke var aktuelt før i perioden fra 1984 til 1993, er dette å regne som en høy andel av prisvinnere som har gått på forfatterskole. Fra 1984 til 2013 har 18 av 32 prisvinnere gått på forfatterskole. Dette er 56 prosent av vinnerne i de tre siste periodene.

1984-1993 var den første perioden med TVD-vinnere fra forfatterskoler. I denne perioden var det 2 av de 10 vinnerne som hadde tatt et forfatterstudium. Dette endrer seg drastisk allerede i den neste perioden, da syv av 11 debutantprisvinnere hadde gått på forfatterskole. I den siste perioden øker antallet enda mer. Mellom 2004 og 2013 hadde ni av de 11 debutantene som ble tildelt Vesaas-prisen i denne perioden gått på én eller flere forfatterskoler.

Det er ikke så overraskende å observere at ingen av Vesaas-vinnerne i de første periodene ikke hadde gått på forfatterskole, da det den gang ikke fantes slike studier. Det som er mer interessant, er at stadig flere av vinnerne i de senere periodene har gått på forfatterskole, og at så mange som 56 prosent har gått på et forfatterstudium. Denne tendensen kan ha flere årsaker. At det er et større tilbud, er én årsak. I tillegg kan dette vise at forfatterstudiene har noe for seg, og at forfatterstudiene har gitt debutantene kunnskap og læring til å skrive så godt at de blir belønnet med Vesaas-prisen.

8.7 Videre forfatterskap

Det er 60 prosent av debutantene som har blitt tildelt Vesaas-prisen som har gitt ut over seks bøker senere i forfatterkarrieren, og kan regnes som etablerte forfattere. 29 prosent av dem har gitt ut mellom to til fem bøker, og 11 prosent har bare gitt ut debutboka. Fire av disse debuterte i perioden fra 2004 til 2013, hvor det er forståelig at ikke alle av prisvinnerne enda har hatt tid til å skrive og utgi andreboka.

Når det kommer til de andre periodene, er det bare to debutanter fra 1964 til 2003 som ikke har gitt ut flere bøker enn debutboka. Antallet debutanter som har gitt ut over seks bøker veksler mellom syv og åtte, mens de resterende i disse fire periodene har gitt ut mellom to til fem bøker. Perioden fra 2004 til 2013 er et unntak. I denne perioden er det bare én av elleve debutanter som har utgitt mer enn seks bøker i senere tid.

Når det kommer til andre litteraturpriser enn TVD, har 60 prosent av prisvinnerne blitt tildelt andre priser enn Vesaas-prisen. Antallet debutanter lå på seks til sju i to første periodene, før det falt ned til fire i perioden mellom 1984 til 1993. I den påfølgende perioden når antallet Vesaas-vinnere som har vunnet andre litteraturpriser en topp, da 10 av 11 debutanter har vunnet andre litteraturpriser. Også i den siste perioden er det 4 av 11 debutanter som har vunnet andre litteraturpriser enn TVD.

Tendensene innenfor ”Videre forfatterskap” kan si oss noe om Vesaas’ tanke bak prisen har utspilt sin hensikt. Han ønsket å oppfordre til videre forfatterskap, og gi debutantene en mulighet til å satse på forfatteryrket. At hele 79 prosent av debutantene har utgitt den vanskelige andreboka, kan tyde på at positiv oppmerksomhet helt i starten av forfatterskapet kan ha hatt en effekt. Å bli tildelt en pris for debutboka kan se ut til å inspirere og motivere til å ta fatt på andreboka. Når man ser på tendensene innenfor litteraturpriser, kan det også se ut til at Vesaas-prisen er en motivasjon til å prestere bra med senere utgivelser. Sammenlagt er det er en høy andel av prisvinnerne som har blitt tildelt andre litteraturpriser, selv om den er relativt lav i én periode og adskillig høyere i en annen. Å få anerkjennelse for debutboka viser seg altså å kunne ha virkning på det videre forfatterskapet, og ut ifra dette kan man konkludere med at Tarjei Vesaas lyktes med formålet bak prisen. Dette ser ut til å være en pris som fyller en viktig funksjon i den norske litterære institusjon, som begunstiger alle ledd fra forfatter via forlag til leser.

Litteratur

- Aarflot, Sivert. 1973. "Den modernistiske lyrikk". Aftenposten 28.05.1973.
Red. Reidar Lunde. Oslo, s. 4.
- Andersen, Per Thomas. 2012. *Norsk litteraturhistorie*. Oslo.
- Andersen, Per Thomas. 1987. "Kritikk og kriterier". *Vinduet* 41. Oslo, s. 17–26.
- Andreassen, Trond. 2006. *Bok-Norge. En litteratursosiologisk oversikt*. Oslo.
- Almenningen, Olaf. 2002. *Språk og samfunn gjennom tusen år: ei norsk språkhistorie*. Oslo.
- Aschehoug. 2014. "Bertrand Besigye". Aschehougs hjemmeside.
<http://www.aschehoug.no/Forfattere/Vaare-forfattere/Bertrand_Besigye> [26.05.14]
- Baugstø, Line. 1988. "Fra katedral til rennestein". Aftenposten Kultur 19.12.1988
Red. Egil Sundar. Oslo, s. 10.
- Bergesen, Guro H. 2013. "Karin Fossum får Amalie Skram-prisen". Bergens Tidendes nettavis. <<http://www.bt.no/bergenpuls/Karin-Fossum-far-Amalie-Skram-prisen-2952146.html#.UhZoEtJ7LNg%C2%A0>> [26.05.14]
- Bergmo, Tonje og Ragna Nordenborg. 2011. "Vi drukner i litteraturpriser". NRKs nettside.
<<http://www.nrk.no/kultur/vi-drukner-i-litteraturpriser-1.7887926>> [26.05.14]
- Bergsagel, Ingvald. 2004. "Dansen rundt debutantene". *Forfatteren* 03. Red. Arne Svingen. Oslo, s. 12–5.
- Bille, Olaf. 1973. *Vår modernistiske lyrikk: en kritisk studie*. "En personlig konklusjon". Oslo, s. 94–97.
- Bjørnskau, Hilde. 2012. "Opptur for nynorske bøker". NRKs nettside.
<<http://www.nrk.no/kultur/litteratur/opptur-for-nynorske-boker-1.8398885>> [26.05.14]
- Bokavtalen. 2014. "Formål". Bokhandlerforeningens hjemmeside.
<<http://www.bokhandlerforeningen.no/Bransjeavtalen/Bokavtalen>> [26.05.14]
- Breiteig, Bjarte. 2008. "Begrunnelse for Tarjei Vesaas debutantpris 2007". Skriftlig versjon av tale holdt under årsmøtet i Den norske Forfatterforening i 2008. Oslo.
- Carlson, Camilla. 1964. "To lyrikk-debutanter". VG 20.10.1964. S. 10.
- DIR. 2004. "Hva er egentlig litterær verdi?". *Forfatteren* 04. Red. Arne Svingen. Oslo, s. 19–20.
- Ellefsen, Bernhard. 2013. "Å lese seg nedover". Morgenbladet 22.03.2013. Red. Anna Børve Jenssen. Oslo, s. 60–61.
- English, James F. 2005. *The economy of prestige: Prizes, Awards, and the Circulation of Cultural Value*. Cambridge.
- Det litterære Råd. 1995. "Tarjei Vesaas Debutantpris 1994 til Cathrine Grøndahl". Skriftlig versjon av tale holdt under årsmøtet i Den norske Forfatterforening i 1995. Oslo.
- Det litterære Råd. 1997. "Tarjei Vesaas Debutantpris 1996 til Steinar Opstad". Skriftlig versjon av tale holdt under årsmøtet i Den norske Forfatterforening i 1997. Oslo.
- Det litterære Råd. 2000. "Tarjei Vesaas Debutantpris 1999 til Gunnar Wærness". Skriftlig versjon av tale holdt under årsmøtet i Den norske Forfatterforening i 2000. Oslo.
- Fløgstad, Kjartan. 2012. "Eit sant mirakel". Aftenpostens nettavis.
<http://www.aftenposten.no/kultur/Eit-sant-mirakel-6932282.html#.U0_Ir16ASh5> [26.05.14]
- Forfang, Åsmund. 1985. "- Eg vil lage opne dikt". Dag og Tid 07.03.1985. Red. Helge Arild Bolstad. Oslo, s. 2–3.
- Fyllingsnes, Ottar. 1992. "Prisvinnar med sprut". Dag og Tid 19.02.1992. Red. Arnhild Skre. Oslo, s. 9.
- Gabrielsen, Lin Beate. 2001. "Forfatterflukt fra Tiden". NRKs nettside.

- <<http://www.nrk.no/nyheter/kultur/1059974.html>> [26.05.14]
- Garté, Tiger. 2011. "Debutantenenes drukningsdød". Dagbladets nettavis. <<http://www.dagbladet.no/2011/12/13/kultur/debatt/debattinnlegg/litteratur/debutanter/19399950/>> [26.05.14]
- Göteborgs universitet. 2014. "Litterär gestaltning". Göteborgs universitets hjemmeside. <<http://www.akademinvaland.gu.se/om-valand/litterär+gestaltning/>> [26.05.14]
- Hagen, Alf van der. 2013. *Dag Solstad: Uskrevne memoarer*. "Debut! | 1965–1970". Oslo, s. 187–219.
- Hagen, Oddmund. 2001. "Sjeldan debut". Dag og tid 25.05.2001. Red. Svein Gjerdåker. Oslo, s. 17.
- Haslund, Ebba. 2004. "Debutant 1945". *Forfatteren* 03. Oslo, s. 20–23.
- Hjartnes, Terje. 2013. "Dette er Joachim Aremk!". Olav H. Hauge-senterets hjemmeside. <<http://www.haugesenteret.no/ohh/no/landro-intervjua/Dette+er+Joachim+Aremk!.d25-SwZfOZH.ips>> [26.05.14]
- Hoem, Edvard. 2004. "Det litterære Råd og kvaliteten". *Forfatteren* 04. Red. Arne Svingen. Oslo, s. 22–3.
- Hovdenakk, Sindre. 1992. "Forleggeren – det dynamiske mennesket". *Aftenposten*. I *brennpunktet* 17.10. Red. Andreas Norland. Oslo, s. 11.
- Høgskolen i Telemark. 2014. "Forfatterstudium". Høgskolen i Telemarks hjemmeside. <<http://www.hit.no/nor/HiT/Soeker/Studietilbud/Kultur-spraak-og-historie/Forfatterstudium>> [26.05.14]
- Ibsen, Leonard. 2011. "Om forfatterstudiet i Bø – og dyremetaforer i Litteratur-Norge". Prosas hjemmeside. <http://2001-10.prosa.no/debatt_artikkel.asp?ID=230>
- Jor, Finn. 1966. "Debutant med profil". *Aftenposten* 08.10. Red. Torolv Kandahl. Oslo, s. 16.
- Karlsvik, Mette. 2013. "Hva er Det litterære Råd?". Den norske Forfatterforenings hjemmeside. <<http://www.forfatterforeningen.no/artikkel/hva-er-det-litteraere-rad#.U3YgqF6ASh4>> [26.05.14]
- Karlsvik, Mette. 2013. "Debutantene kommer – igjen!". Den norske Forfatterforeningens hjemmeside. <<http://www.forfatterforeningen.no/artikkel/debutantene-kommer-igjen#.U2ChRI6ASh4>> [26.05.14]
- Kavli, Ann. 2007. "Vesaas debutantpris 2006 går til Thomas Marco Blatt (f. 1980) for diktsamlingen *Slik vil jeg måle opp verden*". Skriftlig versjon av tale holdt under årsmøtet i Den norske Forfatterforening i 2007. Oslo.
- Kittang, Atle. 2001. "Lyrikkens hemmelege liv". *Bøyggen* 01. Oslo, s. 5–10.
- Korsvold, Kaja. 1996. "Glade vinnere blant mange kandidater". *Aftenposten Kultur*. 16.04. Red. Einar Hanseid. Oslo, s. 4
- Korsvold, Kaja. 2009. "Kvinnens bøker teller ikke med". *Aftenposten Kultur* 05.03. Red. Hilde Haugsgjerd. Oslo, s. 6–7.
- Kolon Forlag. 2014. "Tavler og bud". Kolon Forlags hjemmeside. <<http://www.kolonforlag.no/books/details/54>> [26.05.14]
- Marstein, Kari. 2014. Twitter. <<https://twitter.com/karimarstein>> [26.05.14]
- Marstein, Kari. 2011. "Selvforherliggende Garté". Dagbladets hjemmeside. <<http://www.dagbladet.no/2011/12/14/kultur/debatt/debattinnlegg/litteratur/debutanter/19413910/>> [26.05.14]
- Midttun, Lasse. 2014. "Tror romankunsten forsvinner". *Morgenbladet* 15. Oslo, s. 56–57.
- Männikö, Lise. 2004. "Litteraturpriser – hva er de verdt?". *Forfatteren* 01. Red. Arne Svingen. Oslo, s. 12–21.
- Nansenskolen. 2014. "Skrivekunst". Nansenskolen's hjemmeside. <https://www.nansenskolen.no/index.php?option=com_content&view=article&id=15&Itemid=76> [26.05.14]

- Samlaget. 2014. "Om forlaget". Samlagets hjemmeside.
<http://www.samlaget.no/nn-no/toppmeny/om-samlaget.aspx> [26.05.14]
- Sanda, Gerd Elin Stava. 2011. "Hvor ble det av dem i alt mylderet?". Dagsavisen Kultur 30.11.2011. Oslo, s. 32–3.
- Scholz Nærø, 2014. "Kvinne får 'en av de viktigste prisene vi har'". Aftenposten Kultur 10.03.2014. Red. Espen Egil Hansen. Oslo, s. 12.
- Sigvartsen, Ana Leticia. 2012. NRK. "Fortsatt flest menn som får litteraturprisene".
<http://www.nrk.no/kultur/litteratur/menn-far-flest-litteraturpriser-1.8834910>
 [26.05.14]
- Skjong, Mette Kamilla og Marte Solbakken. "Forfatterstudiet ødelegger for litteraturen". NRKs nettside. <http://www.nrk.no/kultur/--forfatterstudiet-odelegger-1.3825342> [26.05.14]
- Skrivekunstakademiet i Hordaland. 2014. "Om oss". Skrivekunstakademiet i Hordalands hjemmeside. <http://www.skrivekunst.no/informasjon/om-oss/> [26.05.14]
- Skrudland, Ingeborg. 2009. "- Nevner nok prisen i neste omgang". Den norske Forfatterforeningens hjemmeside. <http://www.forfatterforeningen.no/artikkel/nevner-nok-prisen-i-neste-omgang#.U4Lgg16ASh4> [26.05.14]
- Stafne, Anne Lise. 1992. "Et skrivende menneske". Aftenposten Kultur 28.03.1992 Red. Andreas Norland. Oslo, s. 26.
- Sveen, Karin. 2002. "Det litterære Råds begrunnelse for tildeling av debutantprisen 2001 til Carl Frode Tiller for romanen 'Skråninga'". Skriftlig versjon av tale holdt under årsmøtet i Den norske Forfatterforening i 2002. Oslo.
- Sveen, Karin. 2004. "Tarjei Vesaas Debutantpris 2003 tildeles Sigmund Løvåsen for romanen 'Nyryddinga' utgitt på Samlaget". Skriftlig versjon av tale holdt under årsmøtet i Den norske Forfatterforening i 2004. Oslo.
- Svingen, Arne. 2004. "Redaktøren skriver". *Forfatteren* 03. Red. Arne Svingen. Oslo, s. 3.
- Tveterås, Harald L. 1972. *Et norsk kulturforlag gjennom 100 år: Aschehoug 1872-1972*. "Evig liv". S. 362–73. Oslo.
- Tveterås, Harald L. 1979. *I pakt med tiden: Cappelen gjennom 150 år: 1829-1879*. Oslo, s. 466–9.
- U.N. 2009. "Arbeidet tok ein ny og lettare vending". Den norske Forfatterforeningens hjemmeside. <http://www.forfatterforeningen.no/artikkel/arbeidet-tok-ein-ny-og-lettare-vending#.U2o0fl6ASh4> [26.05.14]
- U.N. 2002. "Vemodig farsportrett". VG Arkiv. Red. Torry Pedersen.
<http://arkivet.vg.no/index.php?page=show&uriId=055016200212191486134&preview=JnByZXZpZXc9MQ==&part=1&product=VG> [26.05.14]
- U.N. 2014. "About The Ig® Nobel Prizes". 'Improbable research' hjemmeside.
<http://www.improbable.com/ig/> [26.05.14]
- Vassenden, Eirik. 1999. "Å se sin samtid". Vinduets arkiv.
<http://arkiv.vinduet.no/tekst.asp?id=163> [26.05.14]
- Versto, Stein. 2012. "Grunngiving for tildeling av Tarjei Vesaas' debutantpris for 2011". Skriftlig versjon av tale holdt under årsmøtet i Den norske Forfatterforening i 2012. Oslo.
- Vesaas, Guri. 2014. "Fordi dei har ein song i seg". Den norske Forfatterforeningens hjemmeside. <http://forfatterforeningen.no/artikkel/fordi-dei-har-ein-song-i-seg#.U2H6fl6ASh5> [26.05.14]
- Vesaas, Halldis Moren. 2007. *I Midtbøs bakkar: minne frå eit samliv*. Oslo.
- Vesaas, Tarjei. 1997. *Tarjei i tale : taler, helsingar og prologar av Tarjei Vesaas*. "Bøkar og landsmaal". Oslo, s. 36–8.
- Vesaas, Tarjei. 1997. *Tarjei i tale : taler, helsingar og prologar av Tarjei Vesaas*.

- "Om skrivaren". Oslo, s. 9–35.
- Wang-Naveen, Mala. 2010. "Norske kvinner når ikke opp". Aftenposten Kultur 30.03.2010 S. 6–7.
- Westerdals. 2014. "Hva er Tekst og Skribent". Westerdals hjemmeside.
<<http://www.westerdals.no/studier/tekst-og-skribent/>> [26.05.14]
- Wikipedia. 2014. "Sigmund Jakobsen". Wikipedia – Den frie encyklopedi.
<http://no.wikipedia.org/wiki/Sigmund_Jakobsen> [26.05.14]
- Winger, Cecilie. 2004. "Den rungende stillheten etterpå". *Forfatteren* 03. Red. Arne Svingen. Oslo, s. 30–31.
- Økland, Ingunn. 1996. "Årets lyrikk". Aftenposten Kultur 23.12.1996. Red. Einar Hanseid. Oslo, s. 10.
- Økland, Ingunn. 2013. "Omsider poesi, men feil bok". Aftenposten Kultur 20.11.2013. Red. Espen Egil Hansen. Oslo, s. 8–9.

Vedlegg 1: Vedtekter for Tarjei Vesaas Debutantlegat

Vedtekter for Tarjei Vesaas Debutantlegat:

§ 1

Debutantlegatet vart *skipa ved brev frå Tarjei Vesaas den 17.februar 1964 til Den norske Forfatterforening, der Tarjei Vesaas gjer kjent at han vil bruke den nyss mottokne Nordisk Råds Litteraturpris på 50.000 kroner til eit legat, som kvart år skal gje ein pris til siste bokårs beste unge skjønnlitterære debutant, på norsk.

Styret i Forfatterforeningen tok imot dette, og gjorde fremlegg om å kalle prisen Tarjei Vesaas Debutantpris.

§ 2

Prisen skal delast ut utan søknad føreåt, som skattefri gåve. Det litterære Råd i Den norske Forfatterforening skal ved kvart årsskifte velje ut pristakeren.

§ 3

Prisen skal gjevast til eit norsk debutarbeid utan omsyn til målform. Dikt, noveller, roman, trykt eller framført skodespel skal stå på like fot. Det skal vera ein debut frå siste år, og det må vera sterke grunnar tilstades om denne regelen skal brytast.

§ 4

Det skal leggjast stor vekt på at debutanten er ung, helst under 35 år. Blir dette i einskilde tilfelle altfor bakvendt, får Rådet gå litt høgare opp i alder – utan at det skaper nokon presedens. Prisen skal vera for det – etter Rådets meining – beste skjønnlitterære arbeidet, men Rådet skal i vurderinga si sjå ekstra nøye etter blant dei yngre debutantane.

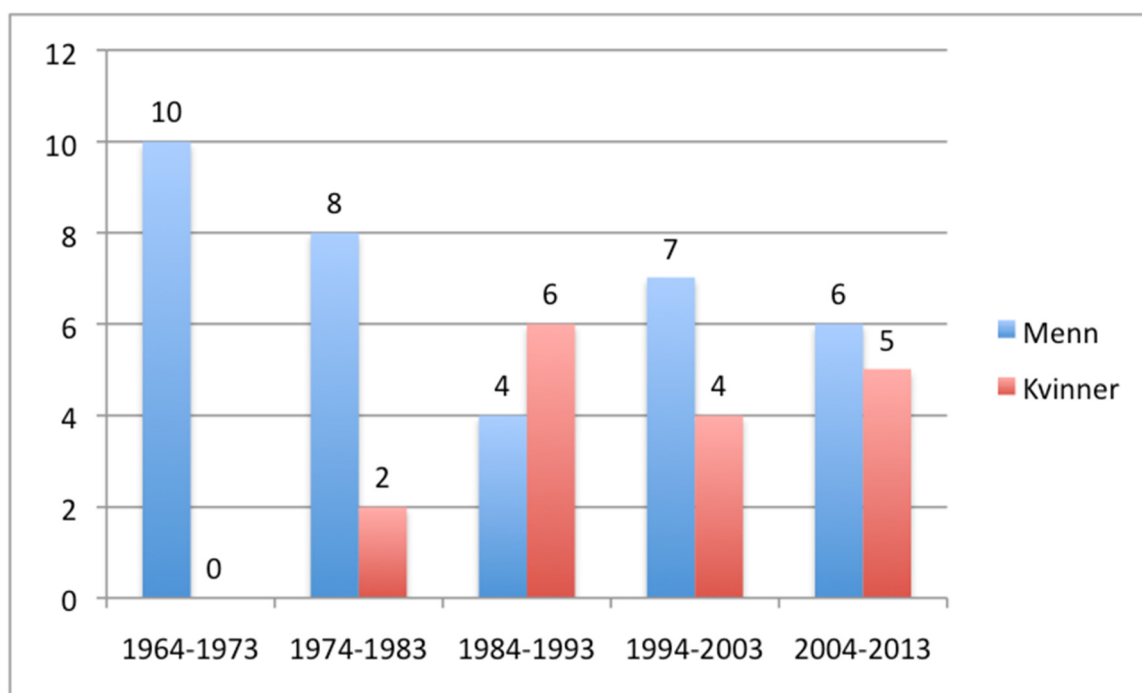
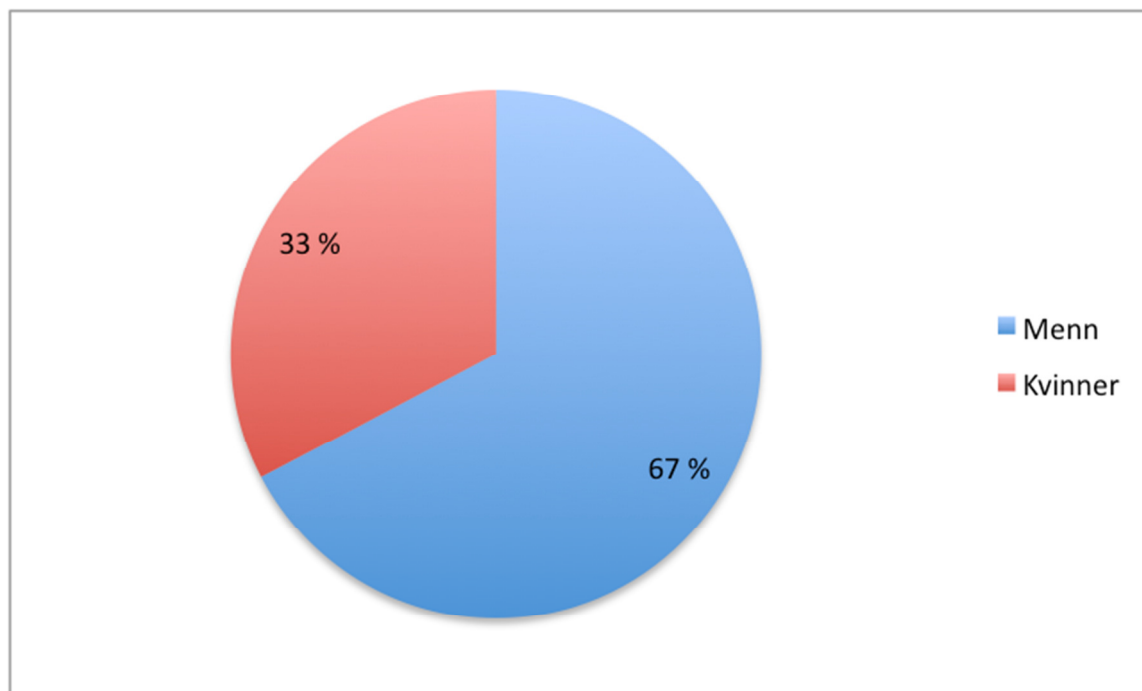
§ 5

Finn Det litterære Råd eit år inga aktuell bok, får prisen leggjast til kapitalen.

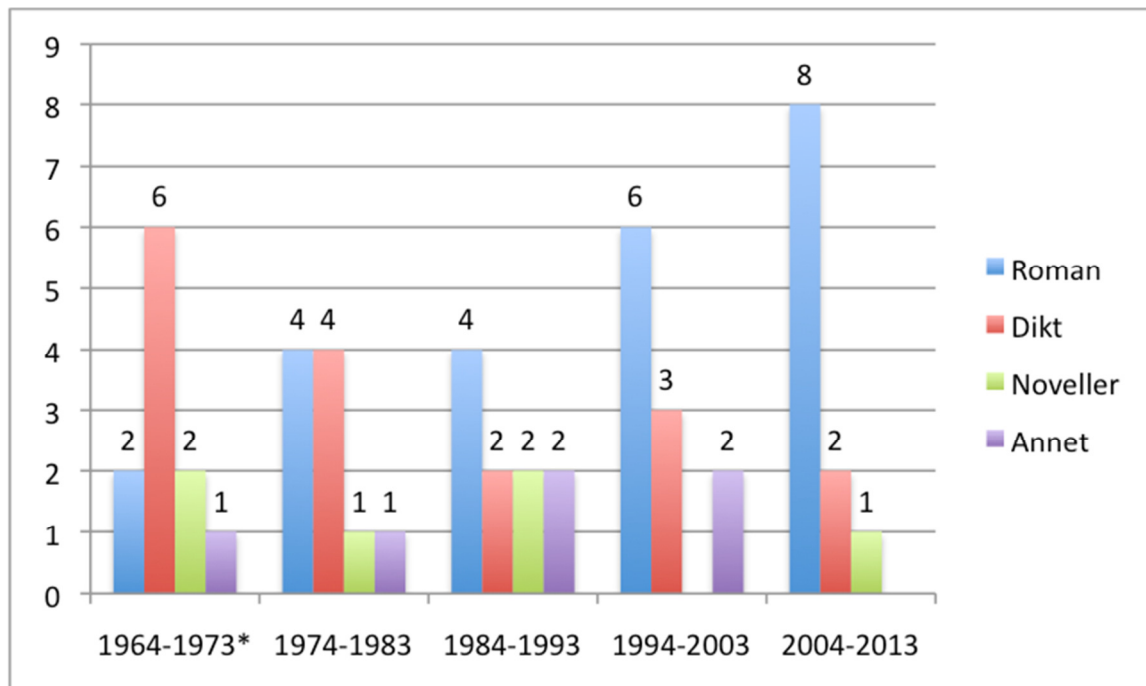
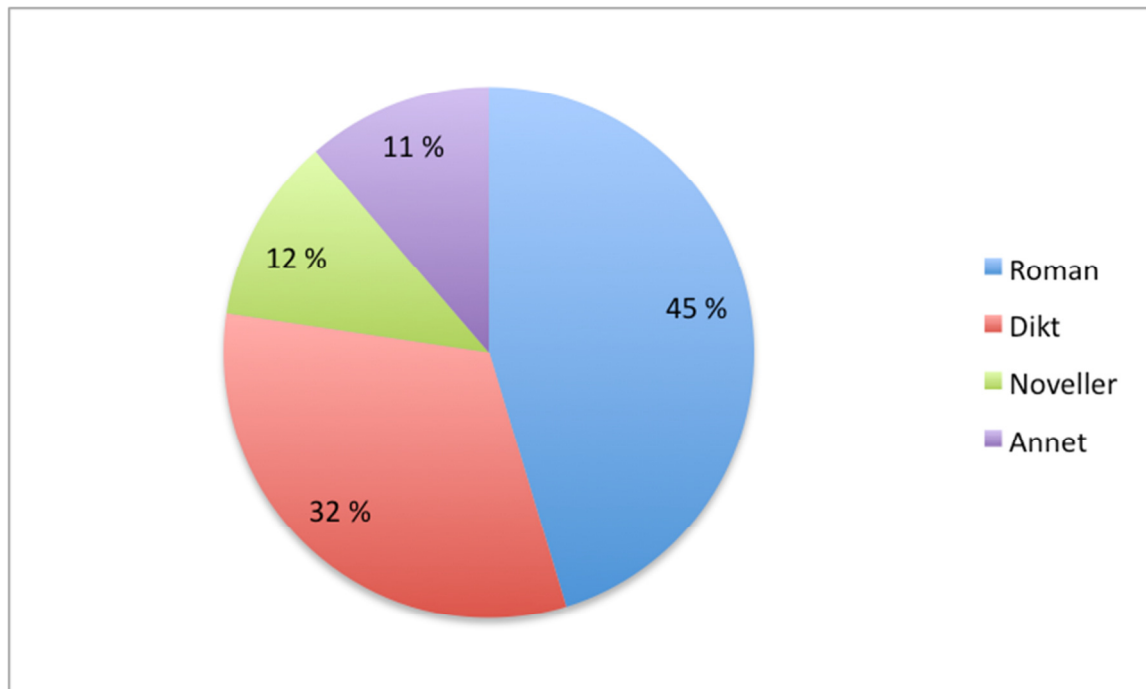
(Fra 1.1.1998 ble Tarjei Vesaas Debutantlegat innlemmet i Den norske Forfatterforenings stipendfond, men har fortsatt egne statutter for tildelingen)

Vedlegg 2: Diagrammer over prisvinnerne

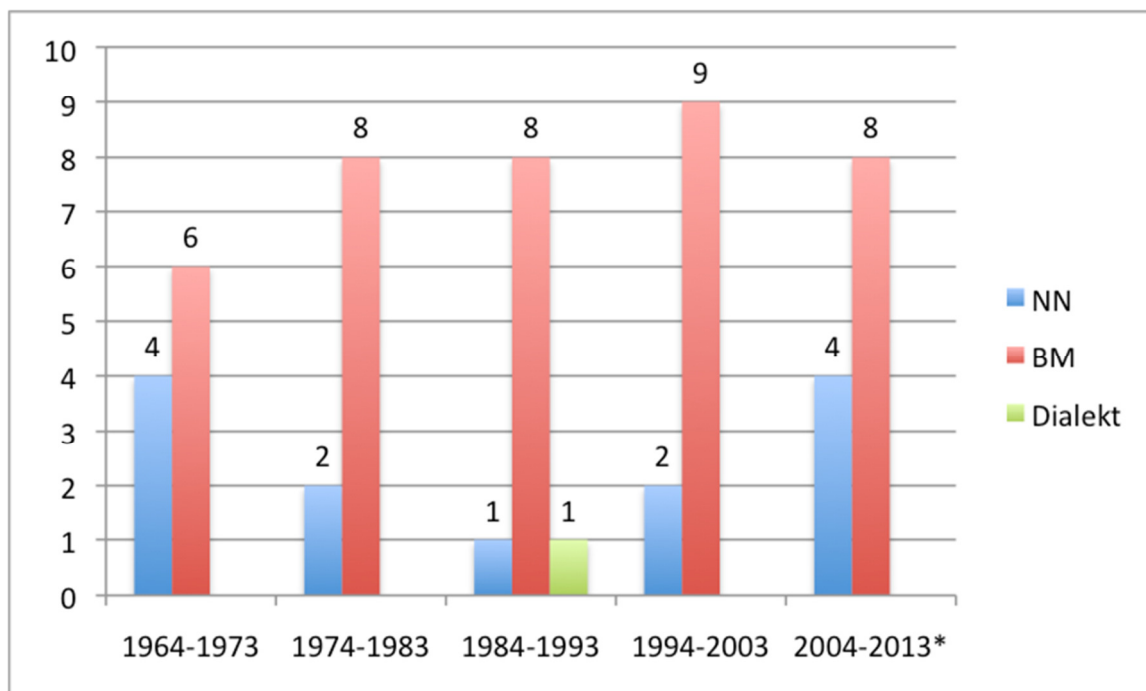
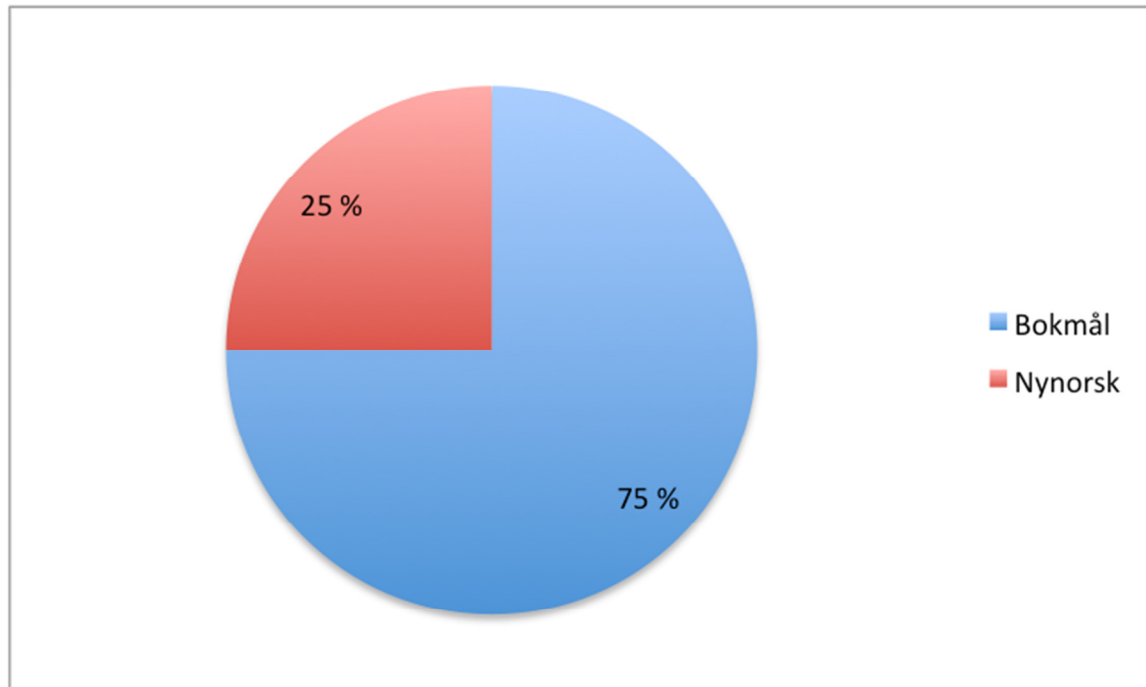
Kjønn

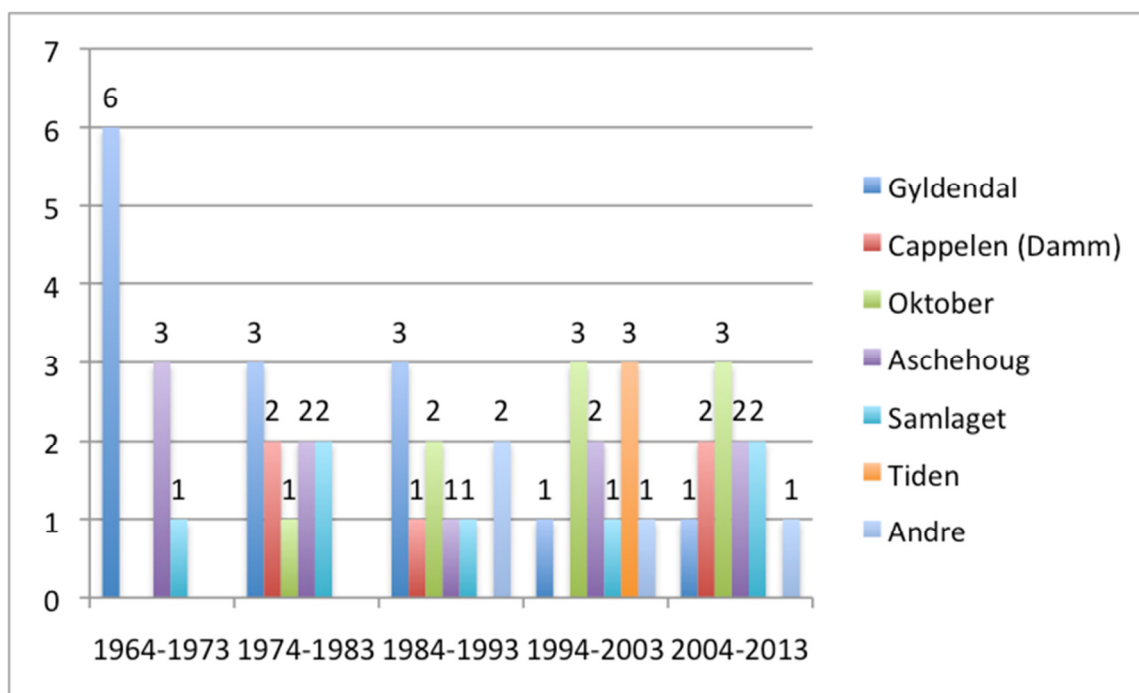
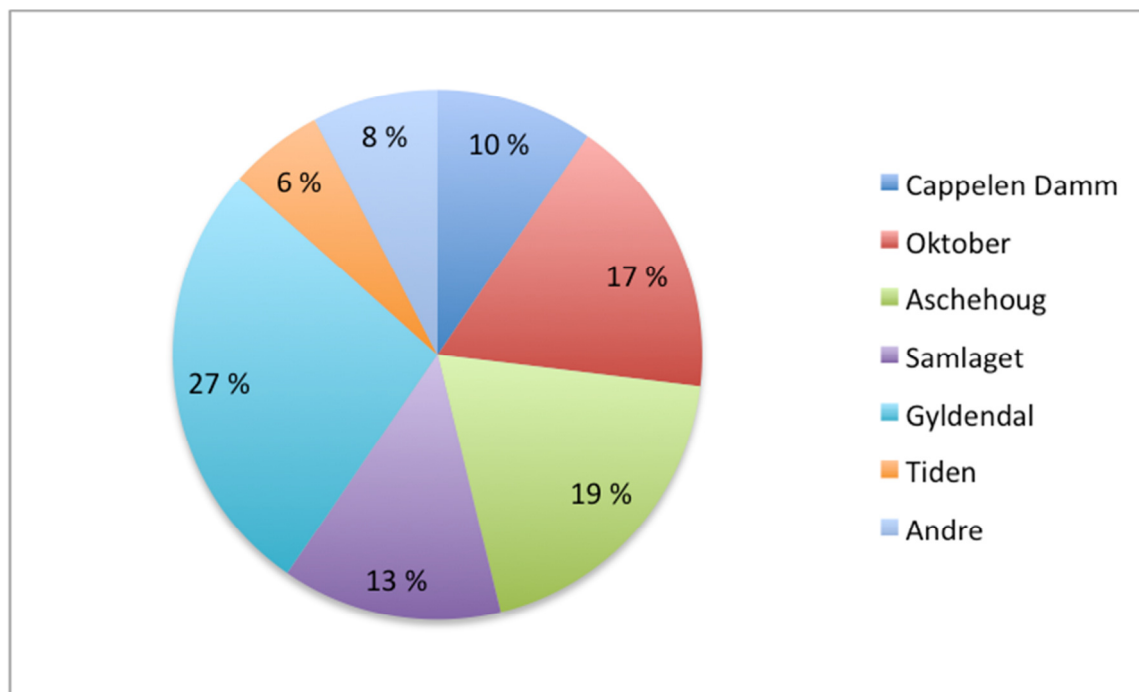
Sjanger

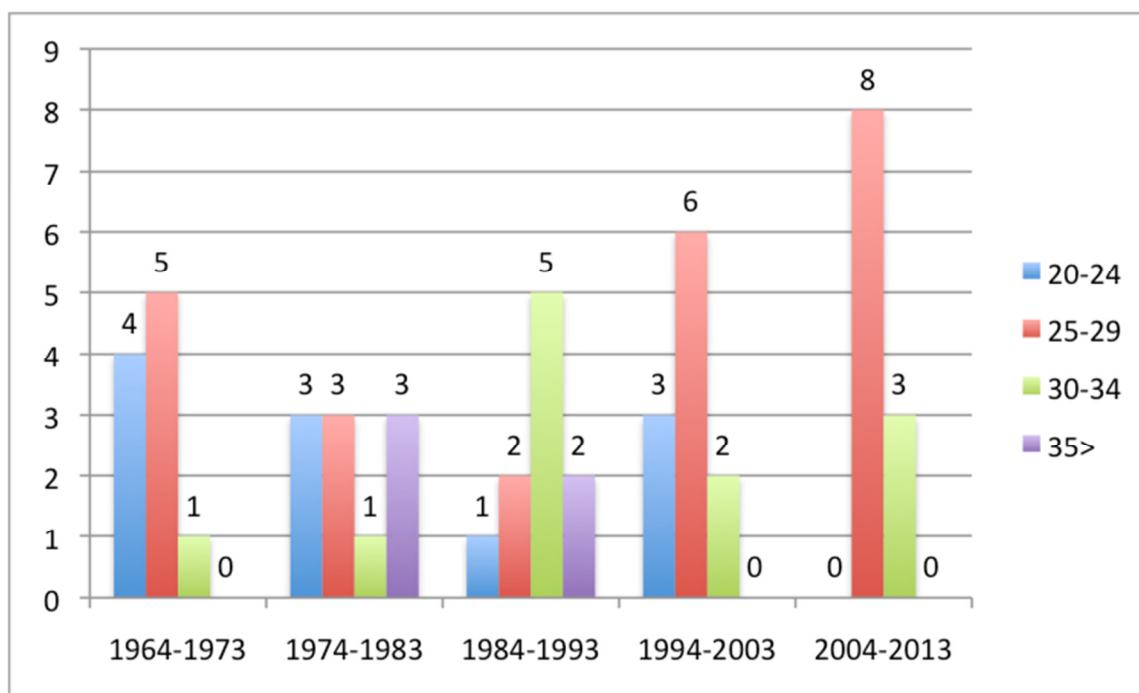
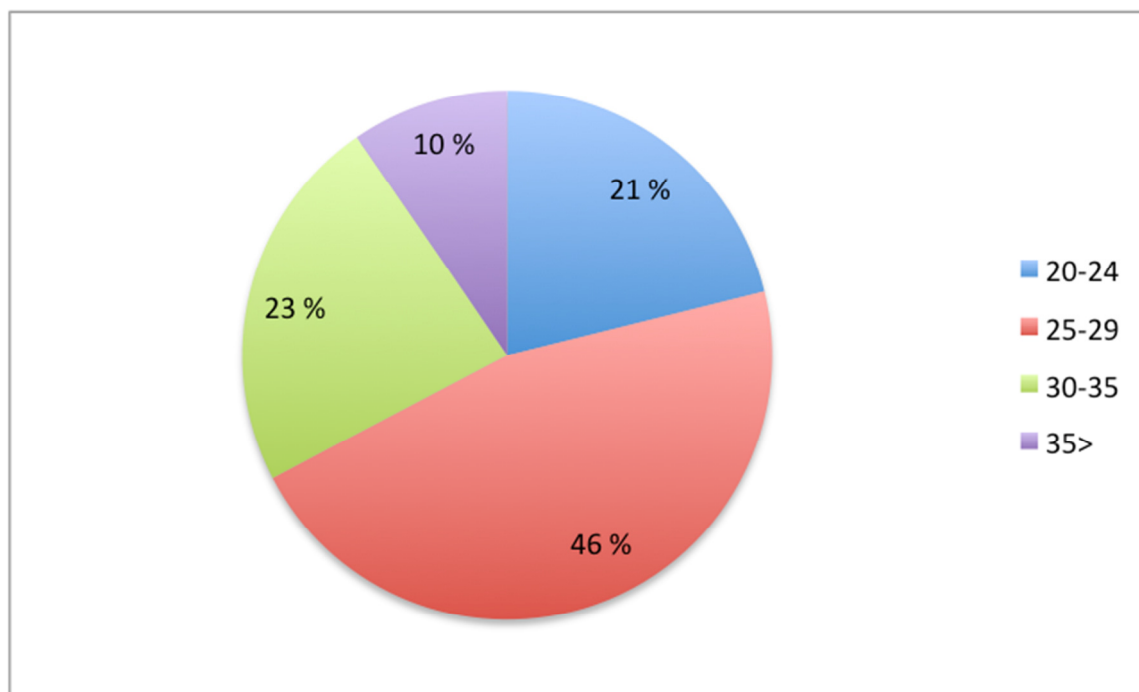
Målform

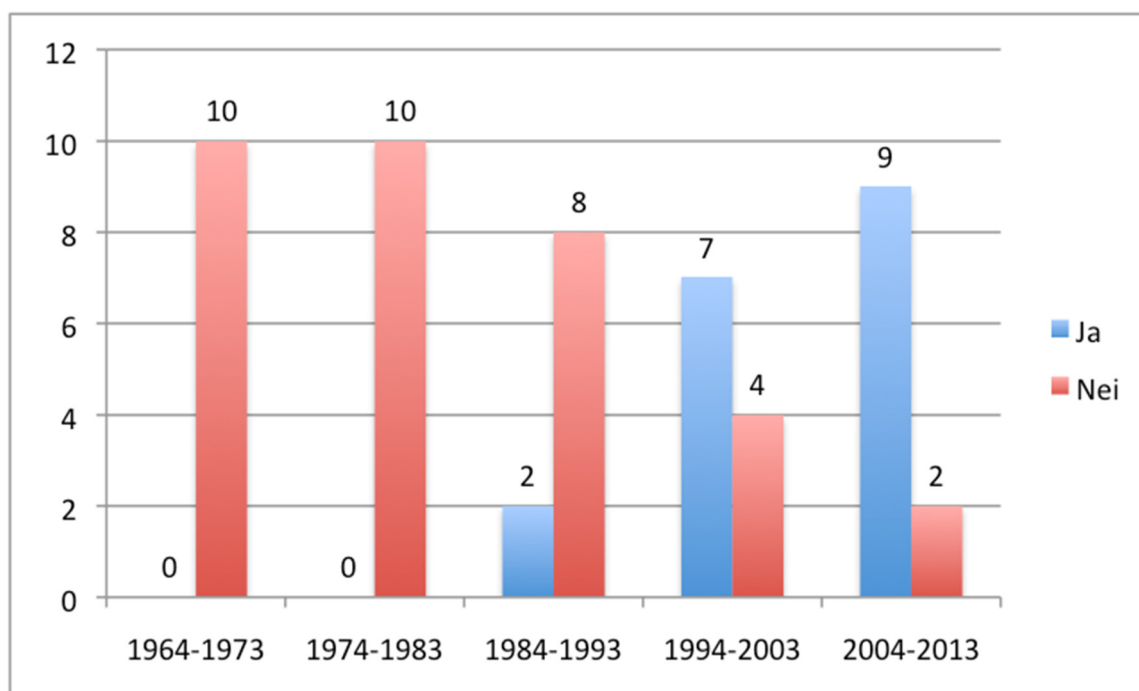
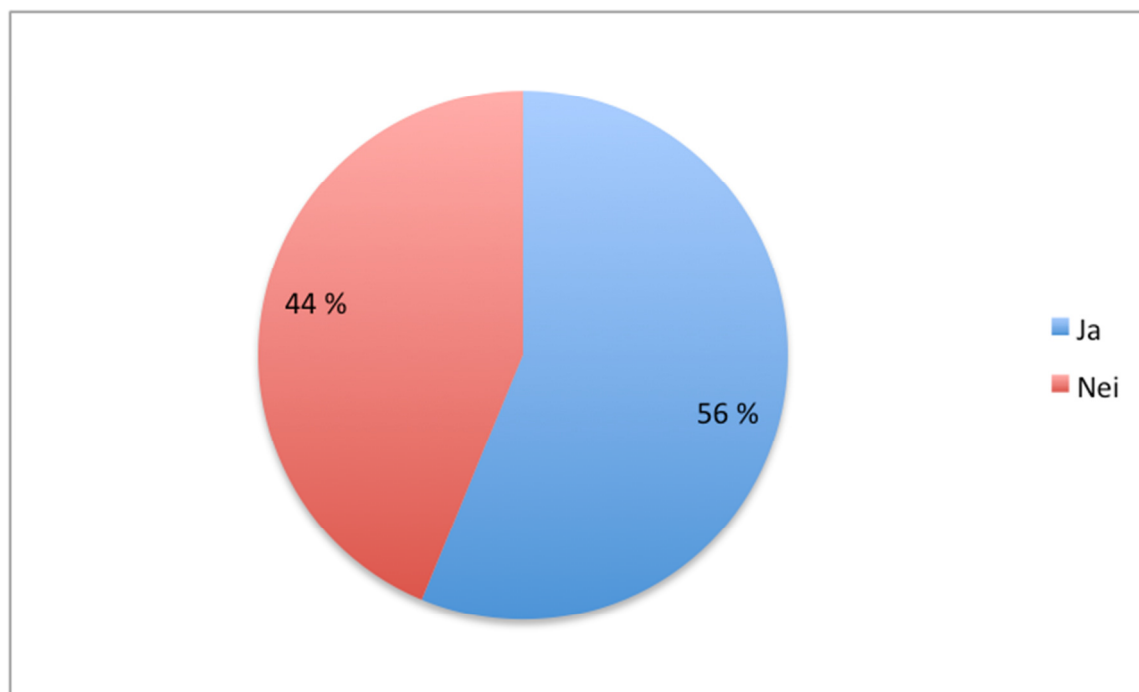
Forlag

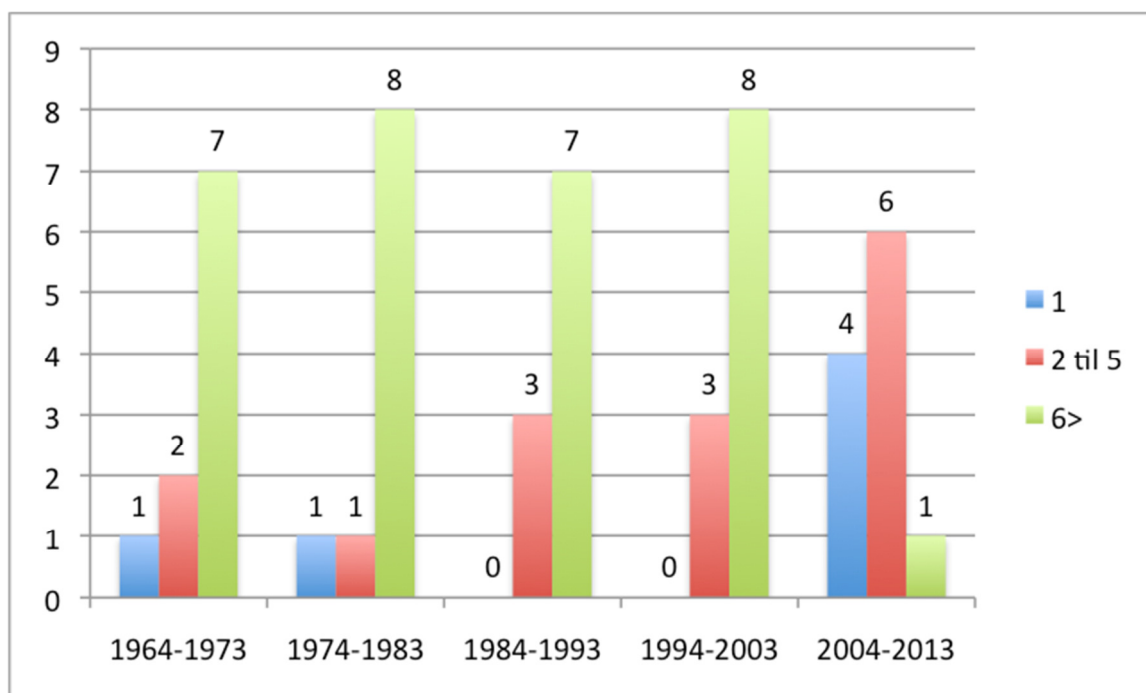
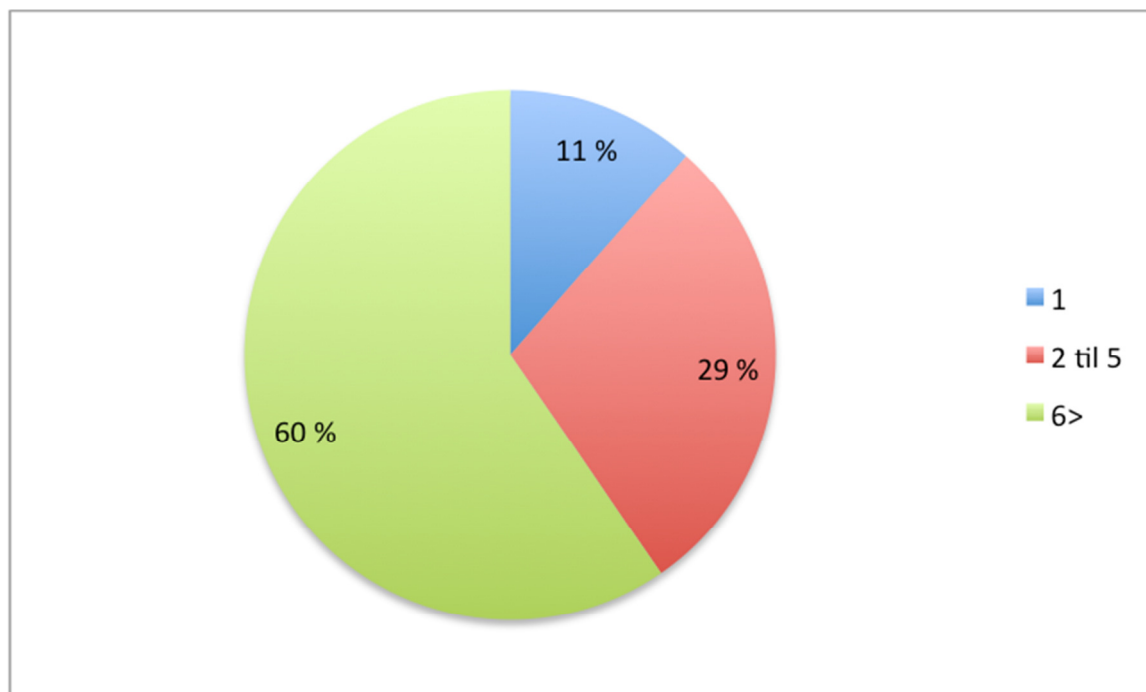
Alder

Forfatterskole

Utgitte bøker etter debuten

Litteraturpriser

